

SLOVENSKI JADRAN

LETO III, ŠTEV. 1

Koper, petek 1. januarja 1954

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

FRANCE BEVK:

ZA NOVO LETO

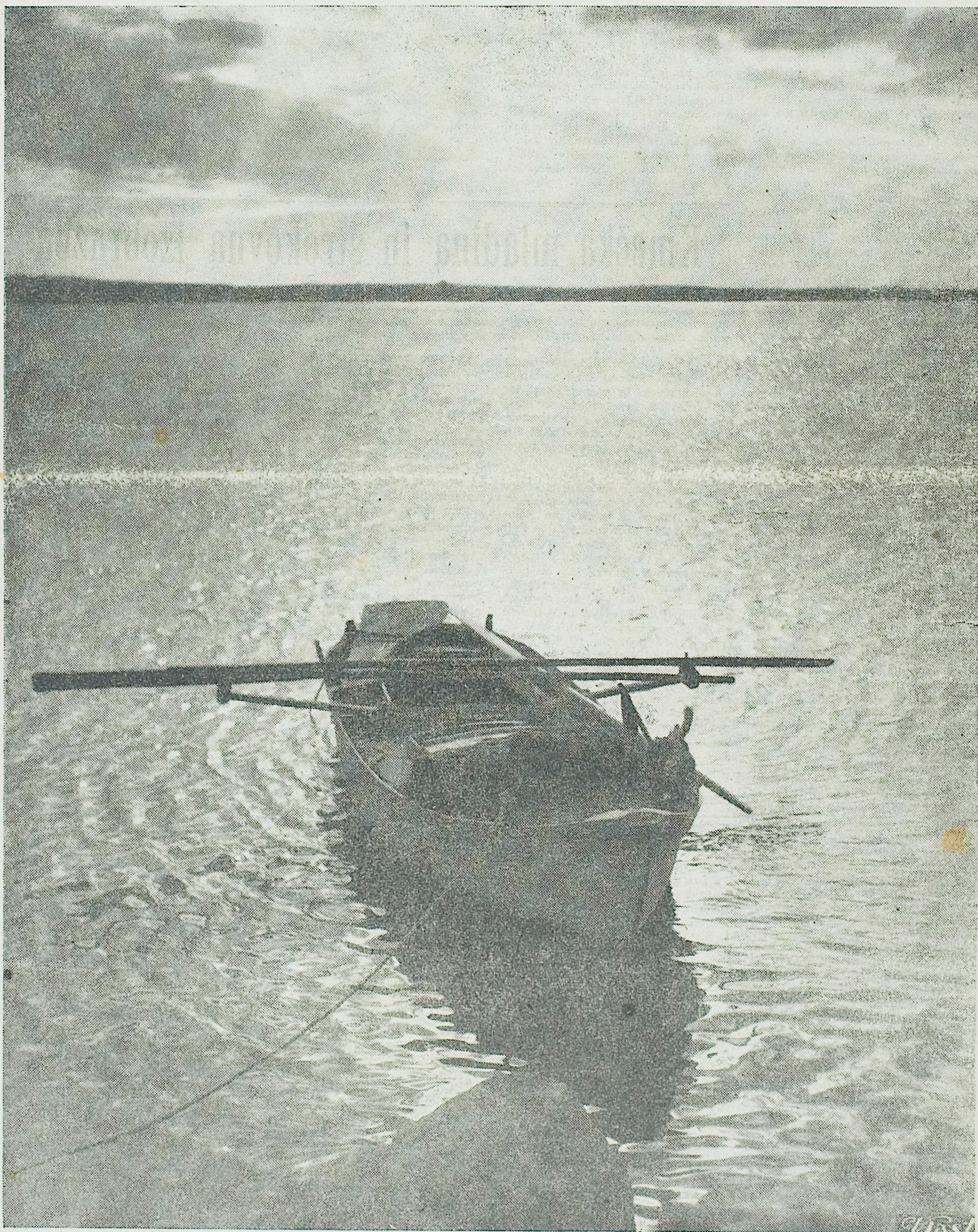
Ko se poslavljamo od starega leta in stopamo v novo, nam gredo oči v preteklost in bodočnost. V preteklost, da se ob težkih izkušnjah oborožimo za nadaljnje boje, in v prihodnost s toplimi željami, da bi bili čimprej doseženi naši končni cilji.

Zelimo si pravice in miru, da bi mogli nemoteno graditi naše novo življenje v napredku in dohieteti, kar smo zamudili — ne po lastni krivdi. Krivec našega položaja je italijanski imperializem, ki si je hotel zagotoviti slovensko zemljo s tem, da bi izbrisal na nji vsako sled našega jezika in naše kulture in je, da bi nas laže uklonil, uničeval naše gospodarstvo. To ne velja le za Istro, temveč za vse Slovensko Primorje. Kot narodna manjšina smo bili obsojeni na smrt in kdo ve v koliko letih bi bila ta smrtna obsodba dovršena, če bi ne bila prišla nova vojna. To pot pa je bilo pri večini ljudstva toliko zdrave politične zavesti, da se ni zanašalo le na človeške pravice kot v prvi vojni, temveč je bilo odločeno, da si samo z orožjem pribori svojo svobodo. Vere v končno zmago pravice nam je krepila Atlantska izjava, po kateri naj bi imel vsak narod nesporno pravico do samoodločbe. Nekoč med borbo sem zapisal: »Ne moremo verjeti, da bi mogla biti danes ta načela tako samovoljno pogažena, kot so bila po zadnji vojni. Blaznež bi bil, kdor bi mislil, da bodo zavezniki Italijo za njeno zvesto sedelovanje z Nemčijo nagradili z našo zemljo.«

In vendar se je zgodilo neverjetno, proti vsaki zdravi človeški pameti in naravnemu čutu za pravico. Italija je dobila z Gorico, Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino znova okoli 80.000 Slovencev v svoje meje. Na Svobodnem tržaškem ozemlju pa je ostalo 65.000 Slovencev in Hrvatov, ki so razen v jugoslovanski ceni, prikrajšani na svojih pravicah. Ni moglo biti drugače, da je to le podžgalo italijanske imperialiste in fašiste v novih srajcah. Saj so bili še proti koncu zadnje vojne, ko so bili že na tleh, tako drzki, da so kričali po naši zemlji. Se više so dvignili glave, ko je bil s trostransko izjavo Trst obljubljen Italiji. Tisti, ki so bili v svojem samovelicju sopovzročitelji svetovnega klanja, so bili nagrajeni za svoj zločin proti človeštvu.

Spodbudeni od velikodušnosti naših zaveznikov v vojni, so kričali v svet, češ da Jugoslavija zatira Italijane v svojih mejah. Naj je bila ta trditev še tako iz trte izvita, je vendar begala nepoučeno svetovno javnost. Če bi bili primorski Slovenci v času med obema vojnama uživali toliko narodnih pravic in demokratičnih svoboščin, kot jih uživa italijanska manjšina v Jugoslaviji, bi bili srečni. In kaj naj rečemo o Slovincih v mejah Italije, ki jim ta ne zagotovi z zakonom niti tistih pravic, ki jim gredo po mirovni pogodbi? Pa saj italijanski šovinisti dobro vedo, kakšno ceno ima njihovo vpitje. Oni so kričali in kričijo v svet laži le zato, ker jih boli, da ne morejo več potujčevati našega življa, naše mladine, ki se krepi v narodni in socialistični zavesti. Boli jih, ker se italijansko delovno ljudstvo pri nas zaveda pred-

(Nadaljevanje na 2. strani)

»... da mirno plavala bi moja barka!«

Polno sreče, zadovoljstva in uspehov v novem letu!

MILOVAN DJILAS

predsednik nove Zvezne
ljudske skupščine FLRJ

V petek popoldne je bil pod predsedstvom Vlade Zečeviča uvodni sešestanek Zveznega sveta in Sveta proizvajalcev FLRJ. Na dnevnem redu so bile volitve predsednika, podpredsednika in tajnika ljudske skupščine.

V imenu 26 ljudskih poslancev je Vladimir Bakarić predlagal za predsednika Zvezne ljudske skupščine tovariša Milovana Djilasa. Poslanci so ta predlog pozdravili z dolgotrajnim ploskanjem. Drugega predloga ni bilo, skupščina je predlog soglasno sprejela. Za podpredsednika so izvolili Vladimirja Simića in Lidiho Sentjurc, za tajnika pa Velimirja Stojnića.

Po končanih volitvah je imel Mi-

lovan Djilas govor, v katerem je med drugim dejal:

»Tovariši in tovarišice, ljudski poslanci, najlepše se vam zahvaljujem za izvolitev in izjavljam, da bom to dolžnost opravljal vestno in v duhu sklepov ter želja tega Doma.

V zgodovini našega demokratičnega razvoja bo pomembna sedanja ljudska skupščina vsekakor pomemben korak naprej, in sicer v tem smislu, ker se z njo končuje poveljna doba našega skupščinskega življenja, za katerega je bila značilna znatna, toda nujna vloga administracije v državnem in družbenem življenju. V času mandata te skupščine se bodo nujno pojavile in se že pojavljajo nove oblike, za katere je značilna prevladujoča, odločilna vloga predstavniških organov v družbenem življenju naše domovine. Ze iz tega izhajajo velike naloge in velike odgovornosti, ki stoje pred sedanjem Zvezno skupščino. Zvezna skupščina bo s svojim ustvarjalnim delom in s svojo odločujočo vlogo v državnem in družbenem življenju utrdila duha zakonitosti, ki je v naših pogojih duh demokracije, socializma in svobode. Skupščina FLRJ bo na ta način še neposrednejši predstavnik ljudskih interesov in se bodo v njej še bolj odprto izražale težnje tako delovnih množic kot narodov Jugoslavije v borbi za socializem, demokracijo in neodvisnost.

Zvezna skupščina bo tudi v bodoče neuklonljivo branilec neodvisnosti in suverenosti FLRJ in svobodnega notranjega razvoja enakopravnih narodov Jugoslavije.

Za tem je imela skupščina svojo prvo delovno sejo, na kateri je Milentije Popović poročal o pripravah z uvedbo novega gospodarskega sistema ter novega družbenega plana in proračuna za leto 1954. Predložil je določena pooblastila zveznemu izvršnemu svetu, ki so jih zvezni zbor, zbor proizvajalcev in svet narodov na ločenih sejah sprejeli.

Prihodnjo sejo zvezne skupščine bodo sklicali pisмено.

MILOVAN DJILAS

Za Novo leto

(Nadaljevanje s 1. strani)

nostnega položaja v naši družbeni skupnosti in jih zato ne mika, da bi zopet prišli pod bič starih izkoriščevalcev. Končno jih boli, ker se zavedajo, da so jim za vedno odklenali tisti časi, ko so iz želje naših ljudi in iz naše zemlje kovali mastne dobičke.

Ne bi imelo smisla, da bi se s šovinisti in fašisti prerekali o resnici in pravici. Oni gledajo na nas in na našo zemljo le skozi naočnike svojega pohlepa. A čudimo se — kot se čudimo že vsa leta po vojni — da jih naši bivši zavezniki tako naklonjeno podpirajo v njihovih imperialističnih težnjah. Bržkone imajo pri tem kake svoje, naši zdravi pameti in našim srcem težko umljive račune, a bi vendar ne smeli tako brezobzirno tolči v obraz vsaki pravici. Enostranska odločitev, da naj dobi Trst v upravo Italija, ni razburila le jugoslovanskega ljudstva, temveč tudi vse miroljubno človeštvo. Če bodo mirovne pogodbe le krpe papirja, ki se jih lahko poljubno raztrga in zavre, kot se je izkazalo v tem primeru, ne bo noben narod več varen pred tujo samovoljo. V tem je nevarnost nove vojne. Primorski Slovenci pa občutijo to dejanje ne le kot novo krivico in žalitev, temveč tudi kot novo grožnjo.

Italija ima dovolj velikih pristanov in Trsta ne potrebuje nujno za svoje gospodarstvo. Italija potrebuje Trst le kot odskočno desko za uresničenje svojih imperialističnih teženj. Saj smo slišali in si zapomnili, da bi bil njen prihod v Trst le začetek in da bi šla še dalje. Italijanski šovinisti vpijejo na vsa usta po coni B, po Istri, po Slovenskem Primorju in celo po Dalmaciji. To ni samo kričanje »neodgovornih elementov«, temveč so to stari cilji italijanskih imperialistov, ki se jim še vedno niso odrekli. Mi se tega dobro zavedamo. Tega se zaveda vse jugoslovansko ljudstvo, ki je vstalo kot en moč za obrambo naših pravic. Tej enotnosti in odločnosti, ki so jo podkrepile besede jugoslovanskih državljanov in naša oboježena pest, se moramo bahvaliti, da krivična odločitev ni bila izvršena.

Pogled na dogodke starega leta ni ravno razveseljiv in nas sili k razmišljanju. A tudi ni povič, da bi vedrega čela in z zaupanjem ne gledali v novo leto in v bodočnost. Delovne množice v svetu si želijo pravičnega mira in čutijo z nami. Vendar se moramo, obogateni z izkušnjami zadnjih let, v prvi vrsti zanašati le nase in na naše lastne sile. Naše najmočnejše orožje je enotnost in zavest, da je pravica na naši strani, orožje, s katerim smo zmagali tudi v osvobodilnem boju. Enozna volja kakega naroda je bila zmeraj zmagovalna. Mi si želimo dobrega sosedstva z Italijo, mi si želimo miru, toda ne miru za vsako ceno, ker bi sicer doživeli nova, še hujša presenečenja. Ko stopamo v novo leto, zaupamo našemu vodstvu, ki bo v danih pogojih storilo vse, kar je v njegovi moči, da bodo zavarovane naše koristi. Ne bomo pa nikoli dopustili, da bi se kdorkoli lahkomišelnost igral z našo usodo. Kdor bi se drznil segati po naši zemlji, bo trčil ob odločno voljo ljudstva, ki se je prekalilo v trpljenju in je pripravljeno do zadnje kaplje krvi braniti svoje demokratske pravice in narodno svobodo.

France Berk

in mladinske rojstnih letnikov 1934

Kmečka mladina in strokovna izobrazba

Ze mnogo je bilo govora o tem, da z razvojem proizvajalnih sil v našem kmetijstvu znatno zaostajamo za industrijalizirano in elektrifikacijo naše domovine. Je to dejstvo, ki ga nikakor ni mogoče zanikati. Delno so temu krivi socialno-politični vzroki še iz preteklosti, ko naš kmet ni mogel dobiti sredstev za izboljšanje svojega gospodarstva.

Kakšno je bilo stanje v bivši Jugoslaviji nam najzgovorneje povedo naslednje številke:

Leta 1926 je bil povprečni hektarski donos pšenice komaj 11,5 stotov, medtem ko je v istem času znašal na Irskem 31 stotov, na Nizozemskem 24,7 stotov in v Nemčiji okrog 16 stotov, čeprav je bilo zaposlenih v bivši Jugoslaviji povprečno mnogo več delovne sile na hektar zemljišča, kot v omenjenih državah. Med NOB je bilo občutno prizadeto tudi kmetijstvo. V prvem obdobju poveljnega razvoja smo bili prisiljeni posvetiti največ skrbni industriji in elektrifikaciji. Poleg tega pa se je v nekaterih primerih z nepravilnimi administrativnimi ukrepi in posegi na vasi zaviral razvoj. To stanje pa se bo popravilo z novim gospodarskim načrtom, ki predvideva ogromna gnotna sredstva prav za napredek kmetijstva, prav tako pa tudi pravilne načrtne agrarno-politične ukrepe, ki bodo izboljšali kmetov socialni položaj ter mu pomagali pri dvigu gospodarstva ter omogočili, da bo lažje skrbel za dvig svoje splošne in strokovne izobrazbe. Dejstvo je, da je strokovna izobrazba večine naših kmetov zelo pomanjkljiva, kar pa je tudi eden glavnih vzrokov današnjega stanja v kmetijstvu. Še bolj pa to stanje pritrjuje do izraza v Slov. Primorju, kar pa si lahko razlagamo, če pomislimo, da je ta del trpel 1/4 stoletja pod fašističnim jarmom, ki je povzel vse ukrepe, da čimprej uniči slovenski živelj.

Naše kmečko ljudstvo se vsega tega dobro zaveda, zaveda pa se tudi svoje pomanjkljive strokovne kot splošne izobrazbe. Zato pa je zlasti v našem okraju z veseljem pozdravilo vest, da že v letošnjem zimskem času nameravajo ustanoviti nekaj kmetijsko-gospodarskih šol.

Sredi meseca novembra je pričelo s poukom devet šol in sicer: v Bovcu, Kobariču, Drezniču, Tolminu, Mostu na Soči, Cerkljem, Bokovem, Pečinah in Sp. Idriji.

Za te šole, ki jih je ustanovil Okrajni ljudski odbor v Kopru, je obisk obvezen za mladino gotovih vasi, kar je točno navedeno tudi v odločbi, in to naslednjih letnikov: 1936, 1937 in 1938, prostovoljno pa posebej šole lahko tudi mladinci

in 1935. Razumljivo je, da to velja samo za mladino, ki je zaposlena v kmetijski proizvodnji bodisi v zasebni ali združeni.

Pouk bo trajal dve koledarski leti v zimskem času po štiri mesece in to dvakrat tedensko po pet ur. Za mladinske je pouk obvezen v vseh predmetih kot za mladino, poleg tega pa imajo še gospodinjstvo. V poletnem času se bo pouk dopolnjeval z obveznimi praktičnimi vajami na ustreznih posevstvih. Te šole so splošno-izobraževalne s strokovno usmeritvijo. Absolventi bodo ob zaključku dobili spričevalo ter zvanje polkvalificiranega delavca in imeli pravico vstopa na Enoletno kmetijsko-gospodarsko šolo, ki jo gradijo v Kobariču in na kateri bo pouk skozi vse leto. Ta šola pa bo strokovna v pravnem pomenu besede in absolventi bodo po enoletni nadaljnji zaposlitvi v kmetijski proizvodnji ter položnem izpitu iz strokovnih predmetov, ki se bodo na tej šoli poučevali, dobili zvanje kvalificiranega delavca.

Z uvedbo kmetijsko-gospodarskih šol bo rešeno eno najvažnejših vprašanj, kajti do danes nismo skrbeli za tisto pošolsko mladino, ki ni nadaljevala študija ali pa se ni vključila v obrt, temveč je ostala doma. Te mladine pa je bilo največ, skrb zanjo pa najmanjša.

V kmetijsko-gospodarskih šolah poučujejo tele predmete: slovenski jezik s književnostjo, računstvo s knjigovodstvom, prirodoslovstvo, biologijo, poljedelstvo, živilnoredstvo, travništvo in pašništvo, sadjarstvo, vrtinarstvo, čebelarstvo, mlekarstvo, sirarstvo, perutninarstvo, ugodovina s temeljno družbene in državne ure-

Zasedanje koprskega Okrajnega ljudskega odbora

ODBORNIKI SO Z AKLAMACIJO IZREKLI ZAUPNICO DOSEDA-
NJEMU PREDSEDNIKU FRANCU KRALJU—PETKU IN PODPRED-
SEDNIGOMA GINU GOBBU IN JANKU MARKICU

V ponedeljek je bila v Kopru skupna seja okrajnega zbora in zbora proizvajalcev OLO Koper. Odborniki so najprej razpravljali o potrditvi dosedanjih svetov okrajnega ljudskega odbora, oziroma o nekaterih spremembah. Po krajši diskusiji so soglasno izvolili člane gospodarskega sveta (predsednik Janko Markić), sveta za komunalne zadeve (predsednik Karel Klun), sveta za prosveto in kulturo (predsednik Mario Abram), sveta za ljudsko zdravstvo in socialno politiko (predsednik Elia Crollini) in sveta za notranje zadeve (Ivan Renko). Skupščina je nato z velikim odobravanjem izrekla zaupnico dosedanjemu predsedniku okrajnega ljudskega odbora Francu Kralju-Petku in podpredsednikoma Ginu Gobbu in Janku Markiću.

Po izvolitvi upravnega odbora posredovalnice za delo v Kopru in desetih odbornikov v okrožne organe (sodišča in arbitraže) so odborniki razpravljali o nekaterih odločbah in sklepih okrajnega ljudskega odbora. Med drugim so sklenili, da bodo že letos začeli z gradnjo hladilnice združnega podjetja »Fructus« v Kopru. Sprejeli so tudi odlok o začasnem financiranju ljudskih odborov in potrdili zaključni račun okrajnega ljudskega odbora za leto 1952. Z odobravanjem so

sprejeli tudi predlog, da se preimenuje pomožna šola v Portorožu v »Vzgojni zavod Elvire Vatovec« — v spomin na znano partizansko aktivistko iz Čezarjev, ki so jo Nemci leta 1944 ustrelili.

Pomembni dejanja za napredek gospodarstva v okraju sta ustanovitvi kmetijskih posestev Brč in Debeli rt. Osamosvojitev teh posestev bo znatno pripomogla k povečanju proizvodnje grozdja, sadja, vina in k pospešitvi živinoreje. Frecej živahna diskusija se je razvila ob predlogu, da bi v Kopru ustanovili samostojno podjetje, ki bi se pečalo s prodajo sadja in zelenjave. Večina odbornikov je menila, da bi moralo biti to podjetje detajlistično. Glavni namen ustanovitve tega podjetja bi bil v tem, da skrbe za druge v prvi vrsti za napredek kmetijstva in da to vprašanje ne zane-marjajo na račun trgovine. O dokončni ustanovitvi tega podjetja bodo sklepali na zboru proizvajalcev.

Ob koncu zasedanja so odborniki sklepali še o ustanovitvi geodetske sekcije o Kopru, o ustanovitvi podjetja »Ribič« v Piranu, o ustanovitvi podjetja Jadran-Avto, o ustanovitvi podjetja »Lamak« v Dekanih in o preusmeritvi Radia Koper v ustanovo s samostojnim financiranjem.

Novice z Blok

V soboto se je zgodila v Velikih Blokah huda nesreča. Gradbeno podjetje ima v delu nekaj novih stavb. Delavci morajo z minami razstreljavati skale. Popoldne istega dne so navrtali pet min in jih zažgali. Štiri so v redu eksplodirale, pet pa se je potuhnila. Šestindvajsetletni delavec Mlakar J. iz Kotla na Bloški planoti je pogledal, kaj je z mino. Komaj se je okrenil, je mina eksplodirala ter mu odtrgala glavo in roko. S starši, ki so že v narodnoosvobodilni vojni izgubili otroka, sodelujejo številni Bločani.

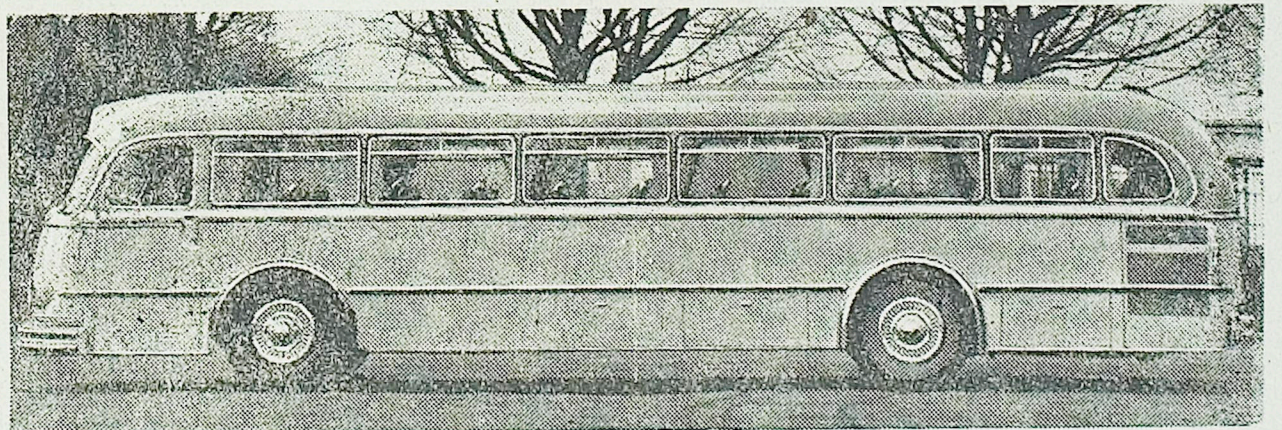
Prosvetno društvo Bloška planota je začelo z delom. Še v jeseni so postavili načrt, v nedeljo pa so že uprizorili Finžganjevo dramo »Razvahnina življenja«. Igralci so svoje vloge dobro rešili, blagajna je bila tudi zadovoljiva.

Knjižnica je že nekaj mesecev žalostno samevala in so knjige trohale v vlažnem privatnem skladišču. V nedeljo 20. XII. pa je začela z izposojevanjem knjig. Število knjig se je povečalo, ker so pridružili tej knjižnici tudi 400 knjig mladinske knjižnice iz Velikih Blok. Upamo, da bodo v novourejeni knjižnici, ki jo sedaj vodi kmečki fant Tone Urbas, ljudje našli za zimске dneve dovolj zabavnega in poučnega čtiva.

Mladina z nasmejanimi obrazi opazuje temne oblake, ki jih burja podi po nebu. Težko čaka, kdaj bodo odprli zatvorske in spustili na zemljo vse tiste bele zaloge, ki so se nabrale v teh dneh velikih priprav. Komaj čaka tistega mehkega belega snega.

Prihodnjic pa nekaj o smučanju in pripravah za zimске tekme.

—a—

Okrajni ljudski odbor v Kopru je omogočil avtopodjetju Adria v Koprni, da si je nabavilo štiri najmočnejše avtobuse znamke Mercedes-Benz. Avtobusi se bodo uporabljali

mo opremljeni, za potovanje udobni in dosežejo brzino do 70 km na uro. Tri avtobuse je podjetje namenilo svojim rednim program četrti pa bo služil za množična izlete. V nedeljo

so kolektiv Adria in predstavniki okrajnega ljudskega odbora ter predstavniki drugih delovnih kolektivov bili na poskusni vožnji v Reki in Pulju. Izrazili so se zelo pozitivno.

PO STAREM KOPITU

V lanskeletni novoletni številki smo zapisali, da je bilo 1. 1952 eno najbolj razburljivih v povojnem razdobju. Se bolj pa velja ta trditev za pravkar minulo leto 1953. Sicer je res, da so v tem letu utihnili topovi na Koreji, a še vedno divja vojna v Indokini in svet samo čaka, kje na zemeljski obli se bo pojavilo novo vojno žarišče. Nek komentator je pred dnevi zapisal: »Ko gre leto 1953 v zaton, je svetovni politični položaj zapreden v gosto meglo. Kamor koli pogledamo, povsod ista podoba.« Toda tega, kaj ta megla zakriva, komentator ni zapisal.

svet otresel železnega objema hladne vojne. Se več, naša država je ponovno dokazala, da je vprašanje miru na prvem mestu v njeni zunanji politiki, saj se je odrekla za ceno miru Trstu, torej temu, kar je glavno v coni A Tržaškega ozemlja, ki so ga hotele zapadne sile z osmooktobrskim diktatom nasilno priključiti k Italiji. Toda Jugoslavija je zvesta svoji zgledno pravilni politiki določila tudi mejo, preko katere nima nihče pravice stopiti. Če je Jugoslavija položila na oltar miru Trst, se ne more po besedah maršala Tita odreči tega, kar je kri in meso našega telesa, ne more se

namesto da bi Moskva pozdravila balkanski sporazum in obrambni pakt med Turčijo, Grčijo in Jugoslavijo kot nov prispevek k ohranitvi miru v tem delu sveta, ga njen tisk napada in blati. Zato se ne smemo čuditi, če niti mi, niti na Zapadu ne verjamejo v pristnost sovjetskih sprememb, ker ima Sovjetska zveza še vedno iste cilje. Menda bo držalo mnenje ameriškega zunanjega ministra Dullesa, ki je dejal, da sovjetska nevarnost ni več neposredna, pač pa narašča sorazmerno s tem, da se skušajo sedaj Rusi notranje utrditi, povečati atomske zaloge, ob vsem tem pa še razdvajati atlanske zveznike.

Atlantski zavezniki in atomske zaloge se nas pravzaprav niti ne tičejo neposredno, ker je to stvar blokaske politike, oziroma razumnejše imperializma v tej ali oni obliki. Kot nam je odvrtna beseda imperializem, nam je ljuba beseda mir — seveda v okviru pridobitev naše narodnoosvobodilne borbe —, kajti zavedamo se, da je mir tista skupna dobrina človeštva, za katero je dalo življenje desetine milijonov ljudi in med njimi tudi milijon sedemstotisoč Jugoslovancev.

OFENZIVA HO ŠI MINHVIH ČET PROTI LAOSU

Laoska vlada je opozorila OZN na ponovno ofenzivo Ho Ši Minhovih sil proti Laosu. Takoj v začetku ofenzive so Ho Ši Minhove prednje straže zavzele mesto Tabek, ki so ga prej francoske in Bao Dajevs čete izpraznile. V Tajlandiji, ki meji z Laosom, so oblasti proglasile stanje pripravljenosti.

Ho Ši Minhove čete so izvršile tudi več manjših napadov na drugih področjih, zato v Parizu menijo, da si hoče Ho Ši Minh pripraviti ugoden položaj za morebitna pogajanja za premirje.

IZJAVE DRŽAVNEGA TAJNIKA ZA ZUNANJE ZADEVE Zagotovitev lastne neodvisnosti in enakopravnih odnosov - osnovni načeli jugoslovanske zunanje politike

Na vprašanje novinarjev, kakšne dove Koča Popović je pred dnevi v razgovoru z novinarji izjavil, da se sodelovanje Jugoslavije z Veliko Britanijo in ZDA lahko uspešno nadaljuje ne glede na udarec, ki ga je sklep od 8. oktobra prizadel zaupa-

Na vprašanje novinarjev, kakšne so po njegovem mnenju pobude določenih krogov v inozemstvu, ki trmasto ponavljajo, da se Jugoslavija vrača v sovjetski tabor, je Koča Popović odgovoril, da je tako tolmačenje nerazumljivo in najpogostejše zlonamerno. Gre za določene kroge, je dejal, ki hočejo zaradi svojih nemoljubnih ciljev in računov povzročiti poslabšanje, oziroma ovirajo izboljšanje odnosov med Jugoslavijo in Zahodom. Pri tem pripisujejo in podtikajo Jugoslaviji politična načela, ki so lastna prav tem našim »kritikom« in ki so politiki neodvisne socialistične Jugoslavije tuja. V svoji politiki, je dejal Koča Popović, ki gre za normalizacijo diplomatskih odnosov s SZ in vzhodnimi državami, ni treba, da se nikomur opravičujemo. To politiko je Jugoslavija javno priporočala. Tako politiko so podpirali tudi Združeni narodi in to politiko Jugoslavija tudi v praksi izvaja.

Koča Popović je poudaril, da je Jugoslavija leta 1948 prekinila stike s Sovjetsko zvezo, ne zaradi njene notranje ureditve, temveč zaradi napačne politike sovjetske vlade na splošno. Dodal je, da je Jugoslavija sodelovala nato z zahodnimi državami, ne zaradi njihove notranje ureditve, temveč zaradi tega, ker niso za to sodelovanje postavljale nikakoli političnih pogojev. To ne pomeni, je dejal Koča Popović, da bi mi odpravili celotno zunanjo politiko odtod od tedaj, kakor tudi onene odobravajo celotne naše zunanje politike. Znamo je, da imamo nasproti na stališča do nekaterih zelo važnih mednarodnih vprašanj, kar se je pokazalo tudi v OZN. Vendar pa ta različna gledanja niso ovirala našega sodelovanja, ki se je razvijalo na osnovi popolne enakopravnosti brez političnih trikov ter prispevalo k ohranitvi miru, kar lahko omogoči edimole tako sodelovanje.

EDVARD KARDELJ IN DR. ALES BEBLER — ZNANA BORCA ZA MIR IN ENAKOPRAVNOST MALIH NARODOV V SVETU

Male države in mali narodi so tudi v minulem letu nosili glavno breme naporov za ohranitev miru, ker se velike države ne morejo o-tresti svoje kronične bolezni: težnje po podelitvi sveta v interesna področja. Tudi bilanca letošnjega zasedanja Združenih narodov je bila pičla, čeprav so se tudi v nekaterih velikih državah — članicah OZN že uveljavile sile miru.

Zadnje dni minulega leta so bile v ospredju zanimanja svetovne javnosti volitve predsednika francoske republike, o čemer poročamo na drugem mestu, kakor tudi o celotnem klobuču političnih vprašanj okrog njih. Razpravo o Trstu je Varnostni svet znova prelozil, Pella pa je lovil za škrice vse vodilne osebnosti Atlantskega pakta, da bi jih pridobil za svojo umazano imperialistično politiko izsiljevanja in spletkarjenja. Kaže pa, da se zbirajo nad Pellino vlado in italijanskimi demokristjani črni oblaki, ki naznanjajo novo krizo dežele v senci Vatikana, ki jo razkrajajo težka socialna in druga nasprotja. V Paa Mun Jomu sicer ni več slišati grmenja topov, drugače je pa v deželi na 38. vzporedniku vse po starem: če pogajanja niso prekinjena, se redno nadaljujejo. V Sovjetski zvezi se je Malenkov iznebil Berije, za katerega so šele sedaj ugotovili, da je bil že od mladih nog tuj agent in vonun, čeprav je kot krvnik NKVD dolga leta zelo dobro služil kremeljskim mogočnikom. V Perziji so uprizorili proti Mosadiku sodni proces, ki pa je pomenil veliko hrupa za nič: obsodili so bivšega ministrskega predsednika, ki je pred meseci pregnal šaha iz države, na tri leta ječe, s čimer pa se ne strinja niti obsojenec, še manj pa vojni državni tožilec. Perzijsko ljudstvo je še dalje nezadovoljno, toda njegov glas je glas vpiljočega v puščavi, saj se odnosi z Londonom zboljšujejo in dobiček od perzijske nafte se bo po vsej verjetnosti zopet prej ko slej stekal v žep angliških finančnih mogočnikov. V ospredju je zopet Berlin, oziroma četvrtina konferenca, v katere uspeh pa dvomijo celo tisti, ki so je predlagali, še bolj pa svetovna javnost, ki je visokoletečih besed in političnih komedij že do grla sita in si želi le še trajnega miru in enakopravnega sodelovanja med narodi.

In Jugoslavija? Tudi v minulem letu je ostala miroljubna država, čeprav poborniki blokaske politike niso storili prav ničesar, da bi se

odreči svoje zemlje in svojih ljudi. Zato ne bo mogel našim narodom nihče očitati, da jim je primanjkovalo spravljivosti in volje za ureditev znošnih meddržavnih odnosov, ki morajo temeljiti na enakopravnosti. Tudi med najbolj surovim informbirojevskim obleganjem se je Jugoslavija v svoji tožbi pred OZN ognila vsemu, kar bi spor zaostrilo. Veliko je bilo takrat presečenec zbranih delegatov, ker naši predstavniki niso zahtevali obsodbe Sovjetske zveze in njenih satelitov, temveč samo spoštovanje najosnovnejših pravil mednarodnega prava.

Ce je Kremlju in njegovim podložnikom od Tirane do Varšave za vzpostavitev normalnih odnosov, bo našel jugoslovanske narode pripravljene. Kaže pa, da tudi na Vzhodu primanjkuje dobre volje — v še večji meri velja to za Rim — ker

Berlinska konferenca šele 25. januarja?

Pred nekaj dnevi je sovjetsko zunanje ministrstvo izročilo veleposlanstvu ZDA, Velike Britanije ter Francije v Moskvi odgovor sovjetske vlade na note treh vlad, ki so predlagale sklicanje konference štirih zunanjih ministrov 4. januarja v palači zavezniškega kontrolnega sveta v Berlinu. Sovjetska vlada je predlagala v svojem odgovoru, naj se konferenca sestane 25. januarja, glede njenega sedeža pa naj se sporazumejo predstavniki štirih zavezniških visokih komisarjev.

V ameriškem državnem tajništvu so sprejeli ta sovjetski odgovor z neprijaznim komentarjem, medtem ko so v Londonu že pričakovali, da bo SZ zahtevala odložitev konference. Glavno vprašanje, ki so ga postavili v Londonu pa je, ali Kremelj hoče ali neče konference zunanjih ministrov, ki bi v prvi vrsti razpravljala o nemškem vprašanju. V Parizu so izrazili svoje zadovoljstvo, da je SZ dokončno sprejela vabilo in poudarili, da so v Parizu dobili pozitivni vtis o sovjetskem odgovoru. V Bonnu, takoj po izročitvi sovjetskega odgovora, niso hoteli ničesar izjaviti, avstrijski vladni krogi pa so izrazili mnenje, da se jim zdi mnogo bolj važno to, da je SZ pristala na sodelovanje na konferenci štirih v Berlinu, kakor to, da predlaga datum 25. januar.

Res, Sovjetska zveza je pristala na konferenco štirih v Berlinu, vprašanje pa je, če bo sprejela stališče zahodnih velesil, da je treba predvsem rešiti avstrijsko in nemško vprašanje.

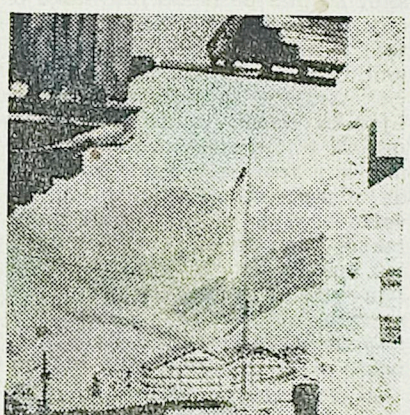
OKNO V SVET

Angleška kraljica Elizabeta, ki potuje po deželah britanske državne skupnosti, je obiskala tudi otok Jamaika (Zapadna Indija). Na naši sliki vidimo vrhovnega sodnika tega otoka Sira Kennetha O'Connora, ko prejema klečeč tako imenovani viteški udarec. Poleg kraljice Elizabete je na sliki tudi Nol Crosswell, visoki komisar otoka Jamaika.

Angleška vlada je odstavila bugandskega kabako, kralja Mutesa II., ki ga vidimo na naši sliki. Obdolžili so ga, da ni spoštoval bugandsko-angleške pogodbe iz leta 1900. Bugandski parlament je sicer brzojavno zahteval vrnitev svojega kabake, ki so ga odpeljali v London, toda angleška vlada ni hotela preklicati svojega sklepa.

V Obergurglu (Avstrija) urejujejo pod streho športnega doma najvišjo raziskovalno postajo v Evropi, kjer bodo našli torišče svojega dela številni strokovnjaki s področja zdravstva, vremenslovja in prirod-znanstva. Športni dom v Obergurglu je obiskalo v zadnjem letu nad 4000 gostov, med njimi tudi večje število inozemcev.

Vinogradniki iz dunajske okolice so s parado živili in dva metra visokih steklenic opozorili Dunajčane na svoj letošnji pridelek. Kaže, da imajo vinogradniki iz dunajske okolice polne kleti in prazne žepa, ali pa jih davčni vijak stiska za grlo, saj mora Avstrija osem let po končani drugi svetovni vojni še vedno plačevati visoke stroške okupacije.

Ameriški letalci morajo pogosto na poskusne lete, ki služijo medicinskim raziskovanjem. Pri takih poletih so piloti opremljeni s posebnimi elektronskimi merilnimi aparati, ki zaznamujejo tudi najmanjšo fizično ali duševno spremembo človeka med poletom. Upajo namreč, da bodo s pomočjo rezultatov teh poskusov zmanjšali število letalskih nesreč.

Jonathan Dance in Kathleen Taylor iz Wonstona v Angliji sta se spoznala leta 1928. Pet let pozneje sta se zaročila in šele sedaj, dvajset let po zaroki, sta se poročila. Poročila pravijo, da sta hotela dobrega spoznati drug drugega, kajti zakon je zaveza, ki je ne kaže sklepati kar mimogrede.

Gospodarski problemi tržiškega zaledja

Ko govorimo o pravičnem reševanju tržiškega vprašanja, ne smemo pozabiti tudi na nč manj važno zaledje tega mesta. Poleg tistega dela neposredne tržiške okolice, oziroma cone A, ki jo naseljujejo izključno Slovenci, je s pravično rešitvijo tržiškega vprašanja neposredno povezan gospodarski, politični in kulturni interes tistega predela Slov. Primorja, ki naravno gravitira na Trst. To pa je vsa Slovenska Istra, področje Brkinov in Krasa, ki ga danes zavzema sežanski okraj.

Sežanski okraj meri po svoji površini 876 kradratnih metrov in šteje po zadnjem ljudskem štetju 32.200 prebivalcev, od katerih pripadajo dobri dve tretjini kmetičem, mu sloju. Zavoljo kamenitega terena v teh krajih ni velikih, strnjanih kompleksov obdelovalne zemlje. Kljub temu so tukaj zastopane vse poljedelske kulture od žita, travništva, vinokradništva in vinarstva do sadjarje. Pred določitvijo krvične in nenaravne meje, ki je odrezala Trst od tega predela, je bilo prebivalstvo današnjega sežanskega okraja v neposredni in stalni trgovski povezavi z industrijskim in luškim mestom na Jadranu. Potrebe tržiškega trga so tako rekoč usmerjale kmetijsko produkcijo na tem področju, ker je bil Trst meizključni, vendar glavni koristnik te kmetijske proizvodnje. Živahni promet med industrijskim centrom in njegovo široko periferijo so pospeševale poleg bližine tudi ugodne komunikacijske zveze. Iz obmejnih vasi so kmetice vsak dan odvažale na vozniških na tržiški trg zelenjavo, sadje, mleko, pršut in ostale živilske potrebščine. Mnoge žene so to delo opravljale tudi peš, natovorjene z jerbasi in košarami. Skoro ves kraški in istrski vinski pridelok je odkupoval Trst, od koder so se kmetje zopet oskrbeli z vsem, kar jim je bilo potrebno za vzdrževanje njihovih družin. Na ta način se je vzdrževalo naravno življenjsko ravnotežje med mestom in njegovim podeželjem.

Trst danes umetno živetari od ekonomskih injekcij

Pariška mirovna konferenca, pa je 15. septembra 1947 leta z današnjo razmejnitvijo to ravnovesje prekinila in prepustila Trst in njegovo zaledje negotovi gospodarski usodi. Posledice te razmejitve je najprej občutilo mesto, ki je na mah izgubilo glavni vir svojega vsakodnevnega oskrbovanja s kmetijskimi pridelki. Poleg tega je tržiška mreža izgubila ogromno število svojih stalnih odjemalcev. Industrija in obrt v Trstu sta bila ob kvalitetno in ceneno delovno silo, ki je doslej pritekalala iz Istre in Krasa. Trst je bil v gospodarskem oziru nevarno pogoden in obsojen na hiranje. Angloamerikanska zasedba cone A je mogla vse do današnjega dne nuditi temu, ne-

koč gospodarsko in trgovsko tako živahno razgibanemu centru, samo ekonomske injekcije, od katerih to mesto še danes umetno živetari. Trst brez lastne gospodarske ustvarjalnosti ne more in ne bo mogel nikoli razviti naravnih življenjskih sil. Te sile more razviti edino v povezaniosti s svojim zaledjem. In dokler ta naravni pogoj Trstu ne bo vrnjen, bo v tem nesrečnem mestu vladalo pomanjkanje in beda. Za nepremišljeno zlomljeno hrbtnico Trst ne more najti nadomestila v, rečimo, prenaseljeni, gospodarsko izmozgani Italiji, katere kmetijska področja so v ostalem tako oddaljena, da za neposredno, sožitje s Trstom sploh ne morejo priti v poštev.

Zato imperialistično usmerjena zapadna diplomacija, ki danes »re-

šuje» tržiško vprašanje, obsoja Trst na definitivno smrt, če vztraja na svoji oktobrski odločitvi, naj bi se cone A in Trst izročili Italiji. Navedeni argumenti, so sicer znani in tako priporočljivi, da bi o njih sploh ne bilo potrebno še govoriti. Eno izmed najbolj gnusnih zgodovinskih dejstev v italijanski diplomaciji pa bo ostalo brezobzirno, uzurpatorsko izsiljevanje, izvirajoče iz golega rasnega sovraštva do Jugoslavije, s katerim se hoče za vsako ceno italijanska vladajoča klika polastiti tega, zanjo tako mikavnega izhodišča na Balkan, brez ozira na gospodarsko in socialno propost Trsta in njegovega prebivalstva, samo da bi bilo zadoščeno njenim slepim političnim ambicijam. Toda nad tržiškim vprašanjem danes bdi Titova Jugoslavija in naša slavna ljudska armada.

Gospodarska preusmeritev

Z izolacijo Trsta od njegovega naravnega zaledja pa je tudi to zaledje utrpelo hud gospodarski udarec. S priključitvijo današnjega sežanskega okraja k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji je bilo ob izgubi tržiškega trga nujno potrebno misliti na gospodarsko preusmeritev tega področja. Ustanovljeno je bilo ministrstvo za novoosvojenega kraja, čigar naloga je bila, da te kraje vključi v celotni, vsedržavni načrt obnove in nove gospodarske izgradnje. Da bi bil v tem predelu dosežen povprečni tempo ekonomske graditve v razmerju do razvoja v ostalih okrajih slovenske republike in celotne države, je bilo potrebno najprej dohiti dvoletne uspehe v okrajih, ki so bili istočasno vključeni v plan obnove. Ministrstvo za novoosvojenega kraja je naletelo tukaj na raznovrstne in težke probleme. Zaprščine 25-letne italijanske okupacije in posledice osvobodilnih bojev, ki so se razvijali na tem področju, so bile izredno tegobne. Splošna zaostalost in pasivnost sta narekovali ogromne naloge, za katerih rešitev so bila potrebna prav tako ogromna materialna sredstva. Najprej je bilo potrebno zagotoviti novim državljanom kruh in jim obnoviti porušene in požgane domove. Ljudska oblast je usmerila svoje napore k tem ciljem. Vendar ni mogla v tem tako naglo uspevati, da bi preprečila izseljevanje prebivalstva, ki je moralo iskati zaslужek in kruh izven domačega okraja. Znaten del delovne sile, ki je bila prej zaposlena v Trstu, je prevzela naša nastajajoča industrija v slovenski in ostalih republikah, nekaj pa je je odšlo tudi v inozemstvo. Tisti del kvalificiranih delavcev, zlasti stavbinskih in obrtnih, ki je premogel svoj lastni dom in košček zemlje okoli njega, pa je živel doma in čakal na priložnost stalne zaposlitve blizu doma. Ker v tem okraju pred priključitvijo

jo k matični državi ni bilo nobene pomembnejše industrije, niti večje obrti, je bilo potrebno misliti na ustvaritev novih življenjskih pogojev, ki bi zagotovili prebivalstvu narodni dohodek.

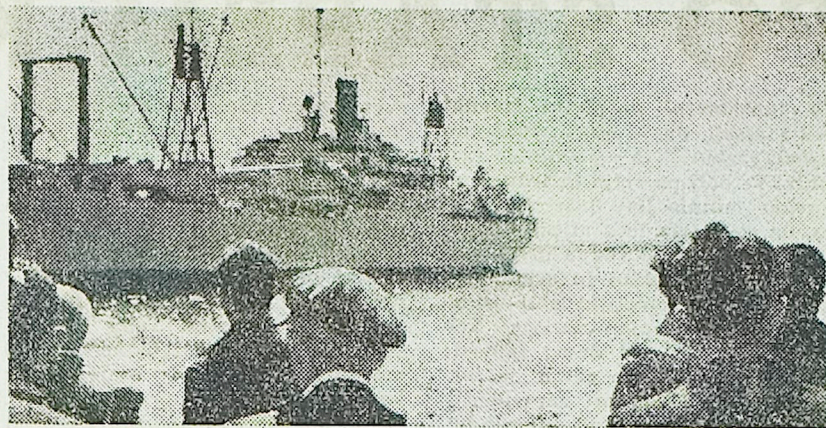
Lahka industrija - prva rešitev

V takih okoliščinah so se pojavili v sežanskem okraju prvi začetki industrijske dejavnosti. Ker to področje nima naravnih industrijskih baz, bi mogla tukaj uspevati le taka industrija, ki ni vezana na neposredno surovinsko bazo, skratka lahka industrija. Tako je v Sežani med prvimi nastala pletilna industrija, tovarna steklene galanterije in v najnovejšem času radio-industrija. Vodeče podjetje v okraju je zaenkrat industrija kraškega marmorja, ki s postopno mehanizacijo prehaja v industrijski značaj. Kraški kamnolomi marmorja obstajajo nad 100 let. Z združitvijo v eno samo, homogeno podjetje pod eno upravo, predstavljajo pomemben faktor v gospodarstvu okraja.

Po ugotovitvah republiškega zavoda za geološka raziskovanja, so na področju sežanskega okraja tudi nahajališča premoga in drugih rudniških substanc, baje celo nafte. Zaenkrat se vrše raziskovalna dela samo v rudniku »Timav« v Vremskem Britofu, ki je bil odprt in eksploatiran še za časa bivše avstroogrske monarhije, a po neklih podatkih celo že v Napoleonovih pohodih skozi te kraje. Ta rudnik je dajal še v nedavni preteklosti sicer skromnejše količine črnega premoga, ki pa je bil cenjen zlasti v kemični industriji zaradi svoje visoke kaloričnosti. Po odhodu Italijanov, ki so bili napravili načrte za nadaljnje raziskovanje izčrpanega rudnika in odnesli te načrte s seboj, se raziskovanje s podporo ljudske oblasti nadaljuje. Ob doslej doseženih uspehih se da slutiti, da bodo naleteli na nove, bogate naravne zaloge premoga. Zaenkrat pa ta rudnik ne more ničesar prispevati k akumulaciji okraja.

Nerazveseljiva dejstva

V mesecu maju letos je izšla v tisku zanimiva brošura, ki ima naslov »Ekonomsko-družbeni problemi sežanskega okraja«. Brošuro je izdal okrajni ljudski odbor v Sežani. V njej so zvrščena vsa pereča vprašanja, ki zadevajo problematiko gospodarskih, kulturnih, zdravstvenih, komunalnih razmer tega okraja. Statistični podatki, ki ponazorjujejo v posameznih obravnavah obdelana vprašanja, so ponekod v primerjalnem merilu tako zgovorni, da bi ne potrebovali nobenega komentarja. Posledica nizke življenjske ravni je na primer relativno visoka umrljivost dojenčkov do enega leta starosti. Pojavi raznih boleznih, ki bi jih na prvi pogled nikdo v teh krajih ne pričakoval, imajo svoj vzrok v pomanjkljivi prehrani prebivalstva, neurejenih vodnjakih, pomanjkanju higienske zaštite in zdravstvenih ustanov. Statistični odstotek nepismenosti, ki gre v glavnem na račun Slov. Istre, se zdi v dobi današnjega kulturnega poleta naših narodov, zlasti Slovencev, skorajdanemogoč. Stanovanjske razmere v vsem okraju, pred-

Morje — okno v svet

vsem pa v Sežani sami, so še danes zelo bedne, kljub energičnemu prizadevanju okrajnega in občinskega ljudskega odbora, da bi stanovanjsko krizo omilila, če že ne popolnoma odpravila.

Okrajni ljudski odbor sežanski je izkazal v svojem proračunu za leto 1953 samo 161.207.000 Din. V tem znesku je zapopadena tudi republiška dotacija 70.000.000 Din. Lastnih sredstev premore torej ta okraj le 91.000.000 Din. Ako upoštevamo, da v okraju še niso dovršena obnovitvena dela, da imamo po Krasu in v Istri še polno porušeni in požgani domovi, da je potrebno do konca dograditi kraški vodovod, da je nujna novogradnja šolskih poslopj in popravilo starih hiš, da v okraju ni najpotrebnejših zdravstvenih objektov, kulturnih domov, dijaških stanovanj in oskrbovališč, domov za onemogle itd., tedaj je navedeni proračunski znesek le nezadostna kapljica v morje najbolj perečih problemov.

Uspehi smotrnega gospodarstva

In vendar so v tem okraju v letošnjem letu napravili v izboljšanju življenjskih pogojev pomemben korak naprej. Premišljeno in skajne racionalno razdeljena proračunska sredstva so bila s pridom uporabljena v določene namene. Zgradili so nekaj novih šol, popravili takisto precej starih, v Sežani zgradili nekaj novih stanovanjskih hiš, gradnjo vodovoda znatno približali Sežani, adaptirali več stanovanj in, kar predstavlja največjo pridobitev vsega okraja: končana je elektrifikacija. Po smotnem prizadevanju funkcionarjev in z osebno propagando je uspelo zdramiti prebivalstvo iz pasivnega odnosa do odpravljanja zaostalosti ter ga prepričati, da je sodelovanje prebivalstva v javnih gospodarskih akcijah bistvene važnosti. Brez tega sodelovanja bi okrajna ljudska oblast s svojimi skromnimi sredstvi nikakor ne mogla izvesti elektrifikacije okraja v tako kratkem času.

Predvideni investicijski ukrepi

Za vsaj tako samacijo gospodarskih razmer v sežanskem okraju, ki bi zagotovila uspešen nadaljnji razvoj, je okrajni ljudski odbor v prejšnji omenjeni publikaciji predvidel več konkretnih investicijskih ukrepov, od katerih naj navedemo samo nekatere.

Povečanje obstoječega podjetja »Steklena galanterija« in usmeritev njene proizvodnje v izvoz. V ta namen bi bilo potrebno investirati kakih 60 milijonov dinarjev. V okviru sedanje mehanične delavnice izpopolniti strojno opremo in urediti delavnico za izdelovanje avtomobilskih karoserij, delavnico poljedelskega orodja in montažni oddelk za avtoservis. Poleg tega opremiti tudi finomehanično delavnico. Okoli 250 milijonov dinarjev bi vse to stalo. Z investiranjem 130 milijonov dinarjev bi izvedli v industriji kraškega marmorja potrebno elektrifikacijo in mehanizacijo, kar bi povečalo narodni dohodek od sedanjih 24 na 108 milijonov dinarjev. 90 milijonov bi stala gradnja in oprema industrijsko-mizarskega podjetja v Dutovljah. Izdelati bi do 1200 pohištvenih garnitur letno in bi ustvarili narodni dohodek, ki bi znašal letno 37 milijonov dinarjev. Za dvig kmetijstva predvideva perspektivni plan spremembo v strukturi poljedelskih kultur in sicer v zmanjšanju žitnih površin za 30% ter povečanju vrtniških površin za 10%, a površin s krmilskimi rastlinami za 20%. V prvih desetih letih naj bi se izvedla vsaj tretjina te po-

stopne preusmeritve. Rešiti je potrebno vprašanje umetnega namakanja z namakalnimi napravami ter povečati potrošnjo umetnih gnojil. Istočasno urediti gnojilšča, v Brkinih in v Istri bi bilo potrebno zasadi 500 ha površine s stajenimi sadovnjaki. Pridelk plemenitega sadja bi se v povprečnem petletju dvignil od sedanjih 153 na 350 vagonov. V ta namen bi bilo potrebno investirati okoli 216 milijonov. Blizu 2 milijona dinarjev pa bi stala moderna sušilnica sadja, ki bi jo uredili z adaptacijo združnega poslopja v Gračacu. V Slov. Istri bi investiranjem 433 milijonov dinarjev povečali sedanje vinogradiške nasade za 800 ha.

Na Krasu pa bi lahko zasadi s trto terana še 300 ha površine, za kar bi bilo potrebnih 172 milijonov dinarjev, ako upoštevamo tudi mehanizacijo. Zgraditev dveh velikih vinskih kleti z zmogljivostjo 500 vagonov vina bi stala 150 milijonov dinarjev. Ena teh kleti bi bila v Mostju v Istri, druga pa na Krasu. Pridelk vina bi s temi ukrepi narasel od sedanjih 20.000 hl na 98.000 hl. S povečanjem pridelka krmilskih rastlin bi se dvignilo tudi število goveje živine v okraju za 10%. Produktivnost živine bo treba pospeševati z večjo uporabo močnih krmil. Mlečnost krave bi se dvignila od sedanjih 1250 l na 1800 l. Uvesti je potrebno sivo-rjavo živinsko pasmo, ki bi jo izvažali tudi v ostale predele države. V območju Brkinov so dobri pogoji za povečanje in izboljšanje ovčarje. V zvezi z živinorejo je nujno čimprej dograditi in dokončno opremiti novo moderno mlekarno v Sežani. Za uspešno izvajanje perspektivnega izboljšanja kmetijstva v okraju je potrebno ustanoviti podjetje za izvajanje melioracij, ki bi razpolagalo s potrebnimi mehaničnimi sredstvi za obdelovanje zemlje. 11.689 ha degeneriranih gozdov, 4.068 ha grmičevja in 3.014 ha goščav je potrebno meliorirati, oziroma pogoditi ter tako povečati površino stabilnih gozdov od sedanjih 10.904 ha na 29.675 ha. To delo bi bilo izvršeno v roku 20 let in bi veljalo predvidoma 890 milijonov dinarjev.

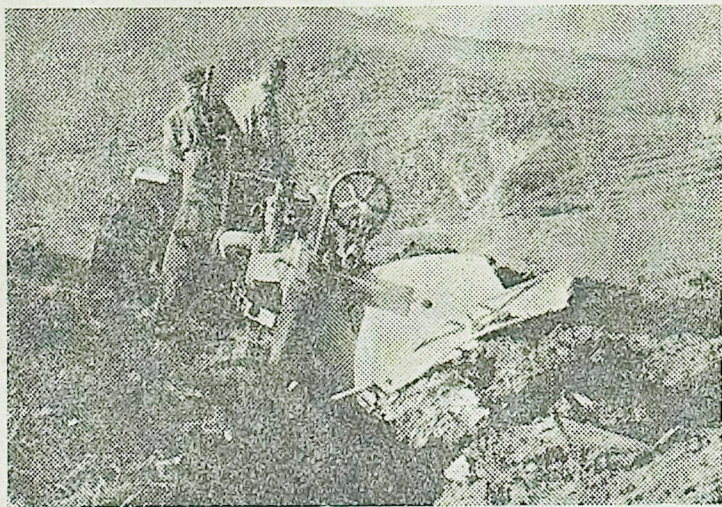
Prav tako perspektivni plan navaja ukrepe v izboljšanju trgovine, gostinstva, turizma, komunalni dejavnosti, regulaciji hudournikov, gradnji cest, itd. Vse investicije za postopno odpravo zaostalosti in pasivnosti v sežanskem okraju ter s tem za zagotovitev takih življenjskih pogojev, ki bi prebivalstvu tega obmejnega predela nudili solidno in trajno podlago za bodoči razvoj, bi v teku desetih let znašale okoli pet in pol milijarde dinarjev.

Možnosti za ustvaritev življenjskih pogojev ne manjka

Iz tega bežnega pregleda gospodarskega stanja in potreb sežanskega dela tržiškega zaledja je razvidno, da so tudi v tem kamnitnem predelu naše domovine podane možnosti za ustvaritev dobrih življenjskih pogojev prebivalstvu, ki ga odlikuje visoka državljanska zavest in izredna delavnost. To ljudstvo je neštetokrat dokazalo svojo ljubezen in zvestobo do rodne zemlje, a v narodno-osvobodilnem boju je kravalelo in dalo nad 40.000 žrtev kot svoj krvni delež za osvoboditev jugoslovanskih narodov. Zato je prav in pravično, da je Izvršni svet zvezne vlade sklenil tem krajem pomagati iz gospodarske zadrege z zneskom 1 milijarde 600 milijonov dinarjev, do katerih je po prvih informacijah, ki smo jih prejeli, odredjen za sežanski okraj okoli pol milijarde.

Z. J.

KMETIJSKA ZADRUGA ČRNI KAL

ŽELI VSEM SVOJIM ČLANOM IN DELOVNEMU KOLEKTIVU ZADRUŽNEGA POSESTVA TER VSEM KMETOVALCEM SVOJEGA PODROČJA MNOGO USPEHOV V LETU 1954 ZA POVEČANJE KMETIJSKE PROIZVODNJE

Novoletna razmišljanja o vzgojnih vprašanjih

Vzroki učnih neuspehov naše mladine

Smatram za popolnoma pravilno, da v naših tudi v našem časopisu napišemo nekaj besed o učenju in znanju naše gimnazijske mladine. Nepravilna pa se mi zdi zadeva v toliko, da se oglašimo le tedaj, ko opazimo ogenj, ne skušamo pa ognja preprečiti. Naj bi imele naslednje vrstice namen vsaj v glavnih potezah orisati vzroke neuspehov naših dijakov! Neizpodbitno je namreč dejstvo, da nikakor ne moremo in ne smemo biti zadovoljni s tako neznatnimi uspehi naše mladine! Skušajmo poiskati vzroke teh neuspehov!

Kadar koli vprašam učitelje in profesorje naše gimnazijske mladine o vzrokih neuspehov, mi navajajo skoraj vedno iste vzroke: so zelo maresni, ne uče se, ne znajo se učiti, so apatični za pohvalo kakor tudi za grajo, po glavi jim roje razne neumnosti, doma so preobremenjeni s raznim delom, dom jim daje premalo opore in spodbude, učni

NASI UCENCI SE NE ZNAJO UCITI IZ KNJIG

Kako pa naj svojemu otroku pomagam, ko pa sam nisem obiskoval gimnazije? Kljub temu! Saj mu ne bom pomagal z različnimi instrukcijami, ampak že samo dejstvo, da se zanimam za snov, da od časa do časa prelistam njegove zvezke, da ga pohvalim ali grajam, že samo to bo v večini primerov zelo pozitivno vplivalo nanj! Na žalost ugotavljam, da je zelo mnogo staršev, ki se za vse te malenkosti, ki niso malenkosti, prav nič ne brigajo, otroci ne slišijo iz njihovih ust pohvale, le tedaj, te prinesejo domov nezadostne reče, tedaj zlijejo nanje vse mogoče očitke, ki pa prav nič ne pomagajo, ampak nasprotno povečajo razdaljo med otrokom in starši.

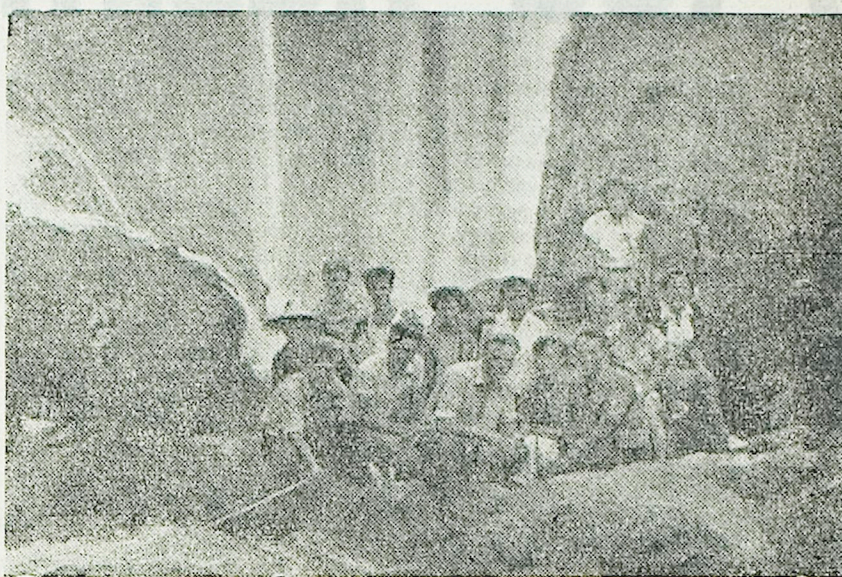
Cemu in kako naj mu pa pomagam, ko pa je ves prosti čas kar zamaknjen v knjige in se neprestano uči? Saj bo še oči pustil v knjigi! Ali naj zahtevam od njega še več? — Da! Tudi temu otroku je treba pomagati! Saj je mogoče res, da prečepi ves dan pri knjigi, kljub temu pa prinaša domov same cveke. Nastane vprašanje, ali se res uči? Ali niso njegove misli zaposlene drugje? Pristopil bom tedaj k njemu in ga vprašal, kaj se je naučil. V večini primerov bom slišal iz njegovih ust nekakšno jecanje, v najboljšem primeru mi bo zdrdrnal na pamet nekaj prvih stavkov, nato pa se mu bo zatanknilo. Pomagajmo mu! Dečko ima mogoče prav resno voljo, ne zna se pa učiti iz knjige. In takšnih učencev imamo mnogo! Sam bom v tem primeru nekajkrat prebral dopoljeno snov, mu v kratkih besedah povedal najvažnejše in mu s tem dokazal, da se s samim buljenjem v knjigo res ni mogoče ničesar naučiti. Nihče od profesorjev namreč ne zahteva, da bi se nekdo naučil na pamet po cele strani! Sicer pa: naučiti našega otroka, kako naj se uči iz knjige, je dolžnost naših profesorjev in ravno v tem, da se naši učenci ne znajo učiti iz knjig, vidimo

ne enega najpoglavitejših vzrokov tolikih negativnih ocen. Ni namreč dovolj, če jim to prikažemo samo nekajkrat! Prikažati jim moramo večkrat, saj skoraj vsak predmet zahteva svoj način učenja.

SE ENA NASA NAPAKA

Dajmo končno našemu učencu tudi dovolj časa za učenje! Od časa do časa pa tudi kontrolirajmo, kako je on ta čas izbral. Dajmo mu pa tudi časa za zdravo telesno in duševno razvedrilo! Nikakor pa ne trdimo, da bi ne smel pomagati pri poljskih delih. Temeljito naj izrabijo čas, določen za učenje, v igri s sošolci naj se nekoliko razvedri in odpočije, v fizičnem, njegovi telesni zmogljivosti odgovarjajočem delu naj spozna delo in njegove napore.

Naša napaka je tudi ta, da šele ob redovalnih konferencah ali ob zaključku semestra ali šolskega leta izvemo, kako napreduje naš otrok. In tedaj se vlije nanj ploha očitaj, groženj in jeze, kar je večkrat podkrepljeno z različnimi breami in pretepanjem. Izogibajmo se tega! Stalno zasledujemo napredek našega otroka! Kakor hitro pa zaslučimo bodisi iz razgovora, bodisi iz zvezkov kaksne dvomilne znake, stopimo takoj k njegovemu razrednemu učitelju in porazgovorimo se z njim. Znano je, da profesorji nimajo vedno časa. Zelo pravilno pa bi bilo, da bi učiteljski zbori naših gimnazij uvedli ob nedeljskih predpoldnevih nekakšno uro posvetovanj. Razvrstili bi se vsako nedeljo po eden. Pri sebi bi imeli redovalnice vseh oddelkov in na podlagi zapisanih redov bi lahko staršem pojasnjevali, kako se razvija in napreduje učenec. V prav posebnih, težjih primerih, bi posamezni člani profsorskega zbora že v soboto pojasnili »deležnemu« profesorju, kaj in kje je vzrok, da si je ta ali oni dečko nabral več cvekov. Pravilno bi bilo, da bi tudi profsorski zbori o tem povedali svoje! Dejstvo je namreč, da na rodiljske sestanke ne prihajajo ravno stari nasin največjih slabštev.

Izleti po naši lepi domovini širijo obzorje dijaške mladine. Na sliki: Portoroški učiteljskiški na izletu

Premalo sodelovanja med starši in šolo

OTROK NE HODI V ŠOLO ZARADI UREDBE O OBVEZNEM ŠOLANJU

Dolansko osnovno šolo obiskujejo otroci petih okoliških vasi, ki so razen Dolan oddaljene od šole do tri kilometre. Niso pa tako oddaljene, da starši ne bi mogli od časa do časa stopiti v šolo in poizvedeti za delo, vedenje in uspehe svojega sina ali hčerke. Celo rodiljski sestanek, sklicam za nedeljsko popoldne, ko so matere le nekoliko manj zaposlene, da ne govorim o očetih, je imel zelo slabo udeležbo, saj je bilo zastopanih le za 23 otrok od 80, ki jih je na šoli.

Da je zanimanje za učenje in vzgojo v šoli nujno s strani staršev in da šola ločeno od doma otroka ne more imeti dobrih uspehov, vidimo, če le nekoliko pogledamo stanje na tem področju. Premajhno zanimanje za redno prihajanje v šolo se kaže v tem, da imamo že sedaj veliko neopravičenih dni. Starši bi morali vedeti, da s tem, da otrok

ostane za vsako večje delo doma, ne pridobi, marveč izgubi tisto, kar je bilo tisti dan obravnavanega v šoli in da tako zaostaja in težko sledi ostalim. Otrok ne hodi v šolo zaradi uredbe o obveznem šolanju, marveč zato, da bo sposoben član naše družbe, da bo človek, ki bo znal voditi sebe, svojo družino, svoje gospodarstvo, da bo koristil s svojim znanjem in sposobnostjo vasi, občini in družbi. Kako bedno je naše kme-

Piše: Franc Smerdelj, Dolane

tovanje v teh krajih, kako starinsko in nedonosno, kar je najvažnejše. Ali ni koristnejše, da otroke pustimo, da z izobrazbo spoznajo, da jim boljše drugače kmetovati in da jim damo časa, pripravljati se za življenje, ki ne bo tako slabo, kot je še marsikje prav zaradi zaostanosti in vztrajanja na starem.

ZA PRAVILNO SKUPNO VZGOJO SOLE IN STARŠEV GRE

Osnovno, da cenimo človeka, je njegova olika in te našim otrokom manjka. Kako lepo je in kako spoštovanje čuti odrasel človek do otroka, ki na cesti pozdravi, ki za vsako stvar prosi in se zanjo zahvali, ki je na kratko olikan. Podlago in glavno nalogo morajo tu izvršiti prav starši. Otrok mora vse to doma videti in slišati, slišati mora na cesti, v svojem okolju. Kaj pomaga otroka zahtevati, če oče in mati delata nasprotno. Šola se trudi, da vzgaja oliko v otrocih, ali če to dela samo šola, je to kaplja v morje, ki se izgubi. Dokler hodi otrok v šolo, sicer že izvršuje zahteve olike in dostojnosti, ali ko stopi čez šolski prag, se vse to neha. Zato imamo pošolske otroke, ki so neolikani v nedostojni, ne poznajo nobene skrajne meje v svojem uveljavljanju in v to okolje pridejo šolski otroci posebno na paši in ni čudno, če že ti preklinjajo, ne vedo kaj je tuja lastnina, ne pozdravljajo niti svojih domačin in se skratka slabo vedejo. Ti otroci bodo prišli v življenje, bodo taki, kot njihovi starejši partnerji in če ni tu vmes odločne roke staršev, ki bo svoje otroke navajali na red, snago, oliko, dostojnost itd, ne pa zagovarjali njihove napake in prestopke pred njimi in pred drugimi otroki, bomo vedno pri starem in nič se ne bo popravilo. Pravilna vzgoja staršev in šole v skupnem sodelovanju se mora odražati vse življenje človeka.

Za naš kmetijski in sadjarski predel ni dovolj, da zna otrok pisati in malo računati ter krave pasti, marveč mora vedeti kaj več o materialnem kmetijstvu, sadjarstvu, o uporabi kmetijskih strojev, o pravnem gnojenju, sajenju in gojitvi dreves, itd, saj bo to koristilo aje-mu samemu in nam vsem! Zato je žalostno dejstvo da nima naša kmetijska šola v Ravnah prav nobenega gojenca iz naših vasi. Razmislimo o tem in se že zdaj odločimo, da morajo vsi otroci v kmetijske ali go-spodinjске šole, ko bodo končali svojo šolsko obveznost.

Mladina in družba

Danes bi nanizal nekaj problemov ob razmišljanju o našem dijaštvu in njegovih odnosih do učenja, ki so tudi eden vzrokov, da nas učni uspehi ob konferencah ne zadovoljujejo.

Dijak je in bo, ne glede na družbeni sistem, ostal v bistvu dijak. Čutil bo vedno, da je predmet, ki ga vzgojni kader oblikuje in ob tem oblikovanju bo občutil, da se mu več ali manj godi krivica. Vечно bomo poslušali, da ga preganjajo profesorji in ko bo on, t. j. današnji dijak profesor, bo spet slišal od svojih dijakov, da jim dela krivico. To je začarani krog, ki mu bržčas ne bo kmalu ali pa nikoli konca.

Kar priznajmo, kot smo bili mi veseli, če smo profesorja zapeljali, da je pozabil spraševati in se je za-pletel v pripovedovanje osebnih do-življaj, prav tako preračunljiva je mladina danes, pa naj se toliko frazarimo o zgrajenosti. Je že tako, da ima človek raje ono, kar vzbuja občutek ugodja, kot pa ono, kar ga si-lik intenzivnemu delu in razmišljanju. Dejstvo je tudi to, da mladina tudi danes kaj rada odloži vse tisto, kar ne potrebuje prav prihodnji dan in če le more odloži na jutri, to se pravi, da ne dela smotno, načrtno. V tem je pa napaka, ki se zelo rada maščuje. Če bi si pa dijaki znali pravilno razporediti delo, potem bi lahko marsikaj izboljšali in v šoli bi prišlo manjkrat do presenečenj.

Dijaki se le preradi trkajo na prsi in govore, da so zreli in sposobni sami paziti na svojo vzgojo in se hočejo na vsak način znebiti kontrole s strani starejših in svojih vzgojiteljev. Ali ni na vsakem koraku nebroj stranskih ulic, v katere bi mlad človek lahko zašel v svoji mladostni nerazodnosti? Zato je in bo ostala ne samo pravica, temveč tudi dolžnost celotne družbe, da vodi in vzgaja mladino tako, da bo postal koristen člen človeške družbe.

Še večja pa je dolžnost prav naše družbe, ki gradi socializem.

Emancipacija naj se kaže na kulturnih popriščih, ne v tem, kot nekateri sodijo, da je film edino vzgojno sredstvo in se bore za to, da bi bi loško gledali vsak film. Biti bi morali hvaležni, da toliko skrbimo zanje, da ne zapravljajo denarja za kakršne koli filmsko plažo, ki se vtihotapi v naše kinematografe, ampak da s izborom skrbimo za njihovo zdravo kulturno rast.

Prav tako je zgrešena tolikokrat postavljena težnja mladinskih dema-

Piše: Ivo Pušnar, Koper

gogov, ki so prepričani, da se s plesom zbližuje delavska ter kmečka in šolska mladina. Sodim, da bi bilo zbližanje večje in kulturnejše, če bi mladina naštudirala krajši kulturni program in šla z njim na naše podeželje. Čas bi že bil, da mladina pomete iz svojih vrst in vodstva (mislim na Koper) take dijake, ki so v šoli najslabši učenci, take, ki sodijo, da je ples primeren kraj za politično delo med mladino. Zares bi bil starokopiten, če bi dejal, da ples ni primerena zabava za mladino. Je, če je organiziran, če se ob plesu mladina nauči osnov lepega odnosa med obema spoloma in če se na plesu nauči dostojno vesti.

Ali ne bi bolj kazalo, da se bori mladina za to, da dobi sredstva, da bi organizirali čim več ekskurzij širom naše domovine? Ali ne bi kazalo podpreti hranilne blagajne po šolah, da bi si dijaki s svojimi prihranki ob počitnicah organizirali taborjenja in potovanja? Ali ne bi kazalo podpreti Počitniške zveze in se boriti za ugodnosti pri potovanjih? Ali ne bi kazalo, da bi vložila mladina vse sile v to, da bi pritegnila čim več dijakov med taboritke? Ali ne bi bilo prav, če bi se

»KAKO MU BOM POMAGAL«?

In starši? Mi pa stojimo neodločni in nepoučeni med obema, med profesorjem, ki v veliki večini primerov vali vso krivdo neuspeha na ramena našega učenca in med učenem, ki skuša z vso svojo zgovornostjo prikazati »krivico«, ki se mu je zgodila. Stojimo neodločni med obema, kakor da bi ne bilo tudi tretjega faktorja. In to smo ravno mi starši! Le izprašajmo si prav temeljito vest! Ali smo stori-li prav vse, kar nam nalaga očeto-vska in materska dolžnost? Ali smo našemu otroku dali pri učenju vso oporo in pomoč, ki smo jo kot starši dolžni dati? Saj je še več takih vprašanj, toda ostanimo samo pri teh dveh! V večini primerov je odgovor na obe vprašanji negativen. Saj že slišim razne ugovore! »Kako mu pa bom pomagal, ko ne obvladam snovi, ki se je uči v šoli? Kaj naj mu pa pomagam, ko pa ves pouka prosti prosti čas bulji v knjigo in se uči?« Končno pa tudi take, sicer bolj redke: za to so postavljene in plačani profesorji in učitelji!

Le ustavimo se nekaj časa pri teh ugovorih! Je namreč dejstvo, da premnogokrat nimamo časa, ali pa da smo pretrujeni, da se nam res ne ljubi! Toda: za našega otroka moramo najti toliko časa, da se bomo z njim prav vsak dan porazgo-vorili, ne samo o tem, kaj in o čem se se danes v šoli učili, temveč tudi o tem, kakšne so njegove nalo-ga za naslednji dan. Dajmo učenec sleherni dan možnost, da nam po-ve vse neprilike in težave, ki jih vsakodnevno srečuje. Na ta način bo otrok sam začutil, da ima v ma-teri ali očetu največjo oporo. Ka-ko hitro pa mi bo moj otrok na-vedel kakšno oviro, katere niti z mo-že pomočjo ne bo mogel prema-gati, bom stopil k njegovemu pro-fesorju, se z njim o tem podrobne-je porazgovoril in prepričan sem, da mi bosta hvaležna i otrok i pro-fesor.

Med našimi ljudmi pozimi ...

Vsakoletna menjava letnih časov: pomladi, poletja, jeseni in zime prinaša s seboj najrazličnejša razpoloženja. Ta razpoloženja so del življenja, so tisti blesteči vtisi, ki jih leta puščajo za seboj v doživljenjskih posameznikov in narodov. Zdaj so ti vtisi močnejši, zdaj šibkejši, vendar je njihova sled ostala ljudem vtisnjena prav tako kot dobermu fotografu lep prizor na negativu filma.

Mogoče so ti vtisi najmočnejši prav ob menjavi leta. Zadnji decembrski in prvojanuarski dan sta kot dva mejnika. Ob prvem se ljudje tisti dan le malo ustavljajo. Poslavljaljo se »staro leto«, čeprav je »staro« le eno leto, le bežno zaživi v govorici in spominu po svojih dobrih in slabih dneh, ki jih je več ali manj radodarno delilo ljudem. Ljudje na podeželju si ne belijo glave. »Kar je bilo, je bilo«, pravijo in gledajo v prihodnost, v novostajajoče leto z jasnim obrazom in z že pripravljenimi delovnimi načrti. Če jim čas dopušča radi gredo malo v družbo in izmenjajo s prijatelji in sosedami voščila, ki je skromno in skopo po besedah, toda prihaja iz srca: Srečno novo leto!

Kakšno je življenje po vaseh v nastopajočem novem letu, kaj delajo v prvih mesecih leta, ko zemlja počiva in se pripravlja na sprejem semen v prvih gorkih pomladnih dnevih? Medtem ko se po mestih dolgasijo z obiskovanjem kina, gostiln, barov, plesišč in breznic, zaživi podeželje v tistem prijaznem in tako vabljivem vzdušju domačnosti ob toplo zakurjenih pečeh. Lepo je posebno v tistih gorskih vaseh, kjer zapade veliko snega in so ljudje za dalj časa odrezani od sveta. Iz takih krajev nekaj življenjskih sličic.

IZ PRSECIH ISKER GLEDAJO NOZI, KRIVACI, RANCELICE, ZREBLJI ...

Na Banjski planoti je več vasi, med temi Zgornji, Spodnji in Srednji Lokovec, kjer se poleti odvijajo življenjske med kamenjem, grmovjem in majhnimi njivami, pozimi, kadar bela snežna odeja prekrije in zgadi vse ostrine kamenja, se to življenje umakne v hiše in kovačnice. Tu je skoro vsak človek več ali manj dober kovač. Nozi, nožiči, krivaci, fovčji račelnice in žreblji za čevlje Lokovskih kovačev, so znano delo. Na kakoli že od nekdaj. Skoro vsaka hiša v teh vaseh ima pripravljeno na spomladensko zaogo tega potrebnega orodja, ki ga mora kovač imeti »pri roki« vse dni v letu. Prva leta po zaključeni narodnoosvobodilni borbi so kovači Banjske planote zalagali s tem orodjem vse novoustanovljene kmetijske zadruge precejšnjega dela goriškega in tolnirškega okraja. To je bil dragocen prispevek teh skromnih ljudi pri obnovi. Ali jim je bilo to delo v isti meri vrnjeno? Ne vem. Zdi se mi pa iz glasov, ki sem jih mimogrede ujel na Mostu na Soči, da ne. Ko si še kar naprej kujejo iz isker in jekla majhen dodaten kosček kruha — tisti, ki ga jim skopa zemlja ne more dati — se čutijo danes nekoliko zapuščeni in osamljeni. Tem ljudem bi se morali bolj približati in jim v njihovi priaznavnosti dati več pomoči. Zagotoviti bi jim morali več in stalnega zamskega zaslužka. Kako in v kakšni obliki, bi sami najvolje povedali.

SKAFARJI

NA ČRNOVRSKI PLANOTI

Zimski vtisi tega obsežnega kraja so lepi. Hiše s strmimi strehami dremujejo do polovice zakrite v sneg. Da je v njih življenje, dokazuje samo dim, ki se dviguje iz visokih dimnikov. Vsenakoli je globok mir. Temni smrekovi gozdovi atočejo pod težo snega. To belo lepoto oživljajo veeverice, ki skačejo s veje na vejo in iščejo smrekovih česarikov. Na jasnih pa se včasih srečajo srne in zajci, ki nimajo časa, da bi si voščili dober dan, tako se jim mudi naprej. Trda jim prede, ker je vse zelenje na debelo pokrito s snegom.

Pa pogledajmo v hišo skafarja v Lomeh pri Črnem vrhu. Saj je kot majhna tovarna za suho robo. Takoj za vrati je polno škafov, brenčev, godil, ornit in druge posode. Pod pečo se sušijo nacepljene doge. V hiši je prijeten vonj po svežem smrekovem lesu tako, da obiskovalec dobi vtis, da je sredi smrekovega gozda.

Izdelovanje lesene posode ima v tej in bližnjih vaseh že staro tradicijo. Nekateri so mnenja, da sega v čase kmalu po odkritju Idrijskega rudnika. Izdelke izvažajo celo v inozemstvo in so zelo cenjeni. Med temi posebno majhne škafe za ribe. Prednost tem izdelkom daje to, da ni treba uvažati nobenega dela.

Steljo spravljajo

Les za škafe je doma in prav tako za obroče. V teh krajih je zima dolga, zato pridnim ljudem ni do tega, da bi zapravljali dneve v brezdelju.

V bližnjem Zadlogu in Kanjodolu pa izdelujejo grablje in kosišča. Vsi, skafarji in izdelovalci grabelj in kosišč so pravi mojstri. Njihovih izdelkov je kupec vesel, ker ve, da se ne bodo tako kmalu izrabili. Vse se pa so tudi gospodinje, ko odnašajo v šrambe cele koše oblanice. »Kako bom lahko zakurila jutraj«, se sliši med oblanjem in struženjem pridnih skafarjev. Kdor ve, kako težko je včasih zanetiti ogenj, bo razumel to njihovo zadovoljstvo.

Danes skrbi za prodajo vse izdelane posode in orodja Kmetijska zadruga v Črnem vrhu. Pravijo, da so izdelki skafarjev Črnovrške planote še boljši kot ribniška suha roba.

PO ZALI V IDRIJO ...

Dobrih devet km ceste je od Godoviča do Idrije. V izredno lepo speljanih ovinkih brzi avtomobil navzdol. Na obeh straneh pokriva gozda stroma pobočja temni mešan smrekovi in bukovi gozdovi. Temno zelenje meče se na cesto mrak, da potnika, ki se prvič vozi tod, obide nekaka tesnoba. Pri »Baraki« se za hip malo zasveti, nato pa se avto znova izgubi v zakurjene sove in tam nadaljujejo z izdelovanjem čipk s samo njim lastno spretnostjo. Pri tem pa jim teče beseda o vseh mestnih dogodkih. Zakaj pa ne! Idrijske mamice so poznane kot zelo skrbne, kadar gre za njihove »zjale«. Delikatna zadeva je mlada krt. »Zjale« se z veliko spretnostjo zna, jo skoro vedno izvili iz tiste materinske skrbi in pokroviteljsstva. Je že tako in kdo bi jim zameril ...

V podzemskih rovinah rudarji neu-

trudno kopljejo, nakladajo, prevajajo in dvigajo na površje dragoceno živorebrno rudo. Prav nič jih ne moti, če je zunaj mraz in sneg. Družine so dobro preskrbljene z drvmi, saj je pred vsako rudarsko hišo v leseni lopi po več kubičnih metrov drv. To so tiste »kalorije«, ki skromna, toda izredno prikopna rudarska stanovanja napravljajo prijetna in privlačujoča.

Rudarji — upokoenci pa si znajo poiskati še drugačnih »kalorij«. V »Budanjah«, »Pri Marjancu«, v »Nebesih« in še drugod jih točijo. Pri tem pa ne štedijo s šallami, ki so tako izvrhno rudarske, da je kar škoda, ker se zgublajo...

ložene s steljo in drvmi. To je prva skrb prebivalcev teh krajev v jeseni, ko so pospravili poljske pridelke. Kadar zmrzlo zemljo pobelijo prve slane in se na vrhovih gora prikazuje tiste sive megle, ki napovedujejo sneg, se vname pravo tekmovalstvo: Kdo bo prvi šel nabrat »kolice« in »vitrovnike«. Stari Miha, ki je v 80 letih življenja nabral precej izkušenj iz vremenoslovja, napoveduje: »Po snegu diši. Podvizajte, da boste imeli kaj delati, kadar bo zapadel«. Nekdanji zapušteni pašniki in gmajne, ki jih je gabrovo, jesenovo, leskovo, drenovo in drugo grmovje prerastlo, zaživijo. Nastane pravi lov za tistimi gladnimi brez vejnatimi mladikami bregovite in leske. Zadnje sonce prijetno greje v prisojne rebr. Nabirajo so vsi upehani proti večeru in zadovoljni povezujejo bremena nabranih »kolicev« in »vitrovnikov«. Prej kot zadenejo na ramena nabrane tovore, jih ocenjujejo: »Ti si pa nabral res lepe in gladke. Vsi bodo dobri za listnike«. Če te pozimi zamane pot v te kraje in stopiš v katerokoli hišo, boš videl, kako rasejo koši, oprtniki, listniki, cajne, peharji, sejalnice in berači pod spretnimi rokami teh ljudi. Prvovrstni mojstri izdelajo celo take peharje in cajne, ki vodo držijo. Če potrkas po takem peharju mora dati oglas od sebek, to je zasveteti nekako tako, kot bi bil iz kovine.

Brez tega orodja v teh krajih ne gre. Koš je skoro dnevni spremljevalec bajtarjev in kmetov po nekaterih gorskih vaseh. Ponekod vprašujejo ob rojstvu otroka: »Ali je prinesel koš s sabo?«

Vendar ti ljudje ne gledajo s črnimi očali na življenje. Polno zdravja, odločnosti in vztrajnosti je v njih. Zimski večeri so sila zanimivi v njihovih hišah. Okoli zakurjene velike peči sedi skupina mladih klekljarič, na klopi nasproti peči je gospodar, ki plete velik koš. V zdiču in na peči pa je po navadi nekaj fantov, ki so prišli »delat družbo« klekljaricam. To pa je le lep izgovor, ki jim ugodi pot, da potem lahko spremljajo klekljarice domov...

NA KOBARIŠKEM PREDEJO IN PLETEJO ...

»Kadar zapade sneg že v novembru, drži zima do aprila«, pravijo na Kobarškem. Tako čmajo kar pol leta zime, kar je vsekakor preveč. Pomagati pa ne morejo in le po potrpijo. »Bo že skopnel in ta-

krat bomo imeli znova sonce«, pravijo.

»Kaj le delajo v hišah pozimi«, se marsikdo vprašuje, »saj vendar nimajo kam s časom?«

Le brez skrbi. Pridni ljudje najdejo opravka vse dni. Gospodariji opravljajo živino in to z večjo skrbjo kot poleti. In nimajo malo dela, ker redijo veliko glav. Pri Plohih nad Ljvkom je kmet, ki redi celo 18 glav. Najbolj reven bajtar ima po tri odrasla goveda.

Poleg živine pa redijo precej ovac, ki jim dajejo volno. Pozimi predejo in pletejo nogavice, rokavice, maje.

Kratek izlet sva s šoferjem napravila v Perate nad Ljvkom. Na sončni rebrbi so tri male vasice: Perati, Plohi, Piki. V rdečo majo oblečena je prihitela za nama mlada tovarišica. Ogledovala sva črno rodovitno zemljo njiv.

»Kaj je tu glavni poljski pridelek«, sva vprašala.

»Krompir. Tega pridelamo kot zemlje«, je z beneškim naglasom pri zadnji besedi odgovorila.

POZDRAV IN VOŠČILO SLOVENSKIM BENEČANOM ...

Ob tistem prijetnem naglasu mladega dekleta, se je zbudil spomin na naše Benečane. Komaj dober četr ure od teh vasi je meja. Onstran Matajurja so tudi doma naši ljudje. Pa jih nisem mogel obiskati in jim voščim za Novo leto.

Zamislil sem se. V spominu so se vrstile vasi: Matajur, Klodič, Lesa, Čepelstiče, Oblica, Kraver, Sentenart, Sovodnje, Brezje, Brdo, Terbil, Tajpana, Prapotno, Oboroče, Podbonesec, Laze, Ronac in številne druge. Kako bodo ti ljudje praznovali Novo leto? Sence rimskega imperializma so zasenčile vse, kar so priborili med narodnoosvobodilno borbo. Po vaseh znova strašijo karabinjerji, v solah pa učitelji, ki ne govorijo njihovega jezika. Vendar mislim, da se bo na ognjišču okoli visečega kotla s polento in kostanji na žerjavič le oglasila domača beseda v »pravici« kot med borbo, ko smo jo partizani tako radi poslušali. Ta beseda ni in ne bo utihnila. Vam Slovenski Benečani, pa želim, da bi vam dobro obrodilo polje, kostanji in vaši vinogradi, da bi prizanesla toča vašim pridelkom in bi nevihte bile daleč od vaših polj in domov. Pa še vam voščim z vašim pesnikom:

... Naj pride še sila peklenška ne uniči slovenski narod!«

Ogarev

Čabarska epizoda

Ko je fašistična drhal okupirala Goriški kotar, je na tem področju s svojimi zločini in nasiljem izpisala strani nesramne zgodovine imperialističnega Rima. Teror je besnel po vseh mestih in naseljih, pa vendar po strahotah in divjastvu, ki so jih fašisti in regularne edinice izvajale, se posebno kažejo v čabarskem okraju, ki je bil za časa okupacije največ prizadet. Ljudstvo tega kraja je bilo podvrženo največjemu trpljenju v mesecih juliju in avgusta 1942. leta. V tem razdobju je bilo na tisoče moških, žena, otrok in starčkov deloma pobitih, deloma odpeljanih v razne zapore in koncentracijske taborišča ter v notranjost Italije in na Rab, od koder se jih večji del ni nikoli vrnil. Imetje teh ljudi je bilo popolnoma uničeno. Okupator je na tem malem področju požgal in porušil 2267 stanovanjskih in gospodarskih poslopij, poleg tega pa nekaj šol, kulturnih domov in dve cerkvi.

Med dokumenti, ki so jih našli v arhivu reške prefekture, so številna dokazila, ki govorijo o trpljenju, ki ga je prenašalo prebivalstvo tega kraja in o namenu, ki ga je imela fašistična Italija, da se naše ljudstvo uniči, njegovo premoženje pa oropa. Prostor nam ne dopušča, da naštajemo vse te dokumente. Prikazali bomo samo nekatere. Tako n. pr. poročilo Evgenia Naute, komisarja čabarskega okraja (zelo vestnega izvrševalca Testinih povelj),

ki ga je 26. 7. 42 poslal Testi, jasno govori o strašnem opustošenju teh krajev.

Navedba vojaških operacij — podarja omenjeni Nauta, ko je opisal potek in važnost podvzetih vojaških operacij — je inspirirana s taktičnimi kriteriji, ki se znatno oddaljujejo od naziranj civilnih oblasti. Po taktičnih predpostavkah takih operacij se morajo popolnoma opustošiti vse vasi in vsa izolirana naselja, ki nimajo vojaških posadk. S primerno uporabo takšnih taktičnih kriterijev — nadaljuje Nauta — so do danes razdejana vsa naselja na zapadu od ceste Črni log, Gerovo, Zamost, Osilnica, Plešce, Čabar, Parg, Gorači ter deloma tudi vzhodno od te ceste so nekatere vasi občin Osilnica, Plešce in Čabar popolnoma uničene. Operacije se nadaljujejo v tem smislu in v nekaj dneh bomo pričeli s popolnim uničevanjem vseh naselij okraja Čabar, razen Mrzlih vod, Črnege loga, Gerova, Osilnice, Plešce, Tršča, Drage in Prezida. Se niso točno znani nameni komande te specialne kolone, vendar pa, če obveljajo navedeni kriteriji, ne bomo priznali tudi ostalim središčem.

Istega dne 26. 7. 1942 Nauta brzojavno zahteva od prefekture, da odpelje in spravi v taborišča 1200 ljudi, ki so prišli v Čabar, Prezid in Dragobrabi obstoječe situacije in operaciji, ki so bile v teku. Naslednjega dne Nauta brzojavno obvešča

reško prefekturo, da so zaradi vojnih operacij morale biti razorane cele vasi. Karabinjerji iz Sušaka poročajo reški prefekturi, da je iz zone Gerovo prispelo v koncentracijsko taborišče v Bakru 919 oseb — moških, žena in otrok. Nato 29. 7. 1942 civilni komisar Nauta poroča komandi bataljona granatne straže (»C.A.F.«), da je nemehni prihod prebivalstva v Čabar ustvaril nemogoče situacijo, da jo civilni komisar ne more prebrskati, ter prosi, da ljudi odpelje v koncentracijsko taborišče. Odgovarjajoč na zahtevo reške prefekture, da pripravi popis, kdo bo prepeljan v koncentracijsko taborišče, Nauta obvešča 2. 8. 1942, da je v času, ko piše on ta dopis, vneseno v popis 841 oseb ter da se s popisom nadaljuje, ker se ni prenehal priliv prebivalstva v Čabar zaradi uničenja njihovih hiš po formacijskih kolonah. Naslednjega dne je Nauta brzojavil Testi, da se je število oseb, katerim so bile uničene hiše, povzpelo na 1400 ter da so ti odpeljani v koncentracijsko taborišča.

Itd., itd. Iz teh kakor drugih nečitanih obvestil sledi, da so bile v tem času v čabarskem okraju obupne prilike, ki jih je prenašalo tamkajšnje prebivalstvo. Obseg izvršenega razdejavanja ter umorov v tem okraju je bil resnično strašen. Po lastnem sporočilu komisarja Naute reški prefekturi od 3. 11. 1942 št. pov. 170 v okraju Čabar je v 5 mesecih prebivalstvo padlo od 12263 na 5545, kar pomeni, da je samo v tem okraju v kratkem razdobju 5 mesecev interniranih, odpeljanih, zaprtih in postreljenih 6718 oseb.

Matič Krta

POMARANČA V SNEGU

Razpoloženje v četi je bilo potlačeno, kakor vselej, kadar so se morali prebijati skozi obroče sovražniških ofenziv. Ta se je začela že pred štirimi dnevi. Po dveh dnevih težkih bojov so bili prisiljeni umakniti se čez žico na področje, zasedeno po Nemcih. Nemci pa so jih že prvi dan napadli. Bataljon se je razbil. Mirko je imel le še del čete, kakih dvajset mož.

Ležali so blizu Gaberja v gozdičku komaj kakih tri sto metrov od ceste. Čakali so, da se zmrči, šele potem bodo mogli neopaženo čez cesto. Ker niso vedeli, ali je italijanska ofenziva že končana ali ne, se niso hoteli izdati, da so se vrnili. Da ne bi spravljali civilnih ljudi v nevarnost, jim Mirko ni dovolil niti toliko k hišam, da bi si izposilili kaj za pod zob.

Dan se je komaj prevesil. Sonce, ki je le medlo sililo skozi pomrnelo nebo, je silno počasi drselo proti večerni strani. Od vzhoda je vel mrzel veter, zato je bil sneg trd, škripajoč. Pri izdihavanju se jim je zgoščala sapa v megleno hlape. Bili so vsi trdi od mraza.

Toda mislo več mislili na mraz, niti ne na utrujenost, ki jim je že po prvem dnevu ofenzive legla v telo in se je od tedaj niso več znebili. Zaradi utrujenosti jim je počitek dobro del, a tega ugodja skoraj niso občutili. Njihova zavest je bila drugod, mislili so le še na jed.

Tisto jutro, ko se je začela ofenziva, so se zadnjič pošteno najedli, potem pa so samo še enkrat dobili pri nekem kmetu vsak po nekaj kosov krompirja v oblicah. Od tedaj pa ničesar več.

Hiše niso bile daleč, najbližje niso bile niti za streljaj oddaljene. Za robom gozda je lajal pes, slišalo se je tako blizu, da se jim je zdelo, da slišijo med lajanjem tudi rožljanje njegove verige. In ko je bilo odzvonilo poldne, se jim je zdelo, da je prav do njih zaneslo vonj po kosilu, zadišali so jim z ocvirki zabe-

njihovo mladost. Kako nestrpno so pričakovali noči, tiste prijetne silvestrovo noči...

Pesem se je slišala vse bliže. In čim bliže se je slišala, tem bolj je bila neubrana, hrupava. »Pijani so«, je rekel Mirko.

Tedaj se je zaslislalo še cinglanje zvončkov in kragulčkov in vsakdo si je skušal med drevjem poiskati gol prostor, da bi videl na cesto. Zagledali so par močnih rjavih konj, vpreženih pred dolge kmečke sani. Na saneh se je peljalo kakih

GABER

osem ljudi. Sprva so se jim zdeli navadna kmečka ljudje, toda čim bliže so vozili, bolj čudna se jim je zdela njihova zunanost. Nenadoma pa je nekdo vzkliznil:

»Beli«.

Vznemirjeno so vzdihali. Zagledali so kakor preklje dolge puške in tiste čudne črne kape, pod katerimi so se videli obrazi kakor spačene maske.

»Ali naj vžgem po njih, ko bodo pripeljali do nas«, je tiho vprašal mitraljezec Jože.

»Ne«, je dejal Mirko. »Ne smemo se izdati, da smo se vrnili. Najbrž so trdno prepričani, da ni tukaj nobenega partizana več, zato se tako pogumno derejo.«

Čim bolj so se bližali, bolj so partizani zadnjevali dih, kakor da v zasedi čakajo nanje. Umolkli so, ne da bi jim kdo ukazal. Zdelo se jim je, da jih bi celo šepetanje izdalo.

Nenadoma pa je skoro glasno udarilo v tišino:

»Sod peljejo.«

»Sod.«

Štirideset oči se je prilepilo na sani. V resnici, gori je bil velik, trebušast sod.

»Ali naj užgem,« je zopet vprašal Jože.

»Ne«, je siknil Mirko.

Molk. Stiskalo jih je za grlo ka-

na lehti, da presodi od kje lete svinčence. Že naslednji trenutek je jezno zaklel: »V cerkveni stolp so se spravili, hudiči.«

V stolp. Torej so jih pričakovali in so jim postavili zasedo, jih je tesnobno stisnilo. Vsakdo se je skušal napraviti čim manjšega, nevidnega. Nekaj časa ni bilo nobene druge misli v njih, kakor misel na strojnico, ki je vsipala proti njim smrtonosni dež. Negibno so ždeli za nizkim robom. Za nekaj časa jim je zamrl celo šepet.

Ko so tako ležali v snegu in čakali, da bo strojnica za trajno prenehala lajati, so se drug za drugim zagledali na cesto. Tam, kjer so se konji pognali v dir, je ležal na cesti velik zavoj, pri padcu se je nekoliko raztrgal in trije zavojčki cigarete so padli iz njega. Zraven pa je ležala velika, rumena pomaranča. In čudno, čeprav bi se v tistem trenutku za cigarete še kruhu odpovedali, je vendarle bolj privlačila njihove poglede pomaranča kakor cigarete.

»Pomaranča«, je začudeno vzkliznil Jože.

»Pomaranča«, so ponovili za njim. Sredi belega snega se jim je videvala rumena barva kakor razkošen cvet. Zdelo se jim je, da je zadišalo pomlad. Ko pa je nekdo skoraj žalostno dejal: »Zmrznila bo vse«, so bili kakor otroci, ki se pogovarjajo na topli peči: uboga drevesa, zebe jih zmagaj.

»Ponjo gremo,« je dejal Jože, zamisljeno, neodločno.

»Po pomarančo, si nor?«, ga je zavrnil komandir. Toda iz glasu se je dalo razbrati, da se je siloma iztrgal iz sanjavih misli.

»Ne po pomarančo, po cigarete«, se je Jože popravil.

»Pa oni v stolpu?«

»V stolpu?« Skoraj je pozabil nanje, čeprav je minilo komaj nekaj minut, odkar so nehali streljati. Toda, čim bi se kdo zganil, bi zopet zarohnela strojnica. Če bi se pokazal na cesto, bi ga spodneslo kakor posekano drevo.

Zopet so tiho strmeli na cesto. Pomaranča, ki je v začetku tako razživila njihovega duha, je počasi izgubljala svojo mikavno podobo. Oči so se jim pasle samo še na cigarete. Bog nebeški, že tri dni niso imeli tobakovega dima v sebi. Le mala Marjetka, modrooko, šestnajstletno dekle, je še vedno sanjala o pomaranči. Primaknila se je k Jožetu in mu zašepetala:

»Ali veš, da še nikoli nisem imela pomaranče?«

Vztrepetal je. Poznal je Marjetkino mladost in je vedel, da je govorila resnico. Nezakonska hči kmečke dekle, le kje bi dobila pomarančo. Toda ni vztrepetal zaradi njene revne mladosti, vztrepetal je, ker je vedel, da se ne bo mogel več premagati. Planil bo na cesto, pa naj se zgodi karkoli. Marjetkine oči, so se mu že dolgo zdele kakor obljubljena zdelca.

»Komandir, jaz grem po cigarete«, se je čez nekaj časa splazil k Mirku. »Do noči nam jih lahko kdo odnese.«

»Pa oni v stolpu?«

»Po trebuhu se bom plazil do ceste. Čez cesto pa se poženem v treh skokih in potem po jarku do ovinka. Za ovinkom zavijem v gozd in se vrnem.«

»Ni se treba vračati«, je dejal komandir, »kar tam počakaj. Zdaj ko vedo za nas, moramo tako čim prej čez cesto.«

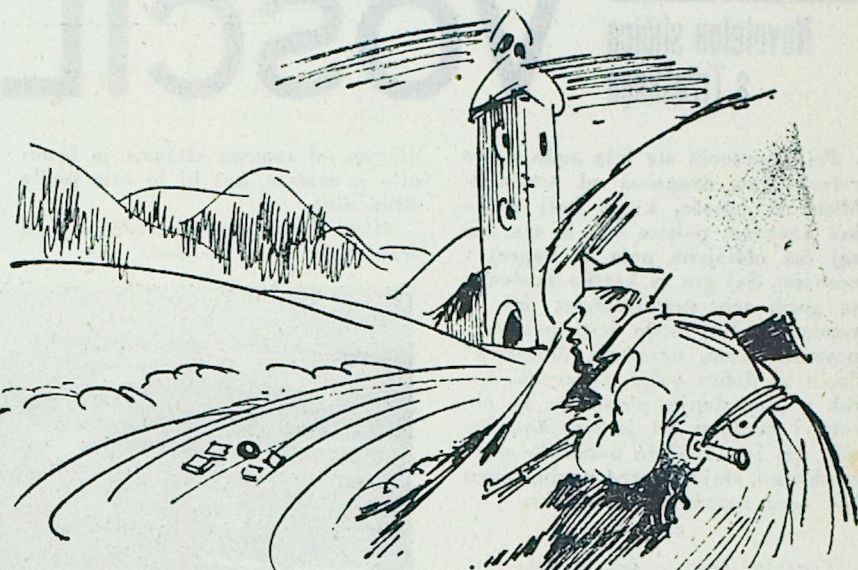
Ko se je Jože plazil k cesti, imel je do tja le slabih sto metrov, je čutil na sebi vseh devetnajst parov oči. Misli pa je samo na en par. Zato se ni hotel umakniti niti tedaj, ko se je priplazil do roba ceste in je opazil, da jarek ni prazen, temveč se v njem skrivajo pobegli belogardisti. Preostalo mu je le še beg po cesti. Presodil je razdaljo do ovinka, kakih petdeset metrov je bilo do tja.

V velikem skoku se je pognal na cesto. Z enim samim vzbigoj telesa je hotel pobrati zavoj in pomarančo. Drugo pa je zgrešil in se je moral upogniti še enkrat. V tistem trenutku pa začutil v roki, kakor da se ga je nekdo dotaknil s konico razbeljenega železa. Toda že naslednji trenutek ni čutil ničesar več. Le hohnanje strojnice je še slišal in videl sneg, ki je pršil v zrak, koder

so se v cesto zadirale svinčence. Strojnični snop ga je iskal.

Čeprav je bilo do ovinka le petdeset metrov in se je pogajal proti njemu kakor da ni človek temveč divja žival, se mu je vseeno zdelo,

Oči so mu leno begale po zasneženi pokrajini. In naenkrat je zagledal isto podobo, kakor prej, ko je s tovariši ležal nad cesto: par rjavih konj, vpreženih pred dolge kmečke sani. Le, da so sedaj konji

da beži že vso večnost in da je pred njim daljša pot, kakor če bi bežal do same Ljubljane.

Ko se je skril za ovinek, ga je tako peklo v pljučih, kakor da so se mu vnela. Nikamor več ni mogel. Naslonil se je na rob gozda. Onemoglo je spustil zavoj, pomarančo pa je še vedno stiskal v dlani, lastna kri mu jo je lepila h koki.

stali, kakor da čakajo voznika. »Ko se malo oddahnem, jih poženem s ceste proti gozdu«, se mu je zgnilo v mislih. »Tovariši bodo takoj za mano. V gozdu načnemo sod, za silvestrovo, ki ga že dve leti nismo praznovali...«

Šele sedaj je začutil, da so mu ustnice, usta in goltanec razžejani kakor zemlja v poletni vročini.

Logar Srečko:

GROPAJČEVA SMRT

/Iz zvezka spominov/

Bilo je v začetku leta 1931, ko so bili odmevi bazoviških strelcev že potihnili. Laški fašisti so se sadiščno pripravljali, da udarijo še po ostalih žrtvah, ki so jih tpinčili že pred letom v rimskem zaporu.

Sredi noči so se nenadoma začela odpirati vrata celice 6. rokava Regina Colli, zloglasne rimske ječe s hinavskim svetniškim imenom. Takoj smo vedeli, da nas bodo zopet zaslisevali. Čudno je odmeval glas v prostranstvo ječe in še bolj čudno odmeve je dobival v srcih Slovencev, ki smo tičali v samotnih celicah že nad eno leto in čakali, da nas bodo fašistične zverine vsaj obsoile.

Iz trkanja po zidovih sem komaj razbral, da tudi italijanski politični jetniki vedo, da bodo zaslisevali Slovence, ko je prodrlo na moja ušesa zverinsko kričanje preiskovalnega sodnika. V srcu se mi še ni utegnilo pominiti pomilovanje neznanega sootrpina, po katerem so padali težki in zamolkli udarci, ko sem postal pozoren na korake, ki so se približevali moji celici. Sosed mi je s tolmachenjem na zid ravno hotel nekaj sporočiti in komaj sem mu še utegnul udariti znak nevarnosti, ko so se že odprla vrata.

Alzatevica, je bila edina, neprijazna beseda. Naglo sem si oblekel progate hlače in suknič ter s tesnim občutkom šel po stopnicah za paznikom. Zaslisevali so nas v kapotovi sobi v pritličju. Znašel sem se pred odurno postavo najbolj osvrženega sodnika, ki v svoji fašistični duši ni nikdar našel najmanjšega čustva za svoje žrtve. Še danes bi spoznal to zverino v človeški podobi, ki je imela temno progno pod levim očesom. Bil je tip nizkega, vendar dokaj plečatega Italijana, ki je mnogo dal na svojo zunanost, še več pa na svoje dostojanstvo. Ponudil mi je stolico in začelo se je zopet s cigareto, ki sem jo odklonil, ker sem bil odločen, da se mu s trmo postavim po robu.

»Zadnjič, če se ne motim, niste odklonili cigarete.«

»Danes mi ni do kajenja,« sem mu trmasto odgovoril tako, da je dvignil oči proti meni in me srepo motril. Gotovo si je mislil, da danes z zapanostjo ne bo nič Baskal je nekaj časa po papirjih, vendar sem utegnul razbrati, da ni ničesar našel in da samo fingira. Zroč še vedno v papir-

je mi je z dokaj prijaznim, vendar očitno hlinitim glasom pojasnil, da bova danes končno razčistila vprašanje špijonaže, ker da so vsi stvar že priznali moji soobtoženci, čeprav je pričakoval, da bo to priznanje dobil od mene, ker sem med najmlajšimi obtoženci in ker mi je jasno povedal že prej, da bi si bil lahko s tem priznanjem samo izboljšal svoj položaj. Ne da bi kaj premišljeval, sem mu naglo zabrusil, da s špijonažo nisem imel ničesar opraviti in da zato nima smisla, da o tej zadevi še govori. Mož se je obvladal, čeprav sem bil pripravljen, da se bo že po tem odgovoru zaslisevanje stopnjevalo do rjočenja.

»Smilite se mi, ker ste še tako mladi. Nisem bil več naiven, da bi me poznal njegovega usmiljenja. Zato sem svoje odločnost ter molčal.«

Začel je zopet brskati po aktih, čez čas pa mi je s pojočim glasom rekel: »Nič mi niste odgovorili.«

Opazil sem, da sem mu zmešal štrano in našt zaslisevanja, ker je mrzlično iskal druge poti. Našel jo je. Odločno je zaprl akte ter uprl svoje oči direktno v moje: »Želim, da bi to bilo moja zadnje zaslisevanje, zato se bova danes pogovorila kakor dva enaka, saj morate vendar vedeti, da Italija ne želi Slovencev ničesar slabega, da jim želi celo pomagati. Pomagati tudi onim, ki so zašli na krivi pota, ker so bili zapeljani od sosedov, Jugoslovancev. Vaša nova madrepatrija je velika, junaška in širokogrudna, zato morate imeti vanjo zaupanje.«

Govoril je naglo, ker je opazil, da ga že tem prekinuti. Iztrsel je zopet enega tistih hinavskih govorov, ki smo jih bili že preveč vajeni. Ko se mu je zdelo, da so morale njegove besede napraviti name dovolj močan vtis, je naglo segel po cigareti in mi jih zopet ponudil.

»Ne!« sem še bolj odločno odklonil. Zadrego je pokrtil s tem, da je sebi prižgal cigareto. Tedaj sem vedel, da je prijaznega dela zaslisevanja konec in da se bo začel kričeti del. Mož je vstal, se naslonil ni mizo in mi prav od blizu zatulil: »Torej si dovoliš dvomiti nad velikino moje domovine, izdajalec pasji, maledeto sciavo!«

(Nadaljevanje na 14. strani)

ljeni žganci, bel nasmejan krompir, svinjska gnjat v ješprenju, debeli kruhovi emoki...

In vendar jim je bila hiša prav tako daleč, kakor Ljubljana, ki je bila ograjena z žico. Niso mogli do nje. Podoba bele javorjeve mize, s širokim lončnimi sledami, iz katerih so se dvigali proti stropu beli stebri dišečih sopare, jim je povzročala samo še večjo lakoto. Le s cigaretami bi jo mogli za nekaj kratkih trenutkov udušiti. Toda tudi cigarete niso več imeli.

Tiho so ždeli v trdem snegu, kakor da so se sami spremenili v sneg. Nekaterim so bile oči zaprte, drugi so brezizrazno strmeli v zimsko pokrajino. Zdrnila jih je šele kričava pesem, ki jim jo je veter prinesel od Dobrave.

Prisluhnili so. Petje ni bilo ubrano, temveč pijano, hrupavo. »Ti pa so zgodaj začeli,« je rekel Mirko. Sprva njegove besede niso vzbudile v njih nobenega dojma, ko pa je mitraljezec Jože po trenutnem premolku dejal: »Seveda, silvestrovo je danes«, so se vsi zganili. Vse doslej so poznali samo dva pojma za čas: dan, noč. Kateri dan, katere noč jim ni bilo mar. Po Jožetovih besedah pa je v njihovih dušah zaživel čas v nekdanjih oblikah in razdelitvah: dan, teden, mesec, leto. Zadnji dan leta je. Silvestrovo.

Spomini so jih zanesli v preteklost, ko so bili še doma. Kako veselo vznemirljivo je bil vselej ta dan za

kor potlačen jok. Tedaj je vzdihnil Janez, kakor da se mu je odtrgalo od srca.

»Le kam ga peljejo, hudiči?«

»V Sent Jošt, v postojanko,« je zamisljeno dejal Mirko.

»Seveda, silvestrovo je,« je Jože žalostno zagodrnjal. »Oni bodo pili, mi pa...«

V tistem trenutku je počila puška, kakor da se je nekemu samo sprožilo. Takoj nato pa je zagrmelo še kakih deset strelcev. Pijana pesem je v trenutku utihnila. Vseh osem belogardistov je poskakalo s sanj v jarek ob cesti. Konji so se preplašeno vzpeli, nato pa so v diru pognali naprej.

Partizani so se spogledali in že jih ne bi moglo zadržati ničesar več. Kakor da juršajo na utrjeno postojanko, so se zagnali proti vozu.

Nekje je zareglala težka strojnica. »Breda«, je podzavestno presodil Jože, ki je po glasu poznal skoraj vsako strojnico. Padel je na tla, se prilepil k trdemu mrzlemu snegu, kakor da se je v trenutku strdil v njem. Svinčence so se tik pred njim zadirale v sneg. Popadel ga je strah, da je bil v resnici nekaj časa ves trd. Nato je začel ritenski lesti nazaj. Kake dva metra za njim je bil plitek jarek, nudi mu je vsaj zasilno skrilavišče. Ko se je potem ozrl okrog sebe, je videl, da so se tudi tovariši priplazili v jarek.

»Le od kje streljajo?« je zaskrbelo komandirja. Previdno se je vzpel

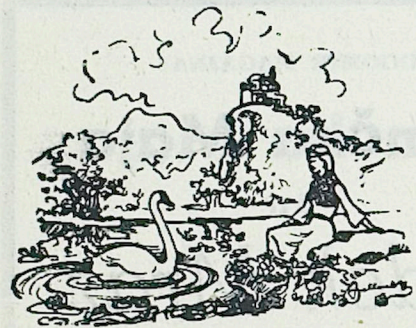
Labod in princeska Zvezdana

V gradu ob jezeru je živel huda dobna kraljica Zlatovida in njen sin Drago, zlatolas mladenič. Njegovo največje veselje je bilo jezero, na katerem so rasli prelepi lokvanji. Med tem belim cvetjem je živel čarovnica, spremenjena v ostudno žabo. Ponoči se je spremenila v neopirja. Toda za to ni vedel nihče razen kraljice, njene zaveznice.

Nekega lepega spomladanskega jutra, ko je Drago še sladko spal, je slonela Zlatovida pri oknu in kovala črne naklepe proti sinu. Tedaj se je spomnila čarovnice. Ogmila si je rdeč plašč in kot blisk zdrvela proti jezeru. Obe hudobni ženi sta sklenili, da spremenita Dragota v laboda in potem zastaneta sami na zlatem prestolu. Kajti Drago je bil prestolonaslednik in zato ga hudobna kraljica ni marala.

Ko se je Drago sprehajal po vrtu, ga je premagal spanec. Toda v spanju se mu je približala grda čarovnica in ga spremenila v belega laboda. V zadnjem hipu pa se je mladenič čarovnici zasmilil in dejala je: »Bodi labod, toda ne za vedno. Reši te lahko najlepša deklica tega kraja.« Potem je odšla.

Drago je dolgo plaval po jezeru, da je prišel do srebrnega gradu, kjer je bilo vse polno labodov. Pridružil se jim je in ostal pri njih. S svojo lepo žalostno pesmijo je privabil princisko Zvezdano. Ko je poslušala njegove žalostinke, ga je vzljubila. In vsak dan je posedala ob jezeru ter poslušala petje belega laboda.

Prišel pa je čas, ko se je Zvezdana morala poročiti z nekim tujim princem. Določili so dan poroke in princeska je vedela, da je to tudi dan ločitve od lepega laboda. Zato je šla še zadnji dan na vrt, da bi slišala njegovo žalostno petje. Petje tako prelepo, da ga je Zvezdana vzela v naročje in ga vroče poljubila. In glej, zgodil se je čudež! Mali labod se je spremenil v prekrasnega mladeniča — kraljevičica Draga, ki se je zahvalil svoji rešiteljici. Zdaj ni marala Zvezdana nihčesar več slišati o tujem princu, s katerim naj bi se poročila, kajti ljubila je Dragota. In kmalu so res praznovali srečno poroko dveh ljubečih se src.

Napisala HERFART BRANKA,
učenka IV. r. gimn. iz
POSTOJNE

Srečen človek

ARABSKA PRIPOVEDKA

Neki bogat Arabec je napravil pred smrtjo oporoko, v kateri je zapisal, da vse svoje imetje zapušča naj srečnejšemu človeku na zemlji. Enemu izmed svojih prijateljev je poveril nalogo, da najde tega naj srečnejšega človeka in mu izroči njegovo premoženje, to je velik kovčeg, v katerem je bilo bogastvo.

Ko so se vračali s pogreba, je pokojnikov prijatelj, ki je moral izpolniti njegovo poslednjo voljo, razmišljal, kako bi našel naj srečnejšega človeka. Pa se je domislil in razglasil, da vsake večer sprejema kandida-te za bogato zapuščino.

Že naslednjega dne se je pred njegovimi vrati kar trlo ljudi in vsi so mu zatrjevali, da bi moral biti kovčeg njihov. Toda naval je postajal od dne do dne večji in izvršilec pokojnikove volje si ni znal pomagati drugače, kakor da je objavil ime zmagovalca, tako da bi se znebil vsiljive množice. Ko je naj srečnejši človek na svetu slišal imenovati svoje ime, se mu je na obrazu pokazalo zadovoljstvo. Presrečen je vzel kovčeg z bogastvom, toda, ko ga je doma odprl, je videl, da je poln kamenja. Na dnu pa je ležalo pisemce, ki ga je napisal bogati Arabec, preden je umrl:

»Zlagal si se. Če bi bil zares naj srečnejši človek na svetu, ne bi potreboval mojega bogastva!«

Na Koroškem

Ko je prišla vest, da odpotujemo v Avstrijo, sem se zelo razveselila. V Postojni je bilo naše zbirališče, drugi dan pa smo odšli v Ljubljano. Med potjo smo prepevali, čitali knjige in se razgovarjali. Iz Ljubljane smo se odpeljali proti Koroški. Ko smo prestopili našo državno mejo, smo zapeli koroško narodno pesem, da bi tako pozdravili svoje rojake. Na Vrbskem jezeru nas je čakala ladja, ki nas je odpeljala v počitniški dom. Tam smo ostali 21 dni.

Sprejeli so nas zelo lepo, z avtobosom smo se vozili skoraj po vsej Avstriji, tudi z žičnico smo se peljali 1460 m visoko. Prekmurje je prišel čas, ko smo se morali vrniti. S petjem in lepimi pozdravi smo se poslovili od naših rojakov.

Napisala PURKAT ZANI
učenka I. razr. gimn. iz
NOVE VASI na Blokah

Šla bi okoli sveta, toda...

Nekoč mi je poštar prinesel pismo. Veste, kaj je v njem pisalo? »Čestitamo!« Čestitali pa so mi zato, ker sem na loteriji lovskega društva zadela glavni dobiček — pot okoli sveta! »Želim vam srečno pot,« so še zapisali, »in tudi zemljepisno karto vam pošljemo, kakor hitro sporočite, na katero stran sveta potujete.«

Premišljevala sem, na katero stran naj bi najprej šla. Več glav več ve, sem se spomnila, pa sem vprašala babico. »Pojdi daleč!« mi je svetovala, »prav do morja!« Uboga babica! Njej se je zdelo, da je morje na koncu sveta.

Stric pa mi je takole svetoval: »Svet je že več ali manj ljudem znan, zato me ubogaj in pojdi na Severni tečaj. Videla boš polarno svetlobo, obiskala Eskime, videla bele medvede, može, kite in bele lisice.«

To se mi je zdelo zelo privlačno. Doma je bilo vse v potovalni mizli, kupili smo vso potrebno opremo: tri kožuhe iz belih medvedov, dve krzneni kapi (ena je bila za rezervo, če bi bilo preveč mrzlo), nepremočljive krznene škornje, dve termos-steklenici, petrolejsko svetilko, velike sanke in lopato (v slučaju, da me kje zamete) in veliko silkanico za prvega malega Eskima, ki ga bom srečala na svoji poti.

Gledala sem celo goro stvani, ki so čakale pripravljene, da bi jih vzela s seboj in pri tem mislila, kako bom v tistem mrazu zmrzovala. Tako me je mimilo veselje.

»Če želiš, pa pojdi v Afriko,« mi je rekel brat, »videla boš krokodile, nilske konje, božala boš lahko žirafa po dolgem vratu in videla antilopo, kako beži pred teboj, da se kar kadi. Oh, pa še čreda slonov v džungli, to bi bilo zares zanimivo potovanje.«

Seveda sem takoj na vse pristala. Hura, šla bom v vročo Afriko, namesto na mrzli sever.

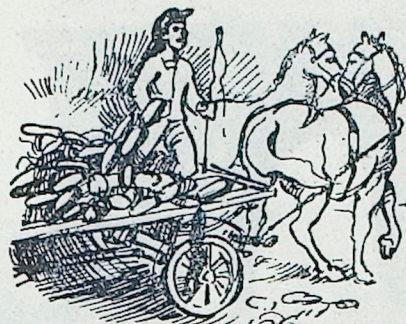
In začela sem kupovati nove stvari: belo platneno obleko, veliko tropsko čelado, mrežo proti komarjem. Ko sem premišljevala, kaj mi še manjka, mi je brat ponudil veliko puško: »Tudi to boš rabila, saj se boš morala braniti proti levom.«

Kaj pomeni ta slikanica? (Rešitev v prihodnji številki).

TONE PAVCEK:

KOLINE

Pri Trebušniku so klali in koline nam poslali: trinideset klobas in to kakšnih! Jojme nas!

Z vozom so jih pripeljali, z vozom in še s parom konj in pomislite, da dali ta zaklad so nam zastoj! To res prave so klobase, v njih na cente je mesa, cela gora vsaka zase in še meter, dva lesa!

V naši veliki omari komaj prostor smo našli. Da darilo se pokvari? Kar bodite brez skrbi! Z voljo pridnostjo udušili bomo dar ta v pravi čas, potlej s špelami kurili peč vso zimo, če bo mraz.

in tigrom, raznim kačam in drugim nevarnostim!

»Kaj? Ali so vsi ti tudi v Afriki?« In pomislila sem, da bi bilo najbolj pametno, če tja sploh ne grem. Kako pa naj se branim sama proti vsem tistim nevarnostim?

»Ti si zares zanič,« mi je očital brat, »pravi strahopetec si! Nikoli ne boš videla tujih dežel in divjih živali.«

»Videla bom!« sem rekla zmago-slavno in odšla v živalski vrt, bratu pa sem podarila vozovnico za okoli sveta. Odločil se je, da gre v Afriko. Toda naše priprave in dogovarjanje je trajalo tako dolgo, da je leto odletelo brez njega.

In ko smo gledali v letalo, ki se je vedno bolj oddaljevalo, sem se zbudila v svoji postelji.

Ostriga

(Japonska PRAVLJICA)

Na dnu morja je živel nekoč ostriga. Imela je, kot vse ostrige, zelo trde lupine, ki jih je, kadar je zaslišala kak sum, zaprla, tako da bi človek mislil, da se ji ne more nikoli zgoditi kaj slabega. Ribe v morju so jo zaradi tega zavidale in govorile: »Blagor tebi, ostriga, ko imaš tako močno trdnjavo. Če jo zapreš, si na varnem in lahko živiš lepo in brezskrbno življenje!«

»Res je to,« je odvrnila ostriga pametno in ponosno, »toda čeprav sem izven vsake nevarnosti, vsceno nisem srečna. Predolgčasno je tako življenje!«

V tem hipu so se ribe zelo vznemirile in voda se je pričela peniti. Ostriga je naglo zaprla lupine in si mislila: »Ah, te uboge ribe! Gotovo je tu zopet kak mreža ali trnek. Vesela sem, da sem tako varna v svoji lupini. Da, da, vedno je treba biti previden!«

Ostriga je bila čisto pri miru. Ko pa se je sum polegel, je hotela videti, kaj se je zgodilo in je odprla lupino zelo počasi in previdno. Toda, o groza! Na njeni lupini je bil listek z napisom: »Ta ostriga stane dva novca.«

Bila je na trgu na ribičevi stojnici.

REŠITVE

ZAMOTANKA: Ivan Cankar.

REBUS: Na eni nogi stoji, v glavi ima srce (zeljnata glava).

VELIKI KVADRAT: I. maj, ata, jaz; II. eta, trn, Ana; III. sol, ose, les; IV. rum, uta, mat. Vse štiri kvadrate povezuje beseda TRST.

Posta strica Mike

Po dolgem času se je oglašil naš mali dopisnik iz CERKNICE, UDO-VIC JOZE. Piše, da pridno prebira naš pionirski kotichek, čeprav ni nič pisal. No, potem pa ga je zbudilo, da se drugi tako redno oglašajo, malo mu je bilo nerodno, pa je še sam prijel za pero. Tako je prav, ljubi Jože, in če me moj stari spomin ne zapušča, si včasih tudi kaj drugega napisal. Upam, da bom tudi zdaj dobil kak tvoj prispevek, poleg križanke, ki si jo poslal.

Samo rešitve so poslali tudi pionirji iz SV. TROJICE, in sicer: MACEK FRANC, PETRIČ ANNE-MARIE, MODIC DRAGICA, OTONICAR MILKA, KNAP JANEZ, STRUKELJ FRANC in ZALAR ANTON.

Naši pionirji iz SV. TROJICE pa niso reševali samo ugank, ampak so tudi pisali pisma. Tako je OTONICAR MILKA iz 5. razreda poslala spis o »Lisici in kokošici, ki ga bom ob prihodnji priobčil. MODIC DRAGICA iz 7. razreda piše, da vsak petek težko čakajo, da pride Slovenski Jadranski letalski klub, da se lahko pridruži drugim ugankam. Ves pionirski odred iz Sv. Trojice je šel v Novo vas poslušati naše književnike, ki so jim brali svoja dela. Dragica pozdravlja vse naše kotichekarje, posebno pa ONDINO MAJČEN IZ TRSTA. Tvoj spis »Zgodbe ovec« bom v kratkem objavil. Oglašil se je tudi DOBRIN VOJKO, ki je precej časa molčal, toda lepo se je opravičil in poslal nekaj lešnikov, tako da manj reš ne morem biti hud.

Iz STRMOCE pri Postojni je pisal naš dober znanec JENČEK LADO. Poslal je tudi rešitev izpreminjevalke in dve risbi, od katerih bom vsaj eno gotovo objavil. V pismu pa je naš Lado napisal, da so te dni gledali v potujočem kinu film o tuberkulozi. Film je bil vsem zelo všeč in so se iz njega veliko naučili.

Iz STUDENA pri Postojni so poslali rešitev izpreminjevalke sledeči pionirji: MILAVEC VIKTORIJ, KOLENC MARIJA, SIRCA ALDO, KOBAL ALOJZIJA, BREZEC MILENA in PODBOJ MAGDA. Sirca Aldo mi je poslal tudi zelo lepo risbo in neko pesem brez naslova. Toda risbo bom objavil le, če mi Aldo da častno pionirsko besedo, da jo je sam narisal.

Ljubko risbico mi je narisala naša mala znanca iz POSTOJNE, LI-LIJA DRAGUSKA, učenka I. razreda. Napisala je tudi, da je dedek Mraz že nekje na cesti srečal njenega očka in mu dal zamjo lepe knjige. In zdaj najbrž Draguska že pridno bere tiste čudovite pravljice. Gotovo si bila pridna, ljuba Draguska, da se te je dedek tako kmalu spomnil.

Iz ZATOLMINA sta se oglasila naša stara in dobra znanca NADA in RADKO ŠAVLI. Nada piše, da je v mislih šla na obisk k stricu Mihju v Koper. Napisala je lep spis o materini ljubezni, ki ga bom seveda objavil. Nada nas vse skupaj prisrčno pozdravlja in posebno so pionirje iz SV. TROJICE, KOROŠEC ELKO, BEČA JOŽICO in vse druge naše male kotichekarje. Tudi njen bratec, Radko, je poslal, prav tako kot Nada, rešitev izpreminjevalke in spis o izletu v Trento. Gotovo nam je naš mali planinec kaj lepega napisal, kar bo zanimalo vse naše pionirje. Prav danes pa sem prejel od obeh naših znancev, Nade in Radka, prelepo razglednico z voščili k Novemu letu. Prisrčna hvala! Prav isto vama želi tudi stric Miha!

Iz RIŽANE je pisala FURLAN MARIJA, učenka 6. razreda, da so imeli pri njih mladinski športni dan in so šli na izlet v Socerb, skupaj s pionirji iz Črnega kala. Ogledali so si tudi podzemsko jamo s kapniškimi stebri. Izlet je bil tako lep, da bo vsem skupaj ostal dolgo v spominu. Upam pa, da se bodo mala Marija in tudi drugi pionirji iz Rižane še oglašili.

Pionirski odred »TONETA TOM-SICA« iz GORENJEGA JEZERA je poslal rešitev izpreminjevalke ter pravijo, da so redni čitatelji Slovenskega Jadrana. V imenu vseh pionirjev je pisal ŠEPEC JANEZ, ki pravi, da mi pošiljajo tudi spis o nastanku Cerkniskega jezera. Toda tega spisa žal v pismu ni bilo, verjetno se je kje zamešal. Upam, da

se bo Janez še oglašil in mi pojasnil, kako je s to zadevo.

ALENKA STELE iz POSTOJNE ni že dolgo nič pisala. Da pa ne bi mislila, da je lena, mi je pojasnila, da se uči v šoli kar dobro, obiskuje pa tudi glasbeno šolo, kjer se uči klavir in glasbeno teorijo. Vse to me je zelo razveselilo, posebno ko sem videl, da je mislila tudi name in mi poslala križanko, ki jo je sama sestavila.

Iz KNEŽAKA me pozdravljajo pionirji 4. razreda in napisali so tudi, kaj pri njih delajo. Le poslušajte! Ob vsakem državnem prazniku nastopajo s petjem in deklamacijami, za Novoletno jelko pa pripravljajo »Jurečke«. Pridno se učijo, ker bodo kmalu spričevala. In še to so povedali, da so z našim časopisom zelo zadovoljni in da imajo v šoli vsi copate. Upam, da se bodo še kaj oglašili.

Pionirji iz TRNOVEGA pri ILIRSKI BISTRICI so se tudi oglašili, da ne bi mislili, da so taki zaspanci. Pisali so učenci 4. a razreda (v njihovem imenu KRIZMAN MARICA, ŠAJN SREČKO in LENARČIČ MAJDA). V pismu so se tudi pobahali, da so od pionirskega štaba iz Ilirske Bistrice dobili prehodno zastavo kot najboljši pionirski odred. V proslavo praznika JLA so imeli turnir, za Novoletno jelko pa pripravljajo lep spored. Tudi njih so obiskali naši književniki. Imajo svojo pionirsko pesem, ki pa je žal predolga, da bi jo priobčil. Vsem pionirjem v Trnovem lepe pozdrave in upam, da se bodo še kdaj oglašili.

Prvič se oglašja iz SPOD. IDRIJE dijakinja nižje gimnazije ERZEN MARIJA. Takoj vam moram povedati, da je naša nova mala dopisničarka edina, ki je rešila rebus. Vsi drugi ste poslali samo rešitve zamotank. Marija se piše o njihovi lepi Idrijski dolini, o gimnaziji, imajo nižjo in višjo, o pripravah za Novoletno jelko (igrali bodo pionirsko igrnico »Krojaček - veseljaček«), pravi tudi, da zelo rada bere Slovenski Jadranski in posebno še pionirski kotichek. Na koncu je Marija tudi obljubila, da bo še večkrat pisala.

Kakor sem že prej omenil, je ERZEN MARIJA iz IDRIJE edina pravilno rešila obe uganki, to je rebus in zamotanko. Zato je pač nagrada njena, brez zadržanja. Kmalu jo bo prejela po pošti.

Zdaj pa vam, dragi moji kotichekarji, prav vem, iskreno želimo srečno in uspešno polno Novo leto in da bomo še naprej tako pridno sodelovali in si dopisovali kot v preteklem letu.

ČRKOVNICA

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									

AAAAABCEDEEEIIIIJKKKKKLLMMNNNOOOOOORRSTTV

Sestavite iz gornjih črk 7 besed, ki jih vpišete v dani pravokotnik tako, da boste brali vodoravno 7 besed naslednjega pomena:

1. počenjati neumnosti,
 2. drugo ime za sorodnike,
 3. del noge,
 4. zob, ki ga otroci zelo pozno dobe,
 5. lesena opora, na katero se navija vinski trta (običajno pred hišo)
 6. žival, ki jo uporabljajo karavana-vci v puščavah,
 7. orodje za obdelovanje zemlje.
- Iz vsake besede vzemite nato po dve črki (tiste v debelejših kvadratih), ki vam bodo dale zimski praznik pionirjev.

Kaj bo postal naš otrok v življenju?

Mnoge matere skrbijo, kaj bodo nekoč postali njihovi otroci. Nekatere si s tem belijo glavo, ko so še otroci čisto majhni in jim pri svojih premišljevanjih izbirajo najrazličnejše poklice, najraje seveda take, ki prinašajo v družbi ugled ter možnost dobrega zaslužka. O teh svojih premišljevanjih in naklepih matere govorijo tudi svojim otrokom in otrok, ki še ne pozna sveta niti ne svojih najgibljivejših, mehanično ponavlja za njimi, da bo nekoč zdravnik ali sodnik, umetnik ali trgovec.

Neki deček je nekoč svoji družbi pripovedoval, kako bo postal, ko odraste, univerzitetni profesor. Njegov tovarš, ki ni imel nobenih odjemov vcepljenih namer, je pa protodržno izjavil, da bo postal biljeater v kinu. Tako si bo brezplačno ogledal vse filme, je razlagal, in bo pustil zastoj v kinu tudi tiste otroke, ki so brez denarja. Oglasil se je še tretji, ki je skoraj zviška zavril oha in rekel, da nobeden od teh dveh poklicev ne predstavlja kdovekaj. Ponosno je rekel, da bo sam postal slaščičar in bo ves dan jedel take slaščice, ki jih zdaj dobi samo ob velikih praznikih.

Te so pač otroške in otročje kombinacije. V bistvu so samo nedolžna otrokova zabava. Toda pametna mati bo kljub temu opazovala, kam se razvijajo otrokove želje, kako si v svoji otroški domišljiji predstavlja svet in življenje. Tisti deček n. pr. ki je rekel, da bo postal univerzitetni profesor, gotovo ni prišel do tega sam po sebi, ampak je slišal o tem govoriti odrasle. Toda prebujanje otrokove domišljivosti na ta način, da mu spretno prikazujemo, kako so nekateri družbeni položaji in poklici bolj častivredni in boljši od drugih, ni pravilno, niti pametno. Ko se otrok začne zanimati za delo odraslih, mu mora mati pojasniti, da je prav vsako delo, ki ga človek opravlja pošteno in vestno, vredno vsega spoštovanja in da je tudi prav tako potrebno delo obtnika v delavnici, kakor učencjaka v svojem laboratoriju.

Dve spalni srajčki iz tople flanelle in topla halja iz črtastega volnenega blaga.

ju ali kmeta na njivi. Prav vsi ljudje so členi dolge verige naše skupnosti in če popusti en sam člen, se to pozna tudi pri drugih. In končno bo mati še razložila otroku, da višji položaj zahteva od človeka tudi večjo izobrazbo, več truda in znanja. Naj otrok čuti, da je treba kruh v življenju zaslužiti in da se je treba zato truditi in učiti.

Otrok mora razumeti, kadar začne premišljevat o delu odraslih, da ustvarja srečo v življenju delo, pri katerem razvijamo vse svoje sposobnosti. Človek ne najde zadovoljstva v lahкотnem in brezbržnem življenju, temveč pri izpolnjevanju dolžnosti. Trud in delo pomagata človeku, da se izgradi in postane močan. Nobeno pravo delo ni nepomembno, ker je potrebno človeku in vsej družbi.

Da vam ustnice v mrazu ne bodo spokale, jih namažite z vazelinom. Če pa imate že spokane, je najboljša, da jih namažete z močno razredčeno armikino tinkturo (armika namočena v alkoholu). Ko so se že pozdravile, jih zopet mažete z glicerinom.

Lakasto usnje lepo operemo s sladkim mlekom, nato ga namažemo s surovim beljakom in otaremo z volnenim krpom.

Za naše gospodinje

OKUSNE JEDI IZ KUNCJEGA MESA

Mlade kunce cvremo, delamo iz njih obaro, rižoto, paprikaš, nadevamo jih ali pripravljamo z razno zelenjavo za tako imenovano enoločno jed. To zlasti ustreza na poželju, če je treba ljudem kam nesti hrano. Kunce tudi pečemo na ražnju kakor pujske ali koštrune.

JUHA IZ KUNCJEGA MESA. Očiščeno glavo razsekamo, razrežemo tudi prednji del trupa, pridenemo kosti, ki so ostale od cvrtja in vse popražimo v vroči masti, ki smo ji dodali na kocke zrezano prekajeno slanino in malo drobno sesekljane čebule. Ko meso malo zarumeni, dodamo žlico moke, zarumenimo in zalijemo. Pridenemo korenček, peteršilj, vejico timijana in majarona, lupino limone in lovorjev list. Vse skupaj posolimo in pustimo prevreti, da je meso mehko. Potem malo popopravimo in okisamo po okusu — lahko tudi z vinom. K obari lahko skuhamo ajdove žgance ali zakuhamo v kocke zrezan krompir.

Kuncja jeterca lahko pripravimo kot vsaka druga.

OCVRTI KUNEC: Mladega očiščenega kunca zrežemo na primerne kose, posolimo, povajljamo v moki, raztepenem jajcu in drobtinah, nakar ga ocvremo v vroči masti ali maslu. Poleg zrezkov lahko ponudi-

Tri ljubke, mladostne obleke: prva ima tričetrtinske kimono rokava in velike žepce. Na prsih je vložek iz belega pikeja z vezanko. Druga je iz lahkega volnenega blaga, z dolgimi rokavi in prečnimi oblitimi gubami na životku in na krilu. Tretja pa je krilo z modrcem, ki je zlasti za jesen in zimo priljubljen kos obleke. Pod njim lahko ponosimo vse stare bluze in džemperje.

mo še pečen krompir, riž in solato. **NADEVANI KUNEC:** Kunca operemo, obrežemo kožico in meso napolimo. Nadevano z drobnim krompirjem, ki smo ga potresli s sesekljanim peteršiljem in timijanom. Nato ga zašijemo in položimo v pekačo, polijemo z razbeljeno mastjo, obložimo z rezinami slanine in pečemo. Med pečenjem ga polivamo, da bo meso sočno. Pečenega razrežemo in naložimo na krožnik ter ponudimo s solato ali pečenimi jabolkami. Mlad kunc je pečen v eni uri, starejši pa se peče tudi dve uri.

Za nadeve lahko porabimo tudi na drobne koščke zrezan beli kruh, ki ga zmešamo z raztepenimi jajci ter dodamo sesekljan peteršilj in prekajeno slanino.

Nadev lahko pripravimo tudi iz riža, ki ga prepražimo na prekajeni slanini z zrezano drobno, nekoliko zalijemo in napol skuhamo. Očiščavamo z zelenim peteršiljem, timijanom in majaronom. V hladnem nadevu zamešamo dve ali več jajc.

PECENI KUNEC: Očiščnemu kuncu obrežemo kožico, ga osolimo in nabodemo s prekajeno slanino. Položimo ga v pekačo, polijemo z vročo mastjo, pridenemo peteršilj, korenček, malo čebule, timijana ali žajblja, nekaj jagod brinja in popra. Med pečenjem dobro zalivamo s sokom; lahko ga tudi poma-

žemo s presnim maslom. Na mizo ga damo s solato, krompirjem ali cmoki. Če potrebujemo k mesu omako, damo malo moke v pekačo, ko smo vželi iz nje kunca, jo zarumenimo, dodamo nekaj žlic juhe ali vode, pustimo da prevre, potem pa dodamo malo kisle smetane ali dobrega vina. Omako precedimo in z njo polijemo na kose zrezano pečeno meso. V omako lahko damo tudi prepražena jeterca. Takrat jo malo okisamo z limono ali kisom.

Električni lonec

Sodobna gospodinja vedno bolj uporablja električni lonec — pečico. Prednosti tega lonca so velike, saj ni le ekonomičen in v njem pripravljena jed zelo okusna, ampak kuha in peče brez vsakršne kontrole. Toda gospodinje še nimajo dovolj izkušenj s tako pripravo, zato vam bomo povedali nekaj njegovih značilnosti in posebnosti.

Električni lonec — pečica ne sme stati nikoli na štedilniku ali na kakem drugem železnem podstavku. S tem kuhanje ali pečenje zavlačujemo, ker uhaja toplota v podstavek. Lonec naj stoji na slabem prevodniku toplote, kakor je deska, kos azbesta in podobno.

Če kuhamo prikuho, golaš, juho ali pečemo meso, moramo najprej vse to dati v lonec in šele potem s pokrovom vključiti tok. Edinole, če pečemo močnate jedi, moramo električni tok vključiti prej, tako da damo esto v vročo pečico. Tako pečemo lahko prav vse, tudi najfinerše piskote.

Ker prihaja v tak lonec vročina od zgoraj skozi pokrov, se nam ne more jed nikoli prižgati. Zato lahko pustimo gospodinja kuhanje ali pečenje brez skrbi in ji tudi pečenke ni treba polivati, ker je vedno vlažna od lastne masne sople. Zato je tudi pečenka izredno dobrega okusa. Pečemo lahko na ta način vse vrste mesa. Pokrov lonca — pečice ima steklo, skozi katerega lahko vidimo, kdaj je pečenka pečena, ne da bi lonec odpirali.

Tudi sicer je postopek z loncem enostaven: po uporabi operemo spodnji del, zgornjega lahko samo zbrisemo in potem hranimo vse skupaj na suhem prostoru. Sicer pa praksa prinese najboljše izkušnje.

Zastarele sadne madeže odstranimo z mešanico superoksida in saljnika, nakar operemo tkanino še v mlačni vodi. Če je madež trdovraten, ga očistimo z vrelo raztopino klorovega apna in vode (4 g klorovega apna na 1 liter vode). Delati moramo zelo hitro, ker klor razjeda tkanino. Končno izperemo v mlačni milnici in veliki količini čiste vode.

ZANIMIVOSTI

TELEVIZIJA V SOLAH

Radijska družba BBC je vprašala za mnenje o namestitvi televizijskih sprejemnikov po solah ravnateljstva nad 150 britanskih sol. Precej sol se je izreklo za televizijo pod pogojem, če bo BBC uresničila svoj načrt o pouku po televiziji. BBC namerava uvesti televizijske šolske oddaje, podobno kot vsak dan oddaja po radiu.

STROJ Z VISOKO NAPETOSTJO ZA ZDRAVLJENJE RAKA

V neki londonski bolnišnici postavljajo največji stroj na svetu z visoko napetostjo za zdravljenje raka, ki bo pripomogel tudi k razvoju novih metod zdravljenja te bolezni in osnovnih raziskav o učinku visoke napetosti na človeško telo. Gre za linearni pospeševalnik z zmogljivostjo 15 milijonov elektronvoltov, ki z bombardiranjem lističev platine z elektroni proizvaja žarke, ki prodrejo skozi telo. Kobaltova bomba, ki prav tako služi za zdravljenje rakastih obolenj, pa proizvaja rentgenske žarke jakosti komaj 1 milijon 300.000 elektronvoltov. Novi stroj pomeni učinkovito sredstvo za zdravljenje tumorjev, ki so globoko v telesu, hkrati pa se bodo zmanjšale poškodbe kože in drugega vrhnega tkiva.

NAJVEČJA KUHARSKA RAZSTAVA NA SVETU

Najznamenitejši francoski, italijanski, švicarski in angleški kuharji in dobavitelji hrane so začeli s pripravami za največjo kuharsko razstavo, kar jih je doslej bilo na svetu. Razstava bo v Angliji 20. januarja prihodnjega leta. Razstavili bodo vse vrste kuhinjske in pomožne opreme od tkanin pa do hrane, pijače, namiznega pribora ter barske in kopalniške opreme. Skratka torej vse, kar potrebujemo hoteli in restavracije.

Na razstavi bodo tekmovali znani kuharji iz raznih držav v 39 razredih. Za vegetarijansko hrano in za bolniško kuhinjo so pripravili posebno odlikovanja.

ALI NAJ ODSTRANIMO ŽIVINI ROGOVE?

Nekateri ameriški izkušeni živinorejci strokovnjaki so priporočili, naj odstranimo živini — razen bikom — rogove. Ti strokovnjaki trdijo, da ima živina brez rogov boljše ceno, da zavzame v hlevu manj prostora in da ni tako nevarna za tiste, ki se vsak dan ukvarjajo z njo. Če odstranimo živini rogove — dokler je še zelo mlada — bo tudi pridobila na teži.

Trditve ameriških strokovnjakov lahko seveda zaenkrat smatramo le kot eksperiment.

NOVI HORMON

ZA UNIČEVANJE PLEVELA

»Plant Production Ltd.« iz Londona poroča o novem učinkovitem hormonu za uničevanje plevela »metoxenur«, znanim pod imenom »agroxone 4«, ki bo prišel na tržišče prihodnje pomladi, in bo znatno cenejši od dosedanjih sredstev za uničevanje plevela. Novo sredstvo bo vsebovalo 90% aktivnih reagentov za uničevanje plevela proti 60%, kolikor so jih vsebovala prejšnja sredstva, in je izdelano po istem kemičnem obrazcu.

Dva plašča: prvi je širok s posebnim zgornjim delom in krznenim ovratnikom, drugi pa je iz kratkega ali pepita blaga z žametnim ovratnikom. Posebnost je posebno urezani sprednji del.

Nasveti, ki jih - ne ubogajte!

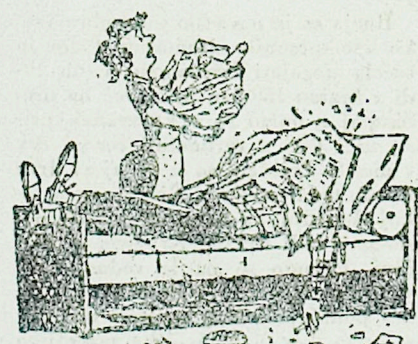
V eni izmed prejšnjih števil smo povedali ženam, kaj in kako naj delajo, da »olepšajo« življenje svojim možem. Toda zakonska sreča ne bo popolna, če se ne bo tudi mož v svojem odnosu do vas držal gotovih pravil. Poskušajte mu torej podtegniti te vrstice, da jih bo prebral, in če ne bo hotel, mu jih pribijte pod ogleдалo, kjer se brije, pa jih gotovo ne bo prezrl. Torej nasveti za moške!

Ko pridete opoldne domov, zloveljno zamrmrajte nekaj v pozdrav, ali pa že na pragu samo vprašajte: »Kaj je danes za kosilo?« Potem kritizirajte jedilnik in, če je slučajno med pripravljenimi jedili tudi vaša priljubljena jed, lahko kaj dostavite o ženini razpisnosti.

Pri mizi obvezno čitajte časopis, izegnite se družinskemu pogovoru, le od časa do časa zavpijate na otroka ali mu primazite klofuto. Ne bo očividno, če mimogrede polijete hlače z juho ali omako.

Po kosilu se stegnite malo po divanu, seveda popolnoma oblečeni, tudi čevljev ni treba sezuvati. Če obvezno se prokurirate s časopisom in zabavajte, da bo v sobi popolna tišina. Posebno prijetno bo za vse demaže, če je to edini zakurjeni prostor.

Držite se strogo pravil, ki ločijo delo na »žensko« in »moško«. V oddelkih moških del naj bo edino vaše poklicno delo izven doma in dobro pazite, da se ne zmotite in vrstite vanj še cepljenje drv, nošenje premoga ali čiščenje svojih lastnih čevljev. Sploh naj bo vodilno načelo, da se strogo in dobesedno ne vmešavate v domače skrbi in delo. Vaše sodelovanje naj bo izključno v nerganju zaradi ženine.

ga dela, otrokove vzgoje, slabega gospodarjenja, zaradi njene družine in podobno. Dobro je tudi, da ženi od časa do časa poveste, kako bi vi delali njeno delo popolnoma drugače, seveda bolje, in kako bi

MICKA IN BLAŽEK

Oj skupni vsega sveta, ravnanje se po teh zlatih besedah! Tudi malim vzrokom sledijo včasih velike posledice in bridke so pogostoma velike posledice. In prepričano ke- samje ne zaleže nič. Zgodba o Micki in Blažku je resnična in je žalostna. Želim, da si jo zaprete globoko v srce. Da bi vas čuvala nesreč v bo- doče.

Ljubi moji ta mali! Moja teta Micko ste po večini vsi poznali. Umrla je ubožica v samskem stanu, kar seveda ni prav, pa si pomagajte, če si morete! Oddkločila je srečo za- konskega stanu, kakor odkloni pi- jance čašo vode. Vem, zakaj je to storila, ker sem bil njen miljenec, in zaupal vam bom vse, le molk naj potem ostane.

Imela je Micka lepega in stasite- ga fanta v tisti veliki vasi pri Brki- nih. Kako ga je našla, ali kako je on našel njo, ne vem. Ni tudi važno. In bil je ta fant po vsej glavi kratko ostrizen, le spredaj nad celom si je ohranil velik col, ki ga je delal močno elegantnega. Navado je imel, da je ob nedeljah in praz- nih ukradel materi kotel od po- lente in izginil z njim na dvorišče.

Tam si je na tla s svojavo stranjo kotla in s pomočjo sinkove krtice temeljito zlikal škornje in je bil potem še bolj eleganten. Vsa dekleta so ga občudovala in vsa dekleta so ga tudi pisano gledala, kajti Blažek je imel veliko napako: tpej je moč- no na škotski boleznii — bil je sko- puh. Skopuh je pa tisti, ki ne da Je- ausu palice, da bi prikopal hudiču eno po grbi. In se ni zavedal Bla- žek (to ime so mu namreč dva dni po rojstvu dali), da ima tako hudo organsko napako. Nič ni vedela o njej tudi moja teta Micka in je zato kar lepo sanjala o Blažku in o nje- govem colu nad celom. Pa se je zgodilo, da je rekel Blažek Micki:

»Rajši te imam, Micka, kot dva zlata tčka! Če ni to res naj mi pe- ta takoj od škornja odleti! Drugo nedeljo bomo imeli opasilo in moje srce mi pravi, da bo pri naši mizi prostora tudi zate. Tako pravi tudi moj oče, ki je pameten mož in vdo- vec že deset let. Micka, reci no vjaj!

Kaj hočete, Micka je bila prav ta- ka, kot smo mi trije, ki o pisemo in beremo in je rekla vjaj.

Ampak, predragi moji, od Micki- nega doma, ki je bil visoko v Brki- nih, pa do Blažkove vasi, ki je bila pri Brkinih Bistrici, je bilo in je še danes polnih dvajset kilometrov razdalje! Kaj hi rekla kaka nežna frajla, če bi jo bil Blažek povabil na tako pot! Od strahu bi umrla, to veste vsi. Micka pa se ni prestrašila, Micka je čestokrat nesla poln jrbas jaje v Trst, ki je mnogo dlje, pa se še zmenila ni. In zato se je ob Blaž- kovem povabilu mlo in toplo nasmehnila in je bila videti srečna.

Tisto nedeljo se je podala na pot tako zarana, da mi utegnili na drob- ne rožice mli rosa se pasti in je bila na Blažkovem domu, preden so delavci na soncu dobro in pošteno zakurili. Lepo je pozdravila starega očeta, ki je bil pameten mož in vdo- vec in je popila lonček jabolčnika in je prigriznila malce s kosirjem narezanega pršuta in je potem od blizu pregledala svoj bodoči dom. Lep je bil ta dom, z novo škopo pokrit in v hlači zraven je videla

krave in v hlevu pujska, na dvori- šču pa ponomnega petelina, ki se je bahal s svojim haremom. Zadovoljna je bila Micka, zadovoljen je bil stari oče in zadovoljne so bile sosede na desni in levi, ki so kukale čez plot. Blažek je bil zadovoljen pa še najbolj.

Poskrbel je Blažek za razkošno kosilo. Vtaknil je bil v lonec zelja tri lanske klobase, ki so bile kakor gamba velike in so dišale po česnu. Trde so sicer bile kakor oderuhove srec, pa jim bo že vroča voda pre- gnala trdoto iz teles! Takega pre- pričanja je bil Blažek.

Pa so se pri topolovi mizi pogo- vanjali o sedanjosti in kovali načr- te za bodočnost. Požrtvovalno je bo- doči tati prigovarjal Micki, naj s svojimi lepimi zobki razcefra še ne- kaj debelih rezin pršuta in naj ne posluša le Blažka, ki je govoril le o kravah in nji vah in gnoju. Lahko bi vam vse Blažkove besede tukaj naštel, pa ne bom, ker spadajo v Gospodarski list in ne v lepo po- vest, kakor je ta. In do poldne je trajala ta v glavnem kmetijska ura. Potem je Blažek poskrbel za raz- košno kosilo.

Kakor se spodobi, največjo grma- do zelja in največjo klobaso je Bla- žek postavil pred Micko, potem je postregel očetu in še le nazadnje se- bi. Potem se je pa začela velika po- jedina.

Stari oče je jedel počasi. Imel je v spodnji čeljusti še dva zoba, v zgornji pa tri. Bilo je, ko je stisnil klobaso, kakor da bi sprevodnik v vlakcu prečipnil listek — samo luk- nja je nastala tam, nobene druge nesreče. Oče je tako prehnjal klo- baso na raznih krajih, ne da bi ta vsaj vidno kaj tpejala. Tudi na le- poti ni mnogo izgubila. Po nekate- rih krajih svojega terena je postala malce kozava in to je bilo vse. Oče seveda ni odnehal, delal je luknje na klobasi potez in podolž in je gal je z hrudo in z očesi da se mu je klobuk močno pomaknil proti le- vi strani, prave škode na drevni klobasi pa le ni naredil.

Je bil pa že bolj tič Blažek. Vse zobe je še imel in je hrustal kakor slamoreznica. Klobasa se je kar vidno topila pred njim in Blažek je bil vesel in pogumen in je celo re- kel:

»Sakramiš, kar samo mi frka tja dol! Niti papež v Rimu nima danes takega kosila. Jej, Micka, da se ne boš kesala! Ni vsak dan praznik.« Micka je pa bila skromna. Mrda- la je kakor zajček, zlasti potem, ko si je zlomila levi podočnik. Ko je čutila, da ji polka še desni, je po- polnoma zapustila klobaso in se ukvarjala samo še z zeljem. Blažku je to silno ugajalo in je rekel sam pri sebi:

»Micka je vredna zlata. Prav nič ni požrešna. Izvrstna gospodinja bo.

sloviti, kajti daleč je njem doma. In navdušeni Blažek je dejal, da jo bo spremil vso pot in da ne bo odbil niti sežnja od dvaj- setkilometrskale daljave. In se je res vse tako zgodilo.

Preden sta odšla, je stari oče po- trkal Blažka po rami in ga je po- vabil za škodnjaska vrata in takole mu je govoril:

»Micka je danes jedla v soli ustro- jeni pršut in je pospravila lep kos slane klobase in plesala je potem. In bo žejna, da ti rečem. Spomni se tega med potjo. Šla bosta mimo oštarij. Ne pozabi je povabiti tam pa tam na pol litra. Naj se ti ne smili kronca. Jaz vem, kaj govorim.«

Blažek se je sladko zasmejal: »Ha, ha! Kaj boste to žvrkljali, oče! Mie- ka sploh ne pije!«

Micka je vse to čula pa ni rekla božje besedice. Saj takrat res ni bila še žejna.

Lepa, ravna in bela cesta je bila pred njima ali dolga je bila kakor morska kača. In popoldansko sonce je cvrlo, bože mili, da so bile celo nibe v zraven tekoči Reki žejne. Ka- ko naj bi ne bila Micka! In ko je bilo še dober streljaj do Klobučar- jeve oštarije pod Premom (šest ki- lometrov pota sta imela že za se- boj), je rekla Micka z milim gla- som:

»Oh, kako sem strašno žejna!«

»Vš, jaz pa nič!« je rekel Blažek. In sta pešala dalje mimo gostil- ne, kakor da bi je ne bilo. Ej, Bla- žek je bil pameten fant. Zmeraj je trdil, da je najlaže prisluzeni denar tisti, ki ga človek prihrani, ko gre mimo gostilne. In potem sta molca- la. Micki se ni ljubilo govoriti, ker ji je bil jezik suh kakor tepka. Bla- žek se je pa tudi naveličal zlobu- drati sam. Po nadaljnjih štirih ki- lometrih, ko sta bila že skoro v Re- ški Ribnici, kjer je domovala lju- bezniva krmča »Pri Nacetu«, so je Micka znova razživila. Razmajala je osušeni jezik in je pogumno rekla:

»Veš, Blažek, zdaj sem pa zares strašno žejna.«

»Viš no,« je rekel Blažek »jaz pa prav nič!«

In kakor človek, ki ve, kaj je zna- čaj in odločnost, je vodil Micko mi- mo »Nacetu«, kakor je svoj čas vo- dil Mojzes žejne Izraelce skozi pu- ščavo. Še mar mu ni bil tisti vrisk in krik fantov in deklet, ki so se »Pri Nacetu« zabavali.

Micka je stisnila ustnice in se je popolnoma predala bedni usodi. Prav dobro se je zavedala, da od- slej ne bo nobene oštarije vse tja do oddaljenega doma. Samo to je želela, da bi bil živ kak obcestni studenec, saj je vedela, da jih je v deževju mnogo tod. Toda bila je doba suše. Studenci so se potajili in so spali kakor medved pozimi. Ves čas ju je spremljala zraven Reka, ali njena komaj opazna voda je di- šala po mlinarskih straniščih in svi- njakih in ni vzbujala dostojnega apetita. Micka je sklenila, da bo pi- la šele, ko dosežeta potečko v do- mači gmajni.

Po šestih ponovnih kilometrih be- le ceste sta dospela do Zagarja in tu sta krenila po mostu na drugo stran Reke in nadaljevala pot po gozdnih stezah, strmih in kamenitih sicer, pa skritih pod vejami kosatih bu- kev. In ob prvem potečku se je Mie- ka vrgla na kolena in se je nasesa- la hladne studenčnice, da so postale vse njene notranje praznote do vrha polne. Pa še Blažek, čeprav ni bil žejen, se je nasekal dobre vodice, da mu je skoro gledala iz ušes.

Končno po dolgih urah hoje sta dospela do Mickine rojstne hiše. In je bil Mickin oče, ki ju je na pragu sprejel in ki jima je re- kel:

»Pozdravljena otroka! Brž v hišo, ker vem, da sta žejna. Liter vre- mšine že čaka na mizi. Pa tudi kak prigrizek se bo kod našel.«

Kakor fant od fare je prišel Bla- žek v kuhinjo in se oblastno vsedel za mizo. Ponosen je bil na svojo veliko ljubezen, ki ga je prignala tako daleč in z veseljem se je lotil vremšine in gujati. Toda Micka, veste, je kakor veverica šinila po stopnicah na kamro in ni je bilo več.

In Mickin oče je zabaval Blažka in Blažek je zabaval očeta in kre- sala sta pametno, da bi se vsak ču- dil, le Micke ni več hotelo biti. Pa je postal Blažek vznemirjen in prav

tako je postal vznemirjen oče. Pa- metne besede so jima začele zasta- jati, kajti pogovor med samimi pa- metnimi možmi je vselej pust. In je odkrival oče na kamro, da od blizu vidi, kaj je.

Micka je sedela v kamrici na po- stelji in tiho jokala. Ni se ozrla proti očetu, ko je vstopil.

»No, avša zabiksana,« je rekel než- no, »kaj pa ti je? Tam doli sedi Blažek, ta tvoj zastavni ženin, in se premika, kakor da bi mu nekdo po- tiskal gladeža pod hlače. Čemu si ga meni pripeljala? Kaj naj z njim po- čnem? Nehaj s to kisarijo in pridi dol.«

Micka se je takrat useknila bolj odločno in je rekla z glasom, ki je zvenel ko struna:

»Ne grem dol! Dajte spaki, da se nažre in napije, da se me bo jokal zaradi predolge poti! Jaz ga nočem videti več! Če se bo kaj obotavljal ga brenite iz hiše! Rajši smrt kakor takega moža!«

Samj klicaji, kakor vidite.

Oče je ves oplasen odkrival na- vzdol, k Micki pa je pritekla mala

sestrica Julka in se je je oklenila. In med solzami je starejša sestra govo- rila mlajši:

»Julčka, ptička nedolžna! Ko boš odrasla in boš videla polno lepih fantov okoli sebe, ne izberi si ta- kega, ki ne bo žejen, ko boš žejna ti; ki ne bo lačen, ko boš lačna ti. Kajti takrat, ko bo on sit, boš ti lahko poginjala od gladi, on ne bo za to vedel. Ko boš bolna in on zdrav, ne bo priznal tvoje boleznii.«

In še naprej ji je v tem smislu govorila.

Spodaj v kuhinji je pa stari oče opravljal sitno nalogo.

»Zameril si se ji, moj fant,« je rekel. »Noče te več videti. Že sama veš, kaj si zagrešil. Jej in pij kolik- or te je volja, potem pa pojdi. Naj- lepše bo tako.«

In Blažek je še nekaj malega po- jedel in še nekaj malega popil, po- tem je pa poparjemo izginil v toplo poletno noč.

In zato, glejte, je moja teta Mie- ka umrla mnogo let potem samska in jaz ji želim večne blaženosti v svetih nebesih.

Rude Zogarov:

BURJA

(Nadaljevanje z 9. strani)

Kadar začne burja svoj peklenski zimski ples in grozeče tuli visoko v zraku, takrat se tudi golo kamenje strese in šklepeta, kakor obsojenec pred vislicami. Od sebe daje čudne, nepojmljive glasove, ki jih ne bi znali oponašati niti najboljši jazz orkestri. Čudna groza spreletava tuja- ca, če se prvič nenadoma znajde v vrtincu te zimske burjine norosti. Zdi se mu, da bo konec sveta in a odprtini usti zija in bulji v doma- čina, ki se mirno, dostojanstveno in gibčno pozibava mimo njega in se niti ne zmeni za burjo. Tujec ne ve, da je burja del njegovega življenja, del njegove domačije, del njegove borbe za vsakdanji kosček kruha.

Toda burja nima samo slabih last- nosti. Pravi jo, da zganja revmatizem in marsikatero drugo bolezen. Dela tek, zato Brkini pojedo na leto več krompirja in fižola kot Dunajčani, če obrodí. Če ne, je dobra tudi ki- sla repa in zelje. Kadar burja po- šteno zavija, gostilničarji prodajo ve- liko več žganja.

Lahko bi skoraj trdil, da ima bur- ja včasih Čiče, Brkine, Vipavce in Kraševce kaj rada in jim je nekaj prirodnih zaveznik pri zganjanju mi- zerije iz hiše. Kolikokrat so Čiči, ki so nekdanj vozili drva in oglje za kurjavo v Trst, grozili Tržčanom, ki niso hoteli drva kupiti: čakajte, čakajte, še prosili nas boste, naj vam jih pripeljemo, ko bo zapihala bur- ja.

Burja se je navadno novembra vsa- ko leto spomnila siromašnih Čičov in začela nagajati Tržčanom, včasih tu- di z brzino 150 km in še več na uro. Skupaj z burjo so v karavanah pri- šli tudi Čiči z vrhanimi vozovi drv v mesto. Tržčani so se tedaj za drva trgali, toda navihani Čiči so ceno ta- ko drgi dvignili. Ta zgled so seveda po- snemali tudi Brkini, Kraševci in Piv- čani. Pobudo so pa le vedno imeli v rokah Čiči, ki so se in se še da- nes ponašajo z bolj pristno zlahoto z burjo, ker ji gola čička pokrajina med Reko in Trstom ne dela nobe- nih zaprek. Pospešuje in zmanjšuje svojo brzino po mili volji od 10 km na uro pa tja do 170 km, kakor je pač razporežena. Od veselja redno tuli v zraku. Spominjam se še, da smo se kot šolarčki tega tuljenja ze-

lo veselili, ker smo vmes lahko pre- pevali pesmice na vse mogote svi- zati. Vsaka se je podala, od počasnih pa do poskočnih. Prav tako, kakor jih lahko v sebi pojše na vlakcu ob ropotanju koles, če ti je dolg čas.

Neprijetna pa postane burja pozí- mi, ko se med njo vtihtapi sneg, za katerega lahko z gotovostjo rečem iz izkustva, da ga burja prav nič ne mara. To prav dobro vemo vsi Kraševci, Brkini in Čiči. Burja snegu ne pusti, da bi ji pri nas konkuriral, da bi lepo, mirno in gosposko po- belil pokrajino in ji dal tisti zape- ljav čar in privlačnost, kakor jo ima- jo pozimi Gorenjska, Štajerska in drugi kraji. Zato se smučarji poži- gajo na naše kraje. Tu ima samo burja domovinsko pravico.

Burja od jeze sneg tako preganja in razcefra v atomski prah, da revež popolnoma zgubi svojo prvotno ob- liko, ko mu uspe dotakniti se kam- nitih in ledenih tal. Naši šolski otro- ci redko kdaj vidijo tiste krasne in pravilne kristale, o katerih jim pri- poveduje učiteljica, o kristalih, ki jih oblikuje snežinka, ko se prilopi na okno ali pade na kamen. Burja jo je že v zraku zmečaka in zmeč- ta v prah, ki ti ga meče v oči, pod srnjajo, skozi vsako najmanjšo špa- njo v hišo, hlev in na senik, prav kot bi bil puščavski pesek iz Afrike.

Med snegom in burjo se vname strahovita borba, toda končni zma- govalec je vedno burja. Pač ne do- voli, da bi se nekdo drugi mečal v njene notranje zadeve. Snega, ozko- ma snežnega prahu, ne pusti v miru niti za trenutek, niti tedaj, ko snega po sili razmer pasti na tla. Tudi po- raženemu ne dovoli, da bi se oddah- nil po dolgi, mučni borbi in zračnih akrobacijah. Pregarja ga kot stekel pes povsod. Silovito ga podi v jer- ke, z bregov ga meče v dolbine in kotanje, zbija ga na kupe, v zame- te, da včasih ne moreš niti po cestah in poteh.

Ljudje se med tem besnim boje- vanjem najrajši stiskajo po hišah, kakor so se v času vojne skrivali po jamah in bunkerjih pred letalskimi napadi.

Strašna je zares burjina jaza ter maščevanje. Ne bi bilo napak, če bi iznašli embalažo in jo pošiljali v London.

Četudi bi ji to vprašanje zastavil, odgovora nanj ne bi dobil nikoli. Njene češnjevo rdeče ustnice bi molčale kot mrlji.

Tako je ostalo njeno nerazložljivo popotovanje zavito v gosteje tancice, kakor v resnici.

Ivan Oblak, oziroma Stuart Mason je bil v njenih očeh samo poslušno orodje moskovske tajne službe, ki nima kaj vpraševati ali preudarjati, ampak samo izpolnjevati dobljene ukaze in navodila.

Ivanova bežna znanka iz poslopja sovjetskega veleposlanstva v Peking in njegov pilot s poleta nad otok Ta-kin-tan se je skoraj brezbrizno naslonila ob podboje vrat in ga opazovala, kakor opazuje lovec ujeto žival. Kolikor je lahko doslej ocenila svojega molččega sobesednika, si je morala priznati, da so v Moskvi dobro izbrali, ko so ga določili za izvršitev verjetno bolj zanj kot za moskovsko centralo nevarne naloge. Skoraj pet let moskovske »šole« očitno ni ostalo brez uspeha. Ena izmed njenih odlik, da zlomi še takšnemu duševnemu orjaku sleherno sled lastne volje, ni bila neznana Agatji Semjonovni Popovi.

Slej ko prej bo moral izvedeti, kakšni so moskovski ukazi, ki bodo vrgli njegovo življenje na kocko.

Z naglimi koraki se mu je približala in sedla poleg njega v naslonjač.

8. poglavje ZAGRENJENA MEHISKA LEPOTECA

Celo moški, — beli kolonizatorji, priseljenci in drugi —, so s težavo prenašali tropsko podnebje z mrzlico, soparnim deževjem, blazno vročino in nadležnimi žuželkami. V višjih predelih, kjer so noči prijetno hladne in zrak lažji, so se zlahka udomabili tudi belci. V mestih in pokrajinah, kot so Singapur, Rangoon, Suva in drugih, pa je kmalu postalo njihovo življenje hazardna igra z lastnim zdravjem in duševnim počutjem. Za bele žene je veljalo to seveda še v dvojni meri.

Mnoge mlade in pogumne žene so junaško sledile svojim možem, — uradnikom, inženirjem in drugim —, v usipajoče ozračje ekvatorja. Niso verjele svarečim zgodbam izkušenih svetovnih potnikov, saj so bile te navidezne nevarnosti zelo pretirane; vztrajnost, potrpežljivost in pogum so premagali že večje težave. Toda po nekaj letih so se ta na videz nepremagljiva in brhka bitja porazno spremenila. Upadlih in izpitih le so se kvečjemu lahko ukvarjale še z današnjim dnem, misli na jutri njihovi možgani več niso prenesli. V dolgih tropskih nočeh jim je bil zrak dušec in težak pod mrežo za moskito. Nobena prava utrujenost ni mogla prikliti spanca, podnevi pa je zamorila svinčena utrujenost v njih vsako poželjenje po gibanju.

Moški laže prenašajo neusmiljeni tropski zrak. Mogoče je najnost njihovega dela tisti serum, ki jim daje odpornost. Zato pa morajo prisostvovati počasnemu hiranju svojih žena in tako se znajdejo pogosto njihove usode na razpotju. Ko je počasnega umiranja konec, — če ni bilo pravočasne vrnitve v domovino —, preostanejo možem le še rjava ali črna dekleta. Kdor ni z njimi zadovoljen, se preda kralju alkoholu in njegovim snom, brez katerih postane življenje sčasoma nevzdržno. Tudi mnoge žene ne utečejo whiskyju, vendar ubere večina druga pota v tem morem in kri pijočem dolgočasju — človeške strasti so vendar brez števila. Ko čar omame preneha, ostanejo le še ugasle oči in duša brez volje, ali pa poči v kratkem jutranjem tropskem mraku strel in najmanj pol leta ima soseska snov za pogovore o tem škandalu, dokler ne usmeri podoben dogodek njene pozornosti drugam.

Dolores Armendariz je zanesla usoda v tropske kraje iz daljne Mehike, kjer je zagledala luč sveta na haciendi svojega očeta ob Rio Fuerte. Prekipevala je srca in sledila, — po petih letih čakanja —, kot mlado dekle očarljive lepote svoje mu zaročencu na Sumatro, kjer je bil zaposlen kot upravitelj pri znani holandski družbi. Ker je sodeloval pri nekem krvavem pretepu, ki je terjal smrtno žrtev, je moral pobegniti iz domovine.

Njenega telesa in duha ni zlomilo tropsko podnebje, niti dolgočasje, a kljub temu se ji je vse dni tožilo za mladostjo in tisoče morskih milj oddaljeno domovino.

Srce ji je glasno udarjalo, ko jo je peljal njen zaročenec Lucio Gomez kot srečno nevesto k poroki. Toda ko so se svadbeni gostje razšli, je Lucio sedel na posteljo, položil glavo v njene dlani in žalostno dejal:

»Veselimo se, Dolores, da si končno pri meni. Toda bil sem le predolgo sam, morala bi priti že prej!«

Z žalostjo v srcu je opazila, da ga je našla drugačnega, kot je bil prej, čase v domovini. Njeno hrepenenje je bilo potešeno, toda sreče, o kateri je sanjala, ni bilo od nikoder.

Ce jo je rano jutraj odpeljal na obalo v kopal — preden je odšel na delo —, je pogosto občutila na sebi njegove oči. Ležala je slečena v pesku in vzhajajoče sonce se ni pripekalo. Na vdež je zaprla oči in videla, da jo gleda. Zakaj je ne bi gledal? Ali si ni dolga leta želela postati njegova žena? In ko si je čez čas mislila, da se je njenega telesa nagledal in se je z dražestnim smehljajem zazrla vanj, da bi lahko v njenih očeh čital odgovor, se je ustrašila, kot da bi jo zajel val ledenomrzle vode. — Da, gledal jo je, toda videl je ni, strmel je, kakor da bi njegov pogled prodril skozi njeno telo. Obraz mu je ostal nem, v njegovih očeh ni bilo močeno razbrati ničesar. Nenadoma jo je postalo sram, pograbila je svoj kopalni plašč in zbežala proti domu.

Lucio jo je pogosto puščal samo, ker je moral po opravkih, kot ji je dejal... Tako je imela dovolj časa, da je spoznala, da v tej neznosni vročini ne bo mogla spočiti otroka. V svoji domovini v Mehiki — da, toda tukaj ne bo mogla razveseliti svojega moža z veselo novico. Zaradi nje-

-8- ZADEVA 1949 BOJAN SINKO

govega čudnega obnašanja je bila v dolgih urah samote čisto zelo nemirna. V takih trenutkih je taval naokrog v senci palmovga nasada, kamor je ni Lucio še nikoli peljal. Tako je zagledala nekoč ob obali na skrajnem koncu nasada evropsko zidano hišo z verando. Pred njo so se igrali trije otročki svilenorjave barve. Ko se jim je približala, je planilo iz hiše dekle, — podobno ostalim domačinkam —, in napodilo otroke. Pri tem je vrglo Dolores jezen pogled. Dolores je presenečena zrla za njo, dokler ni izginila skozi večna vrata v hišo.

Kaj je vendar storila temu dekletu, da jo je tako sovražno pogledala in naglala otroke iz njene bližine?

Ze se je hotela vrniti domov, ko se je na pragu pojavil Lucio. Kolena so se ji zašibila in tla so se zamajala pod njenimi nogami. Pa ne, da bi bili ti otročki njegovi?

»Lucio, povej mi, kaj to pomeni?«

Zbrati je morala vse svoje moči, da je spravila iz ust te besede. Trepetala je po vsem telesu, obšla jo je slabost in nasloniti se je morala na bližnjo palmo.

Lucio se ji je približal.

»To pomeni, da je to moja hiša, ki sem jo kupil od nekega Holandca, rjavo dekle je moja tukajšnja žena in otroci so moji otroci. Toda tebe in naju se to ne tiče. Mehiški del mojega življenja pripada tebi in drugi, tropski del pripada sem in nikamor drugam.«

Zadnje besede je slišala Dolores, kakor da bi prihajale iz daljave. Onesvestila se je in Lucio jo je moral na rokah odnesti domov. Naslednje dni je ležala v vročinskih blodnjah in on ji je stregel. Želela si je samo umreti, toda spoznati je morala, da človek ne umre tako lahko, kakor si včasih želi. Ko je ozdravela, se je s prvim parnikom odpeljala med možovo odsotnostjo v Singapur. Njen mehiški ponos takega ponižanja ni mogel prenesti. Tudi pred očeta si po vsem tem ne bi upala stopiti.

Petnajstega avgusta 1949 se je nateplo v singapursko nočno zabavišče »Morski vrag« toliko britanskih in drugih mornarjev, da po deseti uri zvečer ni bilo več mogoče dobiti sedeža. Odkar je pela v zabavišču mlada mehiška pevka Dolores Armendariz, — bila je namreč ona in po razvezi si je zopet nadela svoje dekliško ime —, je njegov lastnik, rejni Kitajec, ki je prišel pred leti kot reven kuli s trebuhom za kruhom v Singapur, pospravil mastne dobičke. Mlada pevka je bila lepa, še več, bila je naravnost očarljiva in njene pesmi so bile tako otožne, da so segle človeku do srca. Pijani mornarji so besneli od navdušenja, kadar je končala svojo pesem in stotero parov rok je poželjivo seglo po njej. Dolores pa ni poznala usmiljenja. Za vse svoje častilce je imela le zaničljiv pogled. Po vsaki pesmi je izginila v svojo garderobo in zaklenila za seboj vrata. To je njene častilce še bolj podžigalo, toda vsa njihova prizadevanja so bila zaman.

Obiskovalci zabavišča so šušljali, da je bila Dolores v mladosti prevarana in ogoljufana za svoje dekliške upe. S tem so si tudi razlagali njeno sovraštvo do moškega spola. Marsikdo se je pri njej že opekli; kadar ni šlo drugače, si je pomagala s svojimi nežnimi ročicami ter je oklofotala tudi najbolj pijanega in divjega orjaka, če ga ni mogla ukrotiti s pogledom svojih oči.

Pevka se je pravkar vrnila iz garderobe in pričela svojo novo pesem o ljubezni, sovrastvu in masčevanju. Med petjem ni odrgala svojih oči od neznanega mladega gosta svetlih las, ki je sedel v prvi vrsti miz ob plesišču, kjer je pela. Dolores je od takrat, ko jo je Lucio ponizal in razžalil, zasovražila vse moške z vso strastjo svojega mehiškega srca. Ta svetlolasi gost pa ji ni šel iz spomina. Se v garderobi ji je bil pred očmi, ko si je med odmoru urejala pričesko in pudrala obraz, ker se ji je puder med petjem sproti raztopil v znoj. V zabavišču je bilo kljub številnim ventilatorjem zadušljivo vroče. Nekaj otroškega je na njem, kar ni mogoče sovražiti, si je mislila Dolores med petjem.

S to pesmijo, ki jo je pela pravzaprav le nocojšnjem svetlolasemu gostu, je Dolores naravnost omamila svoje poslušalce. Razen njenega kakor žamet mehkega glasu, tihe spremljave orkestra in pritajenega šumenja ventilatorjev ni bilo v zabavišču slišati glasu. Se črni mešalec pijšč za točilno mizo je zanemaril svoje delo. Z odprtimi usti je buljil v pevko, ki je že pela zaključne akorde. Preden je njen glas zamrl v oglušujočem odobravanju, se je od točilne mize odlepila iz teme postava vinjenega moškega. Med petjem so namreč v dvorani ugasnili luči, le prostor s pevko in orkestrom je ostal razsvetljen. Z nekaj koraki je stal neznanec pred pevko.

»Končno sem te ujel, vlačuga!« je siknilo skozi njegove stisnjene ustnice.

V naslednjem trenutku je občutila pevka jeklen stisk njegovih prstov na svojem nežnem vratu. Kakor bi trenil, je skočil preden svetlolasi moški, ki je doslej mirno sedel ob robu plesišča in ga z enim samim udarcem podrl na tla, kjer je negibno obležal.

V dvorani je nastala panika. Vse je drlo v ospredje, na pomoč napadeni pevki, ki pa pomoči ni več potrebovala. Pograbila je svojega rešitelja za roko in odhitela z njim proti svoji garderobi. Človek, ki jo je napadel, je bil njen bivši in nezvesti mož Lucio Gomez!

Se preden se je Ivan Oblak zavedel, — svetlolasi neznanec ni bil nihče drugi kot on —, kaj se je pravzaprav zgodilo, že se je znašel z lepo pevko v njeni garderobi. Pevka je od znotraj zaklenila vrata, ga objela okrog vratu in mu napol hvaležno, napol vprašujoče zrla v oči...

9. poglavje V BOMBAY IN AMERIKO!

Ta večer je bil Ivan Oblak med prvimi gosti v zabavišču. Ni ga zapeljala reklamna slika pomankljivo oblečene lepe pevke nad razsvetljenim vzhodom v zabavišče. Nekaj drugega je bilo, kar je prignalo k »Morskemu vragu«.

Odkar je odšla iz njegove sobe tajinstvena Agatja Semjonovna Popova, je čutil v svojem srcu čuden nemir. Ves dan po njenem obisku je ždel v mraku zavešenih žaluzij v

svoji sobi. V tem sivozelenem mraku se je čutil nekoliko bolj sproščenega in varnega. Tudi jed ga ni mikala, zato ni šel na kosilo. Sele proti večeru je zapustil sobo.

Ko je po večerji blodil po ulicah evropskega dela mesta, se ga je zopet polotil nemir. Prevzela ga je neodoljiva želja, da bi nekam pobegnil, da bi se nekje skril pred samim seboj »Morski vrag« seveda ni bil najprimernejši kraj, ki bi ustrezal njegovemu počutju, a vendar je skoraj proti svoji volji zavil vanj.

Tako je bil zatopljen v svoje misli, da ni niti opazil, kako se je zabavišče napolnilo z mornarji vseh narodnosti, ki so pili whisky kakor vodo in skušali z žvižgi, ploskanjem ter vpitjem priklicati lepo Mehičanko.

Vsega tega ni Ivan Oblak v začetku ne videl, ne slišal. Njegove misli so se še vedno ukvarjale z Agatjo Semjonovno Popovo, oziroma s tem, kar je od nje slišal.

Njegovo potovanje se je namreč v Peking v resnici šele začelo! Moskva—Peking—Singapur in odtod v Bombay! To pomeni lep kos poti okrog zemlje, neprostovoljne poti po ukazih iz Moskve. Torej v ZDA, kjer je pred tridesetimi leti zagledal luč sveta! In to po najdaljši poti, ki si jo je sploh mogoče izmisliti!

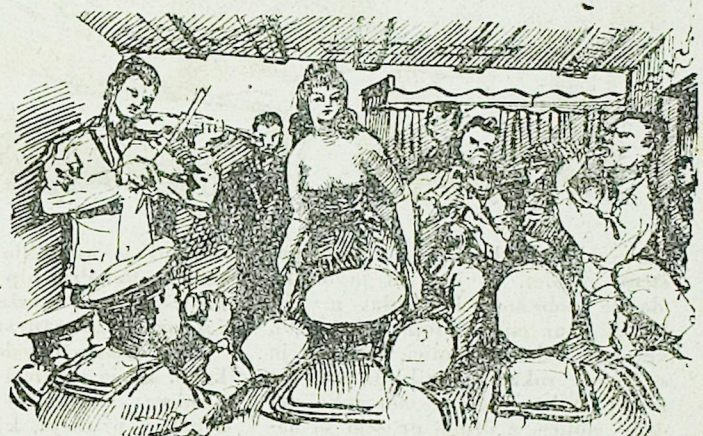
Namen potovanja mu je bil še vedno neznan, o njem ni zvedel ne v Moskvi, ne od polkovnika Kudrnjaceva, niti tukaj v Singapuru od skrivnostne Agate Semjonovne Popove. Da ga Moskva ne pošilja v Ameriko na izlet, to mu je bilo jasno, a niti Agatja Semjonovna Popova ni razjasnila njegovih ngibanj.

»S svojim dejanjem boste ogromno koristili stvari svetovnega proletariata in če gre za tako veliko stvar, je življenje enega človeka v primeri z njo le kaplja v morju!«

To je bilo vse, kar je zvedel od nje.

Ali naj to pomeni, da lahko naredi križ čez svoje življenje?

Ivan Oblak seveda ni vedel, da ne gre za dejanje, ki bi koristilo stvari svetovnega proletariata, temveč za ko-

risti, ki si jih je obetala Moskva za svojo politiko v tem obdobju po drugi svetovni vojni.

Zakaj mu niso že v Moskvi povedali, kakšen je namen njegovega potovanja in kaj bo pravzaprav moral storiti? Zakaj to slepomišljenje, zakaj ta igra z Ivanom Ivanovičem Korolenkom in sedaj Stuartom Masonom?

Ali nima Moskva v ZDA dovolj svojih agentov, ki bi prav tako, ali morda še bolj izvršili to nalogo, zaradi katere bo moral prepotovati dobro polovico zemeljske oble po morju, zraku in kopnem?

Kaj neki so le odkrili v njem, da ni smel odpotovati s I. jugoslovansko brigado v ZSSR iz Kolomne na bojišče in po končani vojni na svojo domačijo v okolici Celja, kakor ostali borci, podoficirji in oficirji brigade?

Ali mu Moskva toliko ne zaupa, da je smel šele v Singapuru zvedeti za cilj svojega potovanja, medtem ko o namenu lahko še vedno samo ugiba?

Druge razlage zaenkrat ni našel, domneval pa je, da je bilo vse, kar je po doslej dobljenih ukazih počel, neke vrste preizkušnja njegovih sposobnosti in slepe pokornosti, ki so jo od njega pričakovali. Prav gotovo ga tudi opazujejo, kako se je znašel v svoji novi vlogi ameriškega novinarja Sturta Masona in še bolj seveda v vlogi sovjetskega agenta. Saj je zaradi tega tudi poiskal zavetje zabavišča, toda kdo ve, če se mu je uspelo umakniti nevidnim očem svojih kremelskih gospodarjev? Navzlic vsemu je dobro vedel, da tajne službe nadzorujejo gibanje in delovanje svojih ljudi. O podobnih stvareh je že čital pred vojno in videl v ameriških filmih, ki so jih vrtili v celjskem kinu. Znano mu je bilo, da moskovska centrala v tem pogledu ni izjema, nasprotno, v sovjetskem rajju in še posebej v sovjetski tajni službi brat ne zaupa bratu in ga nadzoruje.

Zelo verjetno ga tudi sedaj kdo opazuje, mogoče ta Kozavi orjak v mornarski obleki, ki tako bulji vanj?

Ali morda celo njegov sosed v beli tropski obleki, ki je vstopil za njim in prisedel k njegovi mizi?

Zopet se je vselil vanj nemir in prav gotovo bi zbežal iz zabavišča, če se ne bi v naslednjem trenutku pojavila ob tušu orkestra lepa mehiška pevka, ki je popolnoma obrnila njegovo pozornost nase.

Z glasnimi vzkliki, ploskanjem in žvižgi so pozdravili mornarji svojo težko pričakovano ljubljenco. Ivan Oblak je bil morda edini, ki se ni povzpел na stol in divje tulil od veselja.

Ko se je na njeno ukazovalno kretnjo truš v zabavišču polegel in so mornarji zopet krotki kakor srne prislunili otožnim zvokom njene prve pesmi, tudi Ivan Oblak ni mogel odtrgati svojega pogleda od nje. Namah je pozabil na svoje moskovske gospodarje, polkovnika Kudrnjaceva, Agatjo Semjonovno Popovo in na svojo negotovo usodo. Videl je samo pojočo lepoto Dolores Armendariz, vse drugo je utonilo v pozabo.

O ženskah je vedel pravzaprav toliko kot nič. Dokler je živel z očetom v Ameriki, je bil še premlad, da bi tekal za dekleti, na njuni kmetiji pri Celju pa ni bilo časa za take stvari. Ko so prišli Nemci, se je začela njegova odisejaka: zapor, koncentracijski taborišče, mobilizacija in vojaščina, nato Stalingrad, sovjetsko ujetništvo, Kolomna in Moskva, kjer prav tako ni imel nobenih stikov z zunanjim, še manj pa z ženskim svetom. Tako je minila njegova mladost, ne da bi okusil eno samo sladkost ali bridkost, s katerimi je ženski spol tako radodaren. V resnici pa je podedoval več čustvene naravi in nagnjenja za ljubezenske draži od svoje napol francoske matere, kot treznega obvladovanja pri takih stvareh od svojega slovenskega očeta.

Gropajčeva smrt

(Nadaljevanje s 7. strani)

Tudi jaz sem se hotel dvigniti, kar mi je preprečil s pritiskom na ramo, vendar sem mu odločno pokazal: »Če bi bila Italija tako velikodušna in če bi smel verjeti vašim besedam, bi nas že enkrat izpustili, saj je minilo že leto, odkar smo v naporu, pa nas niti sodili še niste.«

Tudi drugi del zasliševanja je bil s tem končan in sva takoj prešla na tretjega, kjer so se vsemu pridružile še klofute in brce.

»Če torej ne obetate usmiljenja, občutiti vsaj njeno moč in njeno jezo!« Med besedami je naglo obsel mazo in mi je že od daleč poizkušal prisoliti zausnico. Prestregel sem u-

darce brce. Vmes sem razumel samo divjo grožnjo sodnika, da nas bodo že jutri vse postavili ob zid in postrelili. Ostalih sodnikovih prijaznosti nisem mogel razumeti.

Po stopnišču mimo moje celice sem slišal oklevajoče korake tovariša, za njim pa stopinje stražnika. Prav na zavoju pri moji celici pa so prvi koraki prešli nenadoma v tek. Stražnik za njim je samo utegnil zakričati, naj počaka in pospešiti korake. Zagnal sem se proti vratom v zli slutnji, da moj tovariš ni vzdržal ponižanja in že sem na stopnišču nad mojo celico zaslišal presunljiv klic: »Zdravo fantje!« Mimo moje celice je nekaj zafrfotalo, na

ki se mi je takoj odzval, ker je verjetno čakal poziva. Tam jim je bilo laže, ker so bili v celici trije komunisti iz Toskane. Prosil sem ga, naj poizve vsaj za ime, ko sem spoznal, da so tudi oni sledili dogodkom. In res sem kmalu dobil sporočilo. Črke so si sledile: G-r-o-p-a-j-č-e. Ime mi je bilo znano samo od daleč in le to sem vedel, da mora biti nekje s Krasa.

V glavi mi je vrelo, preko čela me je nekaj stiskalo, v grlu me je dušilo. Vsedel sem se na rob postelje, naslonil komolec na koleno, glavo pa uprl na dlani. Čez čas je vstopil stražnik in me pozval, naj se vležem v posteljo. Gotovo pa je bil moj pogled dovolj divji, ker je z vso naglico zaklenil vrata in se oddaljil po hodniku.

Gropajec... Kdo si? Nekje v moji daljni domovini, nekje na Krasu, bo zajokala mati, morda tudi žena in otroci!

Vedno lačna in požrešna rimska volkulja je zopet pogoltnila svojo žrtev, ki jo je iztrgala iz naše zemlje. Kdaj bo prišel čas, da te bomo poiskali v tvojem blagolu, v stokrat prekletem Rimu, pod vatikanskim plaščem, da ti prerežemo vrat, da masčujemo žrtve, ki jih grabiš sosedom že tretje tisočletje?!

Zjutraj so zopet zazvonili zvonovi, zacingljali zvončki. Le kaj toliko vedno zvonijo v Rimu? Morda jih je strah hudiča? Spomnil sem se na Gropajca. Njemu, ki je ponosni samovoljno žrtvoval svoje mlado življenje, gotovo ni zvonil nobeden teh prekletih zvoncev.

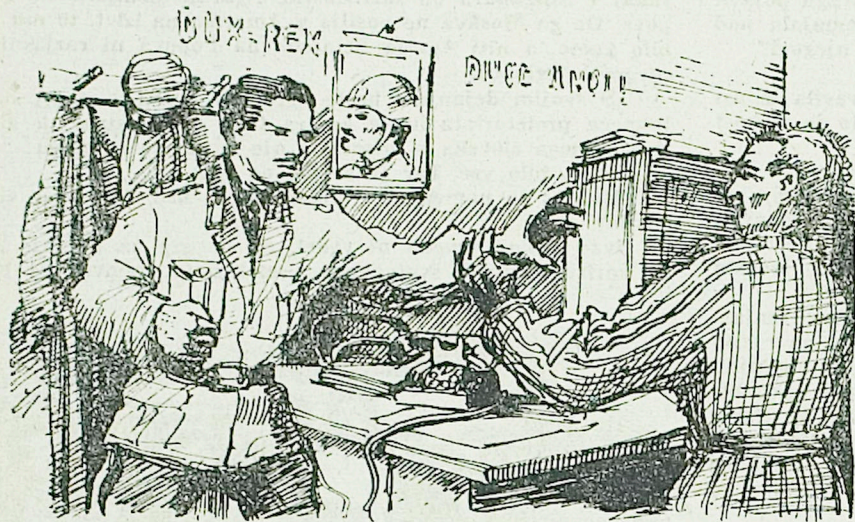
Še istega dne so v višini našega nadstropja raztegnili mrežo, da bi se kakšna žrtev samovoljno ne ušla krvnikom. Tisočkrat preleteli Rim od milijonov sužnjev in tlačanov, od sto tisočev Slovencev. Gnezdo pohlepa in hinavščine — sedež fašizma in papeške svetosti. Ne bom te pozabil!

Domovina, ali si postavila Gropajcu spomenik, kakor Italijani Obdanu v Trstu? Ali si vsaj vzdala ploščo mučeniku? Skoraj gotovo, da ne! Saj me, da bi ne znali ceniti mučnikov, toda preveč jih je in prostora ni, da bi povsod postavljali spomenike in vzdavali plošče.

dnu pa je zamolklo udarilo ob cementna tla. Prvi hip je nastala smrt na tišino, tudi stražnik se je približal ognju in zastrmel v globino.

Prvo glasno besedo je spregovoril kapo, ki je zaklical v ospredje jetnišnice: »Scopini!« Zaregljali so ključ v pritličju, kjer so imeli pometači svojo sobo. Slišal sem samo še, kako so zavili telo v deko in ga ognili. Mrtvega? Koga?

Nekdo spodaj je začel tolči po vratih. Tolkel je dolgo in razburjeno, jaz pa sem prisluhnil tolčenju po zidu v nadstropju nad menoj. Ujeti sem mogel samo besedo »Slovenec«. Poklical sem svojega sosedu,

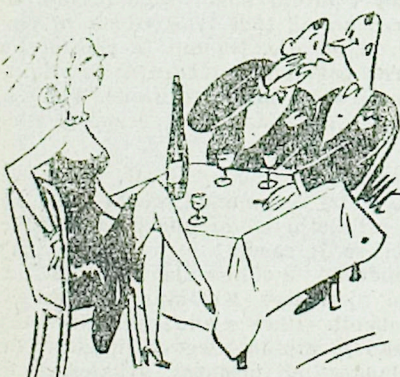
darce s pestjo, kar ga je moralo posteno zaboleti in jeza ga je obhila, da je pobesnel. Poizkušal me je breniti, kar mu pa zopet ni uspelo, ker sem sedel na stolici, zato me je z ohema rokama sunil, da sem se zvrnil. Nehote sem z eno roko zadržal stolico, z drugo pa sem se naglo pobral in že sem odločno stal pred njim. Sam si nisem bil na jasem, kaj naj napravim. Ali naj se branim, kar bi pomenilo, da se bo še slabše izteklo? Položaj je nehoti rešil kapo, ki je prisluškoval pri vratih in je naglo udrl v sobo na pomoč sodniku. Iztrgal mi je stolico in čakal sodnikovega mišljaja. Tedaj me je sodnik sunil s pestjo v obraz, da se mi je vrla kri iz nosa, kar me je spametovalo in sem se obvladal. Kapo mi je še od zadaj prikožil brco, da sem se opotekel k vratom. Tu sem obstal v pričakovanju, da bo sledila četrta faza zasliševanja in da me bodo odvlekli v podzemlje.

Zgodilo pa se je nasprotno. Sodnik se je pomiril, ker verjetno še ni imel navodil, da bi z menoj prešel gotove mere. Zatulil je nad kapo: »Odpejite tega psa v celico, ker se bom z njim pomenil drugič.«

Kapo me je prijel za ovratnik, jaz pa sem zaslutit rešitev, zato sem mimo odšel z njim.

Nekaj časa je bilo vse tiho, nato pa sem zaslišal korake, ki so odšli mimo celice v drugo nadstropje. Odprla so se vrata točno nad mojo celico, kjer sem vedel, da je tudi nek Slovenc iz naše grupe. Sosed na moji desnici je s tolčenjem spraševal, kaj je bilo. Ni se mi zdelo, da bi mu odgovarjal, zato sem mu dal samo znak nevarnosti. Prisluhnil sem z vso koncentracijo. Vrata so se v prizemlju naglo zaprla in zdelo se mi je, da slišam razburjeno vpitje, nisem pa mogel ničesar razumeti. Opravila sta zelo naglo, ker so se vrata z vikom in krikom prav kmalu zopet odprla. Slišal sem rezke udarce klofutanja in zamolkle u-

LAHKO IN TEŽKO

»Zelo lahko osebnica, tale Miška.«
»Da, zelo lahko jo dobiš, a težko se jo znebiš.«

Potovanje skozi „narobe svet“

Če gledamo kakšne predmete (n. pr. človeka ali hišo), jih vidimo seveda v pokončni obliki. V resnici pa je slika človeka ali hiše, ki nastane pri gledanju v našem očesu, zmanjšana in obrnjena. Podobno je tudi pri fotografskem aparatu in kinoaparatu: slika pokončnega predmeta je vedno obrnjena. Kinooperator mora postaviti v aparat film narobe, da bi lahko videli na platnu pokončne slike. Mnogi psihologi, raziskovalci človeške zavesti, so se spraševali, zakaj vidimo stvari pokončne, čeprav so njihove slike v očesu obrnjene. Da bi rešili to vprašanje, sta dva psihologa, profesorja univerze v Innsbrucku v Avstriji, napravila pred kratkim naslednji poskus:

Skonstruirala sta posebna očala, skozi katere so se videli vsi predmeti obrnjeni. Ta očala sta nosila dan in noč. Znašla sta se dobesedno v »narobe svet«. Ljudje okrog njih so stali na glavah, avtomobili so vozili s kolesi navzgor in le s pomočjo tipanja sta se junaka eksperimentatorja lahko pomikala previdno skozi novi svet. A glej čudeži! Po petih dnevih se je začel narobe svet sam od sebe obračati v pokončno lego in čeprav sta še vedno nosila svoja očala, sta videla svet kot drugi ljudje.

Ko pa sta po desetih dneh odložila očala, je stal svet okrog njih zopet narobe in imela sta podobne težave kot prej. K sreči je to trajalo le nekaj časa in kmalu sta zopet videla normalno.

Nekoliko težavnejši je bil poskus z očali, ki so zamenjavala levo stran predmetov z desno. Stalno sta se zaletavala v zidove in padala v jareke, kajti zid ali jarek, ki sta ju videla n. pr. na levi strani, je bil v resnici na desni. Napise sta videla

kakor bi jih gledala v zrcalu. Več tednov so ju očala vodila v napačno smer, dokler jima ni začel razumevati, da začneta izbirati nasprotno smer, kakor so jima kazale oči. Po daljši vaji sta zopet videla normalno, čeprav so slike v njihovi očeh bile drugačne kot pri drugih ljudeh.

Ko sta končno tudi ta magična očala odložila, je bil svet pred njima obrnjen kakor v zrcalu. Šele nekaj dni sta se privadila normalnemu gledanju.

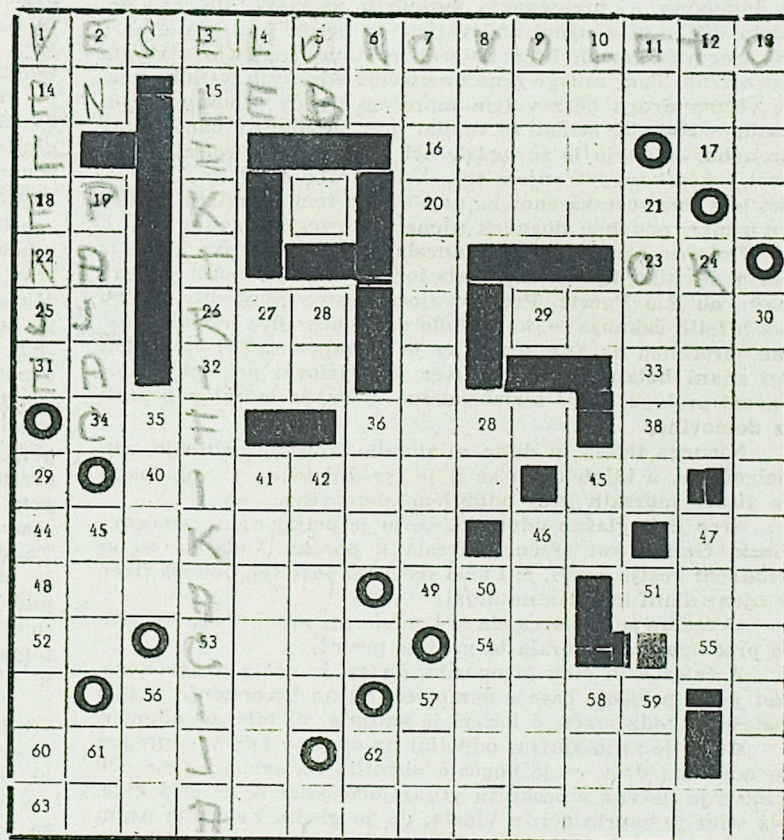
Ta poskus, ki ju je objavila dunajska Akademija znanosti, odkriva zanimiva dejstva pri procesu gledanja, in nam pričata, kako važno vlogo ima naša zavest pri ustvarjanju vidnih predstav. Lj. G.

NAPREDEK ZNANOSTI PRI PROUČEVANJU STRELE

Znanstveniki si še vedno niso na jasem, kako pride do strele. Vemo le, da ni glavni blisk tisti, ki se sprosti iz neba proti zemlji, temveč blisk, ki gre v obratni smeri. Zato razpravljajo o možnosti, kako bi s pomočjo radarja, letal in kinematografskih aparatov pojasnili to tajnost.

Pri vsaki strelji je treba razikovati dve stopnji. Najprej imamo blisk, ki gre od oblaka proti zemlji s hitrostjo kakih 800.000 km na uro. Čim doseže zemljo, se od zemlje proti nebu sproži drugi blisk, ki ima stokrat večjo hitrost od prvega. Približno tristoletno sekundo pozneje se sproži iz oblaka nov blisk in ta postopek se ponavlja. Pri tem pa je brzina bliska iz zemlje mnogo hitrejša od tistega, ki gre proti zemlji. Od vseh strel jih pride na zemljo le okrog 35 %.

Novoletna križanka

Vodoravno: 1. novoletno voščilo, 14. glavni števnik, 15. vrsta ladje, 16. angleški zunanji minister, 17. kvartopirski izraz, 18. pesem junške vsebine, 20. oče (latinsko), 22. predlog, 23. ameriška kratka za »vse v redu, prava«, 25. začetni avtorja prvega slovenskega romana, 26. evropska prestolnica, 29. grenka zdravilna rastlina, 31. začetni imena in priimka slovenskega komponista filmske glasbe, 32. vrsta zemlje, 33. številčna predpona, 34. slovenski slovničar, 36. praded, 38. kratka v naslovih, 40. spolna bolezen, 43. kazalni zajemek, 44. nedostopnost v stavčni zvezi (tujka), 46. glas domače živali, 47. vas pri Ljubljani, 48. človekoljubno, plemenito, 49. srbski veznik, 51. organ za vid, 52. pijska starih Slovanov, 53. del vodoravne napeljave (množ.), 54. kratka za ulico, 55. enota ploskovne mere, 56. v curkih deževati, 57. nadležne žuželke, 60. razprave, kritični spisi, 62. vseмирsko telo, 63. otok v Tihem oceanu.

Navpično: 1. premogovnik v Sloveniji, 2. glavni števnik, 3. napeljava elektrike za pogon in razsvetljavo, 4. vzpodbudna besedica, 5. predlog, 6. medmet, 7. ozaljšati, olupšati, 8. najcenejša pijska, 9. del

ometanega zidu, 10. strešne odprtine, 11. kratka za elektriko, 12. veznik, 13. kis, jesih, 19. scela narejena delovna obleka, tudi možiček, 21. okenska navojnica, rebrača (tujka), 24. kulturna dobrina, 27. italijanski spolkni, 28. kemični znak za element »mazurij«, 30. mesto v Sloveniji, 35. pokrajina ob reki Brahmaputri v Aziji, 36. dva kemična znaka (za kisik in lutecij), 37. igralna karta, 39. močviren, 41. tujka za ukvarjalca z glasoslovjem, 42. iz ilovice, 43. krajevni prislov, 45. niča (angl.), 46. mesto v Italiji, 47. letovišče pri Opatiji, 50. drevesna skorja, 56. kralj živali, 57. medmet, 58. potem, nato (nemško), 59. hoditi, premikati se, 61. pomožni glagol, 62. kratka za plemeniti.

RESITEV KRIŽANKE IZ PREDZADNJE STEVILKE

Vodoravno: 1. prerija, 8. literat, 9. emiri, 10. šp, 12. idol, 13. av, 15. iva, 16. sloji, 18. etan, 19. za, 21. rak, 22. kar, 23. en, 24. Luca, 25. firik, 26. Mirija, 28. Teheran.

Navpično: 1. plašč, 2. ri. 3. eje, 4. remi, 6. jarovizacija, 17. Atla, 11. prstan, 14. vlak, 17. on, 18. eremiti, 20. Arakan, 22. kurir, 24. lire, 25. lih, 27. let.

ZANIMIVOSTI iz znanosti in tehnike

BRITANSKA DRUŽBA ODKRILA NOVO VRSTO JEKLA, KI GA JE MOGOČE VARITI

Oddelek za raziskave britanske družbe »United Steel Co.« je odkril novo vrsto jekla, imenovano »fortiweld«, ki je najmočnejše doslej znano jeklo, ki ga je mogoče variti. Nova vrsta jekla zdrži dva do trikrat večji pritisk od običajnega jekla. Zato je še prav posebno primerna za strukture, ki morajo vzdržati visok pritisk, bodisi pri navadnih ali višjih temperaturah, ter so to jeklo že z uspehom uporabili med drugim tudi za izdelavo ohišij za reaktivne letalske motorje, posebno vrsto cevi in sestavne dele mostov.

ATOMSKE RAZISKAVE V KEMIČNI INDUSTRIJI

Na birminghamski univerzi inštalirajo napravo za izžarevanje, ki bo pričela obratovati v začetku prihodnjega leta. Služila bo za poizkuse v uporabi gamma-žarkov za pospeševanje in po možnosti poenostavljenje kemičnih reakcij pri proizvodnji barvil in drugih sintetičnih produktov iz sladkorja, premoga, nafte itd. Po enem letu dela bodo lahko ugotovili, v kakšni smeri bo mogoče raztegniti raziskave ter če bodo lahko dovedle do revolucije gospodarske strani kemične industrije.

ZADNJE BOMBNO LETALO TIPA »LANCASTER« SO VZELI IZ PROMETA

Bombniško poveljstvo RAF je vzelo iz prometa zadnje letalo tipa »Lancaster«. Ta vrsta težkih angleških bombnikov se je zlasti proslavila med drugo svetovno vojno pri strujenih napadih na Nemčijo in je predstavljala eno najmočnejših orožij, ki so prispevala k padcu naci-

stičnega režima. Zadnji napad med vojno so letala te vrste napravila aprila 1945, ko so podnevi bombardirali Hitlerjevo »Orlovsko gnezdo« pri Berchtesgademu.

Zadnji »Lancaster« bombniškega poveljstva RAF je pripadal skupini, ki je lani zaključila šest let trajajoče fotografske izvide britanskih afriških kolonij, letos pa je fotografirala poplavljenja področja v vzhodni Angliji.

OBSEŽNE PRIPRAVE AVSTRALSKE ANTARTIČNE ODRPRAVE

Vseh devet članov avstralske odprave, ki bo januarja odpotovala v Antarktiko, se v Avstraliji že vsestransko pridno pripravlja. Opremo, ki jo bodo vzeli s seboj, sedaj v Melbourneu še podrobno preskušajo. Prav tako so napravili tudi uspešne poskuse z malim letalom vrste »Avster«, ki ga bo pri svojem znanstvenem delu uporabljala odprava. Letalo, ki bo prevajalo navigacijske instrumente in fotografske aparate za letalske izvide, je mogoče opremiti bodisi s splavom ali pa s smučkami.

POLARNO RADARSKO OMREŽJE PRED DOGOTOVITVJO

»The Western Electric CO.«, ki izvršuje radarska dela po naročilu vlade, poroča, da so poskusi z novovrstnim radarskim sistemom na arktičnem področju pred uspešnim zaključkom. To omrežje, katerega prve naprave so oddaljene od Severnega tečaja okoli 1.900 km in za katerega funkcioniranje ni potrebno človeško sodelovanje, bo javilo najmanj šest ur prej prihod sovražnih letal, ki bi se bližala preko Severnega tečaja.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek

Bivališče

Pošta

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne

(Lastnoročni podpis)

**Dober prijatelj
naj te spremlja vse leto!**

Mestni kino Postojna

ŽELI VSEM SVOJIM OBISKOVALCEM ZA NOVO LETO MNOGO SREČE IN ZADOVOLJSTVA TER SE JIM SE ZA NAPREJ PRIPOROČA ZA OBISK.

Zavod za komunalno dejavnost Postojna

ŽELI VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN KORISTNIKOM USLUG OBILO SREČE IN ZADOVOLJSTVA V NOVEM LETU.

Državno gostinsko podjetje »JADRAN«, Ilirska Bistrica

ŽELI VSEM SVOJIM OBISKOVALCEM OBILO USPEHOV V LETU 1954 IN SE PRIPOROČA.

Kmetijska zadruga Marezige

ŽELI VSEM ČLANOM, KMETIJSKIM ZADRUGAM IN DELOVNIM LJUDEM SREČE IN ZADOVOLJSTVA TER NADALJNIH USPEHOV PRI DVIGU KMETIJSTVA.

Občinski ljudski odbor Šmarje

VOŠČI SVOJIM OBČANOM MNOGO USPEHOV V NOVEM LETU 1954.

Občinski ljudski odbor Dutovlje

ŽELI VSEM SVOJIM OBČANOM SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO

Občinski ljudski odbor Komen

ŽELI VSEM DELOVNIM LJUDEM SREČNO IN ZADOVOLJNO NOVO LETO

Občinsko mizarsko podjetje Komen

SOLIDNO IZDELUJE VSE VRSTE POHISTVA IN STAVBNA DELA PO UGODNIH CENAH VSEM CENJENIM ODJEMALCEM ŽELIMO SREČNO IN VESELO NOVO LETO 1954.

Okrajna obrtna zbornica Sežana

ŽELI SVOJIM ČLANOM IN VSEM DELOVNIM LJUDEM V NOVEM LETU SE VEČJIH USPEHOV.

Mizarske podjetje Divača

Z OBRATI DIVAČA, DUTOVLJE IN DOL PRI VOGLJAH VAM NUDI VSE VRSTE KVALITETNEGA IN SOLIDNEGA POHISTVA PO ŽELJI OZIROMA PO NAROČILU. OPRAVLJA VSA STAVBNA MIZARSKA DELA TUDI NA DOMU. — DELOVNI KOLEKTIV ŽELI VSEM CENJENIM ODJEMALCEM IN DOBAVITELJEM SREČNO IN USPEHA POLNO NOVO LETO 1954.

Občinski ljudski odbor Marezige

ŽELI VSEM OBČANOM SREČE IN ZADOVOLJSTVA V NOVEM LETU

Občinski ljudski odbor Senožče

ŽELI VSEM SVOJIM OBČANOM MNOGO NAPREDKA V NOVEM LETU

Kovaško-kolarsko podjetje Herpelje - Kozina

IZDELUJE IN POPRAVLJA POLJEDELSKO ORODJE, KMECKE VOZOVE ITD PO SOLIDNIH CENAH.

Uprava za elektrifikacijo pri OLO Sežana

ŽELI VSEM DELOVNIM LJUDEM SREČNO, USPEHOV POLNO NOVO LETO

Gostinsko podjetje Komen

Z OBRATI SVETO, SKRIBINA IN BRESTOVICA ŽELI SREČNO IN VESELO NOVO LETO 1954.

Kraški vodovod Sežana

ŽELI SREČNO NOVO LETO

Remontno podjetje Sežana

ŽELI VSEM DELOVNIM LJUDEM V NOVEM LETU DELOVNIH ZMAG IN OBILO USPEHOV

Občinska podjetja Divača

GOSTINSKO PODJETJE Z OBRATI: KOLODVORSKA RESTAVRACIJA IN HOTEL »RISNIK« DIVAČA, GOSTILNI LOKEV IN MATAVUN. — TRGOVSKO PODJETJE: »TIMAV« DIVAČA, LOKEV. — ČEVljARSKO PODJETJE: DIVAČA, LOKEV. — PEKARNA DIVAČA. — MESNICA DIVAČA. — MIZARSKO PODJETJE DIVAČA ŽELIJO VSEM CENJENIM ODJEMALCEM IN DOBAVITELJEM SREČNO NOVO LETO

Delovni kolektiv trgovinskega podjetja

»MA-NA« K O P E R

ŽELI VSEM SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM USPEHA POLNO NOVO LETO.

Občinski komite ZKJ Sežana

ŽELI VSEM ČLANOM IN DELOVNIM LJUDEM SREČNO NOVO LETO.

Kmetijska zadruga Komen

S SVOJIMI ODESKI: KROJASKIM, ČEVljARSKIM, KOLARSKIM, URARSKIM IN ZADRUŽNIM POSESTVOM V KOMNU TER POSLOVALNICAMI V SVETEM, SKRIBINI IN BRESTOVICI ŽELI SVOJIM ČLANOM IN ODJEMALCEM V NOVEM LETU OBILO USPEHA.

OBILO USPEHOV V NOVEM LETU VOŠČI SVOJIM ODJEMALCEM

Krojaško in čevljarsko podjetje Herpelje-Kozina

TER SE SE ZA NADALJE PRIPOROČA.

Sprememba PTT tarife

S 1. januarjem 1954 stopijo v veljavo nekatere spremembe v P.T.T. tarifi:

1) Na novo se uvede tarifa za pisma v krajevnem prometu, tarifa znaša 10 din do teže 20 gr.
2) Priporočnina za knjige ter brošure se zniža na 20 din.
3) Tarifa za inozemska pisma se poveča od dosedanjih 28 na 30 din.

4) Na novo se uvede tarifa za pakete s svežim sadjem in zelenjavo ter znaša 50 odstotkov navadne paketne tarife.

5) Za brzojavke v krajevnem prometu, kakor tudi za brzojavke s čestitkami in izrazi sožalja je znižana pristojbina za 50 odstotkov od pristojbine za navadne brzojavke.

6) Zniža se tudi telefonska naročnina za telefone v stanovanjih, delno se zniža tudi naročnina pri ostalih telefonih.

7) Znatno se zniža inštalacijska pristojbina za novo priključene telefone.

8) Uvede se nova tako imenovana bližnja telefonska cona (10 km razdalje), ki znaša samo 30 din za eno govorilno minuto.

Podrobnejša pojasnila prejmejo stranke na vsaki pošti.

Uprava PTT obvešča naročnike, da bo od 1. januarja 1954 pobirala telefonsko naročnino v naprej, medtem ko se je do sedaj plačevala za nazaj.

KMETIJSKA ZADRUGA Divača

s poslovalnico Mata vun želi svojim članom in vsemu prebivalstvu srečno in veselo novo leto

Ljubljanskim hokeistom sije nova doba

Po večletni podrejeni vlogi, ki so jo imeli ljubljanski hokejisti v borbi z najmočnejšimi hokejskimi klubi v Jugoslaviji, se je letos ljubljanska ekipa zopet nasmejala sreči. Vse kaže, da so preboleli dolgotrajno krizo in da je treba letos z njimi resno računati.

Te prognoze temelje na zadnjih rezultatih naših hokejistov na Jesenicah in v Beogradu. Na Jesenicah so premagali državnega prvaka Partizana s 3:2, v Beogradu pa so igrali z njim neodločeno 3:3. V obeh tekmah so bili ljubljanci boljše. Razveseljivo je dejstvo, da so se razem starih reprezentantov Aljančiča in Pavletiča odlikovali tudi mlajši igralci.

Ljubljana se je v nedeljo srečala v Beogradu tudi s Crveno zvezdo in jo premagala z visokim rezultatom 6:1.

Z novimi umetnimi drsalci v Kranjski gori in v Beogradu pa bo mednarodno naš hokej v nekaj letih tako napredoval, da se bomo lahko pomerili tudi z močnejšimi ekipami in naredili konec nekdanjim dvočlanskim porazom.

VPRASANJE JUGOSLOVANSKEGA ŠAHOVSKEGA PRVAKA

Letošnji turnir za državno šahovsko prvenstvo je imel kar tri zmagovalce in je to torej prvi primer v zgodovini jugoslovanskega šaha. Pire, Fuderer in Rabar se bodo morali še enkrat med seboj pomeriti za najvišji naslov. Do sedaj je stvar v redu, vprašanje pa nastane, ko začnemo razpravljati o času. Pred našimi mojstri je namreč več mednarodnih turnirjev, nato pa še conski kvalifikacijski turnirji za svetovno prvenstvo. Kakor vse kaže, se bo vprašanje jugoslovanskega prvaka vlečlo vse do junija 1954.

Letošnje državno šahovsko prvenstvo pa je imelo še neko posebnost, ki je nikakor ne smemo prezeti. Prireditelji so namreč določili, da bo imela le trojica prvoplasiranih pravico udeležbe na kvalifikacijskih tekmovanjih za svetovno prvenstvo. Po teh propozicijah ne bosta prišla v postev vele mojstra Gligorič in Trifunović. Stvar je sama po sebi zelo nerodna, zlasti kar zadeva Gligoriča, ki je trenutno nedvomno naš najboljši šahist. Gligorič je o tem že povedal svoje mnenje, in dejal, da se je pač treba držati propozicij. Verjetno pa je, da bodo o tej zadevi še razpravljali in skušali najti neko sporazumno rešitev.

SPORTNE ZANIMIVOSTI

Na svetovnem prvenstvu v hokeju na dedu, ki bo v februarju prihodnjega leta v Stockholmu, bo sodelovala tudi reprezentanca Sovjetske zveze. Ta vest je vzbudila v športnih krogih precejšnje presenečenje, ker bo to prvi nastop ruskih hokejistov v inozemstvu. Člani reprezentance se že sedaj pripravljajo na drsalšču v Berlinu. Nedavno so odigrali tri treninjske tekme v ČSR, od katerih so dve dobili in eno igrali neodločeno.

Angleška nogometna zveza je sprejela več sklepov za napredek angleškega nogometa, ki je doživel tako katastrofalni poraz v nedavnem srečanju z Madžarsko. Med drugim so sklenili, da v prihodnje ne bo smel imeti noben igralec, ki bi prišel v postev za državnega reprezentanca, več kot 23 let.

Po vestih iz Južne Amerike bo svetovni nogometni prvak Urugvaj nastopil na letošnjem svetovnem prvenstvu v Švici skoraj z istim moštvom, ki je leta 1950 osvojilo svetovno prvenstvo v Braziliji.

Na sestanku kolesarske zveze Jugoslavije so sestavili program kolesarskih prireditev za prihodnje leto. Najvažnejše bodo: prvomajski dirke, dvoboj Avstrija-Jugoslavija, sodelovanje v Titovi štafeti, dirka po

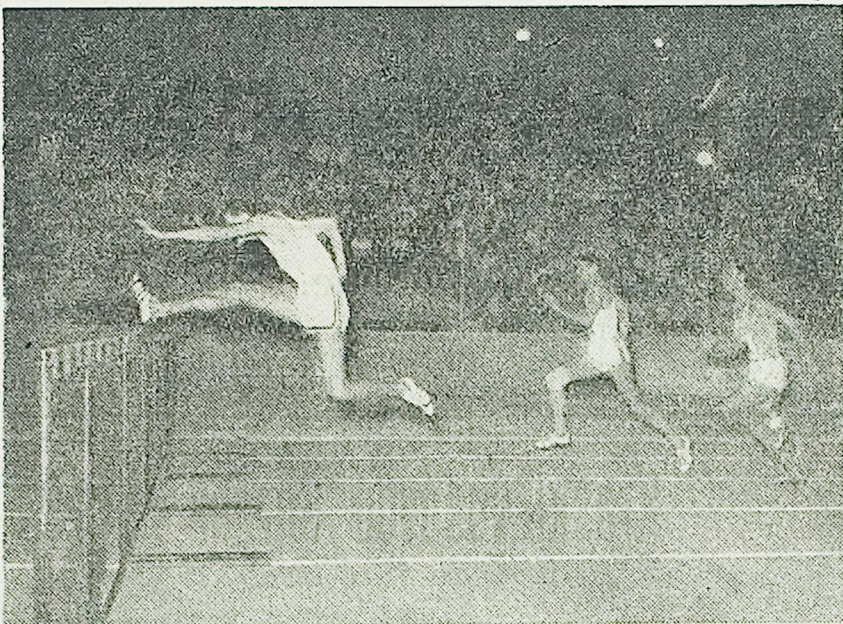
Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Milko Štolfa — Tiska tiskarna »Jadrano« v Kopru
Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica 26, tel. 170, poštni predal 2

Hrvatski in Sloveniji, cestno prvenstvo Jugoslavije na Banjski, sodelovanje na dirkah v Avstriji in Luxemburgu, dirkališčno prvenstvo Jugoslavije, jubilejna dirka ob 70-letnici našega kolesarstva in dirka od Triglava do Jadrana.

Svetovni rekorder v hitrostnem drsanju Andersen je po enem letu zopet začel drsati. Njegovi prvi nastopi niso bili najuspešnejši, saj so ga

premagali v tekmovanju na 500 in na 3000 metrov.

V 13. kolu nogometnega prvenstva Italije je Triestina igrala na domačem igrišču neodločeno 1:1 z rimskim Laziom. To kolo je prineslo več presenečenj. Med drugim je Bologna premagala Milan, Fiorentina je igrala neodločeno s Turinom, Juventus pa z Novaro. Na tabeli vodi še vedno Inter z 22 točkami pred Juventusom in Fiorentino, ki imata po 20 točk. Triestina je z 11 točkami na 14. mestu in je že v nevarni coni

Mladi celjski atlet Stanko Loriger je bil lani najuspešnejši slovenski sportnik. Naša slika ga prikazuje v teku na 110 metrov čez ovire. V tej disciplini je osvojil tudi državno prvenstvo.

BARBA VANE PRAVI...

Tam nekje okoli Gorjanskega je doma Pavlina, ki pravkar pričakuje drugi družinski prirastek in ji od srca želimo, da bi se ji to ponovilo vsaj še dovetkrat, kajti ima svoje otroke veliko rajši kakor tuje. Pa mi je pripovedovala, kako je bilo tedaj, ko so njej in njenim petim sestram hodili na dušo pilhati fantje iz domače in sosednjih vasi. »Ma smo bile mule in pol, da so mulci kar brenčali za nami,« se Pavlina še danes rada pohvali, kadar ni »njegac« poleg.

Petero sestra, petero zrelih nevest je bilo pri hiši. Imen ne bom izdal, ker so tri še vedno kandidatkinje za zakonsko vprego in jih baje stražijo trije bojeviti mulci, ki v takih rečeh ne poznajo šale, ako bi koga zaskominalo po njihovih oboževankah. Kaj ima vrzota s tem opraviti, boste vprašali? Naj pove Pavlina!

»Tisto leto, preden sem se odločila za »njegac«, smo imele na starega leta dan vse ženske v hiši polne roke dela. Mama je bila nervozna kakor osa in je očeta takoj po kosilu poslala, naj izgine, kamor ga je volja. Le doma naj ne bo, da ne bo delal napoto. Oče je menda komaj čakal na to povelje in ga ni bilo domov do polnoči, ko nam je prišel voščiti novo leto, natreskan kakor čep. Ker je svoje voščilo razpletal v neskončnost, nas je vse predramil. Bile smo namreč dobro uro prej legle k počitku. Mama mi je pomežiknila, naj pomagam »govorniku« v posteljo. Skočila sem iz postelje in se pripravila, da bi očetu sezula čevlje. Krotko se je vdal temu »nasilju«, me z žuljavo roko pobožal po glavi, se trudno nagnil do mojega ušesa ter mehka vprašal: — Ali si dala zajčkom jesti? — Odkar pomnim, smo imeli zajce pri hiši in smo otroci skrbeli zanje, dokler jih nismo pojedli. Le kako je oče mogel uganiti,

za izpad. — Na lestvici strelcev vodi evropski reprezentant Boniperti (Juventus) z devetimi goli.

Francoski klub Nice je nedavno dobil od fanceške nogometne zveze dovoljenje za »prodajo« svojega krilca Bonifacija milanskemu Internacionale. Bonifaci je eden najboljših francoskih igralcev.

da tisti večer res nobena ni utegnila pomisliti na to, kaj bodo živalce hrustljale ponoči.

Naslednj jutro sem bila prva na nogah. Verovala sem v tisto: katera izmed deklet, kjer jih je več pri hiši, na novega leta dan prva vstane, se bo tisto leto omožila. In sem se res, hvalabogu. Odprem vržna vrata in se skoro z nosom zaletim v nekaj bingljajočega. S trama nad vrati je namreč viselo pet debelih in košatih glav vrzote. Za vsako sestro ena. Brž se podvzam nazaj v izbo in zbudem sestre. V samih srajcah so priskakljale na večni prag in vse krmežljave posegle vsaka po svojo glavo vrzote ter jo vse zardele v lica nežno stisnile na prsi. Obšla nas je sladka zavest, da smo pri mulcih v čišlih in da ne bo zadrege zastran ženina. Tak je namreč novoletni običaj na Krasu, da fantje obesimo dekletom, ki jih imajo radi, v noči od starega na novo leto vrzoto pred vrata. In na račun tega lepega in starega običaja so imeli naši zajčki tri dni in tri noči razkošno pojedino.

»Dekletom, ki jih imajo fantje radi, vrzoto. Kaj pa tistini, ki jih nimajo radi?« sem radovedil.

Pavlina se je kar zgrozila, da so se mi živeci napeli kakor strune.

»Tistim pej,« je skrivnostno nadaljevala Pavlina, »pripravijo mulci čisto nekaj drugega. Pri sosedovih so imeli takisto dve dekleti, ki sta bili godni za možitev. Starejša je ležala že v trideseto, druga je bila pa kakih pet let mlajša. Imeli sta dosti priložnosti, da bi se bili spravili pod streho, vendar sta obsevali, če tudi sta bili iz dosti mehkejšega in udobnejšega gnezda, kakor moje sestre in jaz. Toda bili sta izbirani, da nikoli tega. Ta je bil preneroden, drugi prerobavast, tretji se ni znal prav počesati, četrti preberaški in

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorijeva 26 - Poštni predal 2

Odloči se, in še danes odpošlji!

Radio Koper

PETEK 1. I. 1954: 8.10 S slovensko narodno pesmijo veselo v novo leto; 9.00 Dedek Mraz na Radiu; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Z mikrofonom po Primorski: za naše delovne kolektive; 16.00 Primorski in tržaški zbori pojo za Novo leto; 18.15 Dalmatinske narodne pesmi; 18.30 Promenadni koncert priljubljenih melodij. — SOBOTA 2. I.: 13.45 Lahka in zabavna glasba; 14.15 Šport doma in po svetu; 14.40 Domači zvoki; 18.15 Zabavni orkestri in marsikaj vmes igrajo za židano voljo in ples; 21.30 Izbrano cvetje z domače grede; 22.00 Z mikrofonom po Primorski: Postojna. — NEDELJA 3. I.: 8.15 Slovenske narodne: 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Z okroglo in poskočno v nedeljsko jutro; 9.20 Mladinska oddaja: Baba Dien in košček sladkorja; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Z mikrofonom po Primorski: Postojna; 16.00 Slovenska svatovska obredja, Prleško gostovanje, poje Akademski pevski zbor pod vodstvom R. Gobca; 16.26 Nedeljski promenadni koncert; 18.30 Pol ure za ljubitelje godb na piha-

la. — PONEDELJEK 4. I.: 11.30 Našim ženam; 14.30 S filmskega platna; 14.40 Narodne pesmi poje slovenski oktet; 17.00 Nekaj melodij iz opernega sveta; 17.45 Narodne pesmi iz Hrvatskega Zagorja; 18.15 Iz pisane bisage, za dobro voljo. — TOREK 5. I.: 14.30 Kulturni razgledi; 14.45 Kar po domače, igra kmečki trio; 17.00 Za razvedrilo vam igra orkestra Cedric Dumond in Hot-Club Wien; 17.30 Poloneza v operi in klavirju; 18.15 Koncert sopranistke Vilme Bukovecve, na sporedu so samospeli in arije, pri klavirju prof. Marijan Lipovšek; 20.00 Giuseppe Verdi: Aida, opera v 4 dejanjih, solisti, zbor in orkester opere Hrvatskega državnega gledališča, magnetofonski posnetek z opernega festivala v Puli; 22.00 Plešite v našem ritmu. — SREDA 6. I.: 11.00 Šolska ura: Opazoval sem lisice; 14.30 Od Triglava do Jadrana; 14.40 Slovenske narodne o zimskem času; 17.30 Slovanski plesi; 18.15 Za vsakogar nekaj, pisane večerni spored operne, baletne, lahke in revijske glasbe; 21.00 S knjižne police: Monserrat: »Kruta morje«; 21.30 Slovenske domače za naše poslušalce. — ČETRTEK 7. I.: 14.30 Javna tribuna: 14.40 Vokalni kvintet »N. Stritof« poje slovenske narodne; 17.00 Za ljubitelje klasičnih plesov: valček, tango in dvojni korak; 18.15 Iz zakladnice slovenske komorne glasbe; 22.00 Plesna glasba. — PETEK 8. I.: 11.00 Dopoldanski operni koncert, pojo slavni basisti; 14.30 Obzornik; 14.40 Instrumentalni ansambli igrajo domače melodije; 17.00 Z valčkom okoli Straussa in Lehara; 21.00 Slavko Rupel: »Usoda«, slušna igra; 22.00 60 minut v zabavi in plesu, sodelujejo jugoslovanska zabavni ansambli in solisti.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE KOPER

Premiera — Izven

v četrtek 31. decembra ob 16. uri

PASTIR PETER
IN PALČEK BRILJANTIN

Predstava v okviru prireditelja
Novoletno jelko.

17-letno dekle z dovršeno nižjo gimnazijo ISČE kako primerno ZAPOLITEV najraje na Primorskem. Naslov pri upravi lista.

BAN SLAVKO od Ludvika, rojen 28. 10. 1921 v Opatju, Dekani, št. 66, istotam bivajoč, je izgubil osebno legitimacijo št. 17081/6067, izdano od občinskega ljudskega odbora Dekani in jo razglasa za neveljavno.

KUPEM ANGLEŠKE KAVALE-RIJSKE HLAČE, USNEN JOPIC in SEDLO. Naslov v upravi lista.

Podjetje »VINO« KOPER obvešča, da dne 29., 30. in 31. decembra 1953 NE BO POSLOVALO zaradi izvrševanja letne inventure.

OBVESTILO

AVTOPODJETJA »ADRIA«

Dne 1., 2. in 3. januarja 1954 bo promet obratoval po nedeljskem voznem redu.

Dne 31. decembra 1953 bo vozil avtobus na progi Koper-Ljubljana z odhodom iz Kopra ob 14.15. Dne 3. januarja 1954 pa bo odpotoval iz Ljubljane ob 20. uri.

Vaš Vane.